МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В. ДАЛЯ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ ТА БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ

ЛУГАНСЬКА ОБЛАСНА ВІЙСЬКОВО-ЦИВІЛЬНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ДЕПАРТАМЕНТ ФІНАНСІВ

ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖГЕОКАДАСТРУ
У ЛУГАНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

НАН УКРАЇНИ ЛУГАНСЬКА ФІЛІЯ
ІНСТИТУТУ ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

СХІДНОКАЗАХСТАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
Д. СЕРИКБАЕВА (КАЗАХСТАН)

ДЕРЖАВНА ВИЩА ШКОЛА ІМЕНІ ПАПИ РИМСЬКОГО
ІОАННА ПАВЛА II (ПОЛЬША)

ГРОДНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (БІЛОРУСЬ)

ГРОМАДСЬКА СПІЛКА «ІНСТИТУТ РЕГІОНАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ»

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

VIII Міжнародної науково-практичної конференції

"ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ: ТРАДИЦІЇ, МОДЕЛІ, ПЕРСПЕКТИВИ"

22-23 квітня 2021 р.

м. Сєвєродонецьк, 2021

УДК 336

Рекомендовано до друку Вченою радою
Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля
(Протокол № 12 від 28 травня 2021 р.)

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Голова організаційного комітету:

Костирко Л.А., д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів та банківської справи Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля.

Співголови організаційного комітету:

Івченко Є.А., д.е.н., професор, в.о. директора навчально-наукового інституту економіки та управління СНУ ім. В. Даля;

Бергер Ю., проф., д.н., ректор Державної вищої школи імені Папи Римського Іоанна Павла II;

Куур О.В., д.е.н., професор, зав. кафедрою фінансів, обліку та оподаткування ВКДТУ ім. Д. Серикбаева;

Захорошко С.С., к.е.н., доцент кафедри економічної теорії Гродненського державного аграрного університету;

Анікієва Т.В., директор Департаменту фінансів Луганської обласної військово-цивільної адміністрації.

Відповідальний секретар – Мартинов А.А.

Члени організаційного комітету:

Чернодубова Е.В., к.е.н., доцент кафедри фінансів та банківської справи СНУ ім. В. Даля;

Мартинов А.А., к.е.н., доцент кафедри фінансів та банківської справи СНУ ім. В. Даля;

Тищенко В.В., к.е.н., доцент кафедри фінансів та банківської справи СНУ ім. В. Даля;

Тищенко О.І., к.е.н., доцент кафедри фінансів та банківської справи СНУ ім. В. Даля;

Шуліко М.М., заступник голови Громадської спілки «Інститут регіональних проблем».

Адреса оргкомітету: проспект Центральний 59/а, м. Сєвєродонецьк, 93400, Україна, ауд. 510, кафедра фінансів і банківської справи СНУ ім. В. Даля.

Відповідальний за випуск: ***Костирко Л.А.,*** докт. екон. наук, проф., завідувач кафедри фінансів та банківської справи СНУ ім. В. Даля.

Тези доповідей VIII Міжнародної науково-практичної конференції «Пріоритети розвитку фінансової системи: традиції, моделі, перспективи» 22-23 квітня 2021 р. – Сєвєродонецьк: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2021. – 123 с.

У збірнику подано тези доповідей учасників VIII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Пріоритети розвитку фінансової системи: традиції, моделі, перспективи» 22-23 квітня 2021 року. На конференції було розглянуто широке коло питань, пов'язаних із дослідженням проблем, потенціалу та напрямків розвитку фінансової системи України.

Матеріали номеру друкуються мовою оригіналу.

© Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, 2021

СЕКЦІЯ 1: ІНСТИТУЦІЙНИЙ ТА ФІНАНСОВИЙ БАЗИС ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ ЕКОНОМІ

ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Чернодубова Е.В.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
м. Сєвєродонецьк, Україна

Аналіз сучасної ситуації в сфері інноваційної діяльності свідчить про низку проблем: низький попит підприємств на науково-технічні досягнення, що посилює технологічне відставання; недостатнє фінансування інноваційної діяльності; висока вартість нововведень; слабо розвинений ринок науково-технічної продукції; високий ступінь морального і фізичного зносу основних виробничих засобів; низька зацікавленість кредитно-фінансових установ, які фінансують інноваційні заходи, у впровадженні інновацій; концентрація інноваційної активності в галузях металургійної, хімічної промисловості та машинобудування.

Основними чинниками, що визначають рівень інноваційного потенціалу підприємства, є забезпеченість підприємства ресурсами і якість ресурсної бази, яка використовується в інноваційній діяльності. Для оцінки кожної складової інноваційного потенціалу використовуються відносні значення вхідних показників шляхом порівняння з максимально можливим значенням. Орієнтиром для зіставлення залежно від конкретного підприємства можуть виступати відповідні показники підприємства-лідера, основних конкурентів, максимальних по галузі.

Альтернативні варіанти інноваційної політики формулюються залежно від стадії життєвого циклу підприємства, оскільки можливості впровадження інновацій на різних стадіях розвитку змінюються. Найбільша необхідність в підвищенні інноваційного потенціалу і активізації інноваційної діяльності у підприємства, що знаходиться на стадії зрілості. Засобом зміцнення його конкурентної позиції на ринку є диверсифікація продукції шляхом розробки і впровадження технологічних інновацій. Підприємству, яке знаходиться на стадії уповільненого зростання, слід орієнтуватися на розширення частки на ринку, що дозволить укріпити конкурентну позицію і перейти на нову фазу життєвого циклу. Для підприємства, яке знаходиться на стадії активного зростання, доцільною є інноваційна політика, що забезпечить диференціацію продукції. Вибір та обґрунтування рішення щодо інноваційної політики підприємства ґрунтується на критеріях інноваційного прибутку та витрат, ринкової частки, якості продукції, виробничої потужності, які доповнено показником приросту рентабельності власного капіталу.

Інноваційна політика реалізується через комплекс заходів щодо інвестування в реалізацію інноваційних технологій з метою забезпечення

прибутковості, досягнення конкурентних переваг і зростання власного капіталу підприємства. Найважливішою умовою реалізації інноваційної політики є наявність у підприємств стабільних довгострокових джерел фінансування інвестицій. Через недостатність внутрішніх джерел фінансового забезпечення інвестицій вітчизняним підприємствам для досягнення позитивної динаміки конкурентоспроможності необхідно переорієнтовуватися на залучення кредитів. Для цього слід змінити структуру собівартості на користь зростання питомої ваги основних засобів, збільшення частки заробітної плати та екологічного обґрунтування інвестиційних проектів.

Розробка збалансованої інноваційної політики, яка забезпечує узгодження якісних і кількісних зв'язків всіх елементів інноваційної діяльності підприємства, створить умови для безперервного розвитку інноваційного потенціалу підприємства, підвищення його прибутковості і зростання конкурентоспроможності в довгостроковій перспективі.

Література

1. Костирко Л.А., Чернодубова Е.В. Фінансовий механізм забезпечення прибутковості підприємств: проблеми, інструменти, перспективи: монографія / Л.А. Костирко, Е.В. Чернодубова. – Луганськ: вид-во «Ноулідж», 2013. – 180 с.
2. Ястремська О. М. Стратегічне управління інноваційним розвитком підприємства [текст] / О. М. Ястремська. – Х.: ІНЖЕК, 2010. – 392 с.

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Костирко Л.А., Середа О.О.
Східноукраїнський національний університет імені В. Даля
м. Сєвєродонецьк

Проблема формування ефективних механізмів розвитку суб'єктів господарювання в умовах динамічності зовнішнього середовища в контексті відтворення вартості займає важливе місце в економічній науці. Значну роль в цьому процесі займає фінансове регулювання розвитку суб'єктів господарювання.

Термін «регулювання» (лат. «regulare») означає підпорядковування певному порядку. Регулювання ґрунтується на зворотньому зв'язку і здійснюється у формах керуючого впливу (пряме управління (стабілізація), управління з випередженням, оптимальне управління) та самонавчання (адаптаційне управління).

Фінансове регулювання у науковій літературі розглядається з двох основних позицій. По-перше, як один із елементів фінансового механізму, поряд із фінансовим плануванням, оперативним управлінням, фінансовим контролем та фінансовим забезпеченням. Згідно з цим підходом фінансове регулювання орієнтується на фінансовий вплив держави на соціально-економічну діяльність підприємств за допомогою регулювання податків, санкцій, стимулів, тощо. По-друге, фінансове регулювання орієнтоване на стійкість розвитку економічної системи шляхом використання методів, які дозволяють раціонально формувати та використовувати фінансові ресурси на рівні суб'єктів господарювання. При цьому держава не є обов'язковим суб'єктом фінансового регулювання.

Фінансове підґрунтя для стабільного функціонування підприємств створюють акціонери та інвестори, при цьому їх основний стратегічний інтерес полягає у зростанні їх ринкової вартості. Звідси, фінансове регулювання суб'єктів господарювання повинно бути спрямовано на зміцнення фінансової позиції та забезпечувати довгостроковий розвиток підприємств.

Отже, враховуючи вищевикладене, поняття фінансового регулювання розвитку суб'єктів господарювання повинне відповідати таким умовам:

1. Стратегічна орієнтованість.
2. Цілеспрямований вплив на фінансове забезпечення розвитку підприємства з метою підвищення ринкової вартості підприємства.
3. Динамічний характер системи фінансового регулювання суб'єктів господарювання.
4. Здатність до адаптації та розвитку системи. Фінансовий потенціал підприємства передбачає багатоваріантність його станів, які забезпечують розвиток суб'єкта господарювання як системи.

Фінансове регулювання розвитку суб'єктів господарювання – це комплексне застосування методів та інструментів з метою цілеспрямованого впливу на фінансове забезпечення суб'єктів господарювання через раціональне формування і використання фінансового потенціалу та адаптацію до змін зовнішніх умов. Система фінансового регулювання суб'єктів господарювання спрямована на виявлення неефективних елементів фінансового потенціалу, максимальне використання наявного фінансового потенціалу, можливостей його нарощування, визначення шляхів адаптації до зміни зовнішніх умов.

Методологічним базисом фінансового регулювання є система принципів: комплексності, оптимізації, адаптивності, зворотного зв'язку, інноватівності, результативності [1,2]. Розглянемо їх основний зміст, призначення і об'єкти, для яких вони мають пріоритетне значення. Принцип оптимізації передбачає досягнення головної мети фінансового регулювання за умови раціонального формування та використання фінансового потенціалу за умови мінімальних фінансових витрат. В процесі формування стратегії фінансового регулювання розвитку суб'єктів господарювання оптимальність забезпечується на етапі вибору стратегічних альтернатив та формуванні цільової структури капіталу.

Реалізація принципу комплексності проявляється у комплексному використанні методів та інструментів з метою цілеспрямованого впливу на фінансове забезпечення суб'єктів господарювання.

Принцип адаптивності передбачає пристосування до мінливих умов внутрішнього і зовнішнього середовища. Реалізація принципу адаптивності здійснюється в контексті вирішення таких завдань:1) визначення перспектив розвитку суб'єктів господарювання за рахунок зміни фінансового потенціалу та його складових; 2) оцінка ризиків втрат вартості. Адаптивність досягається шляхом використання внутрішніх можливостей створення вартості та залучення капіталу на комерційній основі. Тому для вирішення вищевказаних завдань необхідно проводити оцінку фінансового потенціалу суб'єктів господарювання та аналіз інвестиційної привабливості.

Наступним принципом є принцип зворотного зв'язку, який проявляється через інформаційний зв'язок між елементами фінансового регулювання щодо наслідків прийнятих управлінських рішень для забезпечення можливості здійснення відповідних коригуючих заходів. Фінансовий контролінг забезпечує зворотний зв'язок у фінансовому регулюванні завдяки моніторингу ризиків втрати вартості. Регулювати вплив ризиків потрібно не тільки на рівні вибору альтернатив стратегії фінансового регулюванні, але і при реалізації, контролі та коригуванні цієї стратегії.

Дотримання принципу інноватівності орієнтовано на досягнення головної мети, яка передбачає формування і стабільне відтворення вартості суб'єктів господарювання, умов, зразків діяльності, орієнтованих на постійне прагнення до новизни. В цьому контексті інноватівність характеризує трансформаційні зрушення в системі діяльності суб'єктів господарювання і включають

реалізацію таких видів інноваційних змін: фінансові, організаційні, функціональні.

Принцип результативності полягає в тому, що фінансове регулювання розвитку суб'єктів господарювання спрямоване на отримання результату, тобто забезпечення стабільного відтворення вартості, яке забезпечується досягненням поставлених цілей за допомогою використання спеціального інструментарію.

Головною метою фінансового регулювання суб'єктів господарювання є фінансове забезпечення розвитку підприємства в контексті відтворення його ринкової вартості. Цільовий показник «зростання вартості» обумовлений його значенням для функціонування і розвитку суб'єктів господарювання: узагальнюючий показник ефективності діяльності підприємств в довгостроковій перспективі; критерій оцінки прийняття управлінських рішень; прогнозний показник оцінки перспектив розвитку підприємства [3].

Сучасні стратегії суб'єктів господарювання базуються на об'єктивній необхідності пошуку оптимального балансу між встановленими та прийнятими цілями, завданнями і факторами зовнішнього впливу на підприємство. Це зумовлює вибір такого варіанту стратегії розвитку, який забезпечить найбільш раціональне і ефективне використання фінансових ресурсів з метою збільшення вартості підприємства. Стратегія фінансового регулювання розвитку суб'єктів господарювання являє собою формалізований опис дій і заходів, орієнтованих на втілення у життя встановлених цілей. Інструментарієм для отримання кількісної оцінки впливу того чи іншого фактору на приріст вартості суб'єктів господарювання є побудова формалізованих моделей.

Таким чином, система фінансового регулювання розвитку суб'єктів господарювання спрямована на пошук напрямів і засобів, які б дали змогу виявити резерви створення і відновлення ринкової вартості підприємства на довгострокову перспективу.

Література:

1. Костирко Л.А. Фінансовий механізм сталого розвитку підприємств: стратегічні орієнтири, системи забезпечення, адаптація: монографія. Луганськ : Вид-во «Ноулідж», 2012. 474 с., с. 84.

2. Костирко Л.А., Середа О.О. Концептуальні основи механізму фінансового регулювання розвитку підприємств. Часопис економічних реформ. 2016. №2 (22). С. 33-40.

3. Середа О.О. Єнакієва О.М. Використання методів доданої вартості в управлінні власним капіталом. Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. 2008. № 10(128). Ч.2. С. 124-129.

ФУНКЦІОНУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОГО КОМПЛЕКСУ В ЕКОЛОГІЧНОМУ ПРОСТОРІ КРАЇНИ

Чернодубова Е.В., Ляшук О.О.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля,
м. Сєвєродонецьк, Україна

Перехідні процеси в Україні по-різному вплинули на розвиток регіонів: деяким з них вдалося мобілізувати свої можливості і поступово адаптуватися до важких економічних умов, інші, в даний час знаходяться в стані глибокого економічного застою, який призвів до зростання регіональної нерівності. Мета усунення нерівності соціально-економічного розвитку регіонів України, обґрунтована нинішніми концепціями сталого розвитку країни.

Головні ідеї сталого розвитку співзвучні з культурою і ідеологічними цінностями українського народу, історія і традиції якого завжди мали обережний підхід до землі, води і природи взагалі [1].

Беручи до уваги географічні, демографічні, суспільно-економічні та екологічні ознаки, які характерні для України, головні завдання в перехідному періоді є:

- вирішення проблем з бідністю як головний суспільний виклик;
- урівноважений економічний розвиток в екологічному просторі держави;
- модернізація економіки,
- залучення іноземних інвестицій та нових технологій,
- створення нових робочих місць,
- підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції,
- вихід товаровиробників на світовий ринок.;
- сприяння розвитку громадянського суспільства.

Потреба вирішення проблеми на макрорівні та їх складність зумовлюють провідну роль держави в переході на шляху до розвитку. Державні регулювання мусять бути сумісні з концепціями про функціонування господарського комплексу в екологічному просторі країни, нацбезпеки, публічної моральності, духовних і культурних цінностей суспільства. Основними недоліками законодавчої бази в нашій країні є:

1. неоднорідність законодавчої стратегії;
2. неактуальність більшості законодавчих актів, як наслідок, неможливість їх реального використання на практиці, незважаючи на внесені зміни;
3. неоднозначність, нестабільність та суперечливість нормативно-правової бази;
4. відсутність залучення представників громадських об’єднань до обговорення проектів законів;
5. наявність правової байдужості, характерне ігнорування вимог закону, презирливе ставлення до правових принципів і традицій. Це пов'язано

насамперед з несправедливим та неупередженим ставленням судової влади України до правопорушників

Україна володіє унікальним природно-ресурсним потенціалом. За сукупними запасами деяких природних ресурсів Україна займає одне з провідних місць в Європі (наприклад, мінеральні, грунтові, рекреаційні). Промисловий потенціал країни формується за рахунок основних виробничих фондів підприємств [2].

На жаль, господарюючі суб'єкти через складну фінансову ситуацію застаріли, знищені виробничі фонди, які необхідно модернізувати або демонтувати. Трудовий потенціал характеризується великою кількістю і низькою якістю робочої сили. Протягом тривалого часу зростання трудових ресурсів різної кваліфікації в Україні задовольняли потреби народного господарства.

Економічна криза в країні призвела до появи безробіття, масової еміграція в різні країни світу. Серед тих, хто йде на роботу, велика кількість високо кваліфікованих фахівців, які в нових умовах не реалізують свої професійні можливості. Фінансові можливості України в останні роки досить низькі. Наша країна є позичальником значної кількості грошей в міжнародних фінансових інститутах та інших країнах, велика кількість українських підприємств є фінансовими боржниками або перебувають на межі банкрутства. Це призвело до посиленого розвитку тіньової економіки, що є основною перешкодою для досягнення високих макроекономічних показників.

Для того, щоб підвищити показники соціально-економічного розвитку України, слід реалізувати наступне:

- підтримка українського бізнесу;
- достойний рівень життя для населення.
- вигідні умови кредитування фізичних та юридичних осіб;
- покращення інвестиційного клімату, реальна підтримка інноваційних підприємств;
- створення нових робочих місць та підвищення реальної заробітної плати.

Велика кількість периферичних регіонів потребує державної підтримки, яка допоможе збалансувати соціально-економічний розвиток проблемних регіонів, та запровадження механізму просування економічної діяльності На жаль, в нашій країні існує ряд інших проблем, які перешкоджають досягненню високих показників соціально-економічного розвитку. Як основні з них слід зазначити: недосконале проведення реформ, високий рівень корупції та економічної злочинності.

Література:

1. Соціально-економічний потенціал сталого розвитку України та її регіонів: національна доповідь / за ред. акад. НАН України Е. М. Лібанової,

акад. НААН України М. А. Хвесика. – К.: ДУ ІЕПСР НАН України, 2014.

2. Stratehia innovatsiinoho rozvytku Ukrainy na 2010-2020 roky v umovakh hlobalizatsiinykh vyklykiv [Strategy of innovation development of Ukraine for 2010-2020 in the context of globalization challenges].

ИНВЕСТИЦИИ В КРИПТОВАЛЮТЫ: РИСКИ И ПЕРСПЕКТИВЫ

Турегельдинова М.С., Мухамеджанов Т.И.
Восточно-Казахстанский государственный технический университет
им. Д. Серикбаева
г. Усть-Каменогорск, Республика Казахстан

В условиях нынешней экономической нестабильности инвестирование стало базовой человеческой потребностью и практически приравнивается к выживанию. Все мы прекрасно помним весенний карантин в 2020, “вынужденный отдых” и уже успели увидеть последствия локдаунов. Результаты таких мер стали катастрофическими для некоторых людей и компаний, не обладающих финансовой подушкой. В такие моменты ценность инвестирования осознается особо остро и уже возникает вопрос не “да или нет”, а “как и во что”.

Мировой рынок криптовалют обвалился больше чем на 220 млрд долларов США. Причина тому – падение биткоина на 10 тыс. долларов США за 27 часов. Таковы последние сводки новостей финансового мира. Что же такое криптовалюта – высокорисковый инвестиционный инструмент или панацея для развития технологий и новых платежных систем.

Криптовалюта – это разновидность цифровых денег, которые используются участниками оборота для проведения расчетов в Интернете. Единицей данной валюты является «coin», что в переводе с английского языка означает «монета». Криптовалюта существует только в электронном виде. В основе этих виртуальных денег лежит специальная технология – блокчейн.

Большинство криптовалют имеют потолок эмиссии (выпуска в обращение новых монет). То есть по достижению определенного количества монет дальнейший оборот средств будет достигаться исключительно за счет роста цены самой валюты. Именно на это и реагируют потенциальные инвесторы, которые используют криптовалюту как для краткосрочного и долгосрочного заработка путем торговли на бирже, так и для покупок товаров в интернете, осуществляя анонимные, быстрые и прямые транзакции.

Использование криптовалют в качестве средства платежа противоречит казахстанскому законодательству. По действующему законодательству в Республике Казахстан законным платежным средством является тенге, эмитентом которого выступает государство, и денежные обязательства могут быть выражены только в национальной валюте. Соответственно криптовалюта в контексте действующего законодательства Республики Казахстан не может рассматриваться и использоваться в качестве денег/валюты, финансового инструмента.

Кроме того, существуют высокие риски потери средств при покупке криптовалют по причине их высокой волатильности, анонимности, отсутствия обеспечения реальными активами. Наблюдающийся всплеск интереса к криптовалютам и инвестирование на «пике» цен может потенциально

привести к очередному «мыльному пузырю», о чем инвесторы должны знать, приобретая данные цифровые деньги.

Самой популярной криптовалютой является Bitcoin – первая, наиболее популярная и дорогая криптовалюта. Имеет неофициальный статус «криптозолота». Первые несколько лет все новые валюты базировались на блокчейн биткоина.

В текущих условиях инвестирование в биткоины отечественными инвесторами на зарубежных рынках может иметь следующие риски.

1. Биткоин не является финансовым инструментом по законодательству Республики Казахстан и не входит в периметр государственного регулирования как объект инвестирования.

Соответственно, отечественные инвесторы, инвестирующие в биткоин, должны осознавать персональную ответственность при возникновении проблем с совершением сделок, расчетов, либо неблагоприятных сценариев.

2. Цена на биткоин характеризуется высокой волатильностью.

Риски волатильности объясняются отсутствием фундаментальных основ ценообразования биткоина и влиянием на его цену в основном поведенческих факторов со стороны инвесторов - массовый ажиотаж, поиск инвесторами альтернативных способов инвестирования с высокой доходностью и т.д. К примеру, за 16 месяцев биткоин вырос почти в 9 раз: в январе 2020 года его курс составлял $7,4 тыс., а в апреле 2021 года достиг от метки в 64,8 тыс. долларов, чем обновил свой максимум.

3. Биткоинами могут воспользоваться мошенники.

Отсутствие надежных регулируемых площадок для осуществления торгов биткоинами способствует упрощению мошеннических действий в отношении потенциальных инвесторов, потере персональных и карточных данных, а также денежных средств. В мировой практике имеются неоднократные случаи взломов и краж значительных средств с криптовалютных платформ и бирж. К примеру, по данным из открытых источников, в 2018 году ущерб от краж криптовалют превысил 1,36 млрд. долларов США.

Кроме того, криптовалюты могут использоваться для обхода регулирования в области противодействия отмыванию денег и финансированию терроризма. Поэтому инвесторам необходимо быть максимально осторожными при совершении сделок с биткоинами.

Вместе с тем, при операциях инвестирования в крипто валюты есть и ряд безусловных плюсов.

1. Рынок быстро развивается. Ежедневный объем торгов растет последние 7 лет и сейчас составляет $16 миллиардов.

2. Высокая ликвидность. Когда вы инвестируете в активы вроде стартапов, ваши деньги могут оказаться фактически заблокированными на несколько лет. Вы можете оказаться в сложном положении то тех пор, пока кто-нибудь не выкупит ваш капитал или компанию и сделает её публичной. А

в случае с инвестициями в цифровые валюты, ваши инвестиции останутся ликвидными и «подвижными».

Криптовалюты можно покупать и продавать «на лету». Рынки работают в круглосуточном режиме семь дней в неделю. Как правило, сделки по купле-продаже проводятся мгновенно, поэтому можно оперативно реагировать на колебания рынка и выгодные предложения.

3. Высокая доходность. Несмотря на волатильность, фундаментально биткоин с момента создания в 2009 году только растет в цене. Если провести линию на графике его цены от 1 доллара в 2011 году к цене в 64,8 тыс. долларов в апреле 2021 года, не обращая внимание на локальные пики и спады – вы увидите рост.

4. Простота входа на рынок. Как мы уже упоминали, консервативные способы инвестирования требуют привлечения посредников. Криптовалюты же можно купить в несколько кликов, просто скачав приложение. Ряд из них являются полностью анонимными и не требуют даже верификации.

5. Низкие издержки. На рынке криптовалют нет громоздкой и затратной инфраструктуры посредников, как на рынке ценных бумаг. Алгоритмы приложений дают оптимальный курс покупки и низкие комиссии.

Таким образом, можно подытожить, что тренд инвестирования в криптовалюты только набирает обороты. Это очень просто, доступно каждому и достаточно выгодно.

Литература:

1. Винья П., Кейси М. Эпоха криптовалют/ П.Винья, М.Кейси – Москва. Манн, Иванов и Фербер, 2017. – 432 с.

2. Генкин А., Михеев А. Блокчейн: как это работает и что ждет нас завтра/ А.Генкин, А.Михеев – Москва. Альпина Паблишер, 2018. – 592 с.

3. Business Dynamic Statistics: [Электронный ресурс] URL: https://coinmarketcap.com/all/views/all/

4. Как купить фьючерсы на биткойн. [Электронный ресурс] URL https://decenter.org/p/120- cryptocurrencies-in-2018-rus).

СЕКЦІЯ 2: ГРОШОВО-КРЕДИТНА ПОЛІТИКА КРАЇНИ, ПРОБЛЕМИ І НАПРЯМИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ І ФІНАНСОВОГО РИНКУ

УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОВІСТЮ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ ТА НАПРЯМИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

Середа О.О., Мартинов А.А.
Східноукраїнський національний університет імені В. Даля
м. Сєвєродонецьк

Комерційні банки відіграють вирішальну роль у забезпеченні взаємозв'язку між підприємствами та споживачами їх продукції, здійснюючи розрахунки між ними, залучають як плату тимчасові вільні кошти юридичних і фізичних осіб, надають кредитні ресурси в позику, виконують багато інших операцій та послуг. Сучасні динамічні зміни макро- і мікросередовища негативно впливають на розвиток банківського сектора. Це вносить у діяльність банків нові завдання, вирішення яких багато в чому залежить від рівня якості управління прибутковістю банку.

Управління прибутковість комерційного банку — це основний процес, у межах якого банки планують і отримують прибутки, оптимізують витрати та контролюють притаманні їхній діяльності ризики. Проблеми управління прибутковістю комерційних банків мають комплексний характер, оскільки необхідно враховувати велику кількість чинників, які стосуються багатьох напрямів діяльності:

1. Дестабілізуючі чинники макрорівня: загальний стан економіки та доступ до кредитних ресурсів, стан банківської системи, валютно-курсова політика; динаміка доходів населення; розвиток ситуації на ринках альтернативного інвестування для громадян (фондовий, нерухомості, валютний). Складні макроекономічні умови в банківському секторі України відображені у значеннях міжнародного індексу глобальної конкурентоспроможності за складовою «Фінансовий сектор», за яким Україна з індексом 42,3 займає 136 позицію серед 141 країни, що приймали участь у рейтингуванні. За глибиною проникнення фінансового сектору в економіку – 97 позицію (з індексом 30), щодо фінансування малих та середніх підприємств – 112 (39,2), за ринковою капіталізацією – 112 (з індексом 4,0). %. [1] Наслідки пандемії і карантинних обмежень у 2020 р. призвели до скорочення доходів населення та прибутків підприємств, а також до глибокого падіння української економіки в першому півріччі 2020 року.

2. Прибутковість банку проявляється у вмінні нарощувати та зберігати фінансовий потенціал банківських установ. За період 2016–2020 рр. активи банків збільшилися на 18,5% – до 1 532 671 млн грн. Основну частину активної діяльності банку займає кредитування клієнтів, частка яких за аналізований

період, втім, зменшилася з 80% до 68%.[2]. Рентабельність активів у 2019 р. складала 4,79%, це найвищий показник протягом 2016-2019 рр. Чисті активи банків у 2020р. зросли на 22,4% – до 1823 млрд грн. через приріст державних цінних паперів. Вкладення банків в ОВДП зросли на 60,4%, що забезпечило дві третини номінального приросту чистих активів за рік. Вкладення в депозитні сертифікати НБУ зросли на 7,5% [1].

2. Прибутковість діяльності банків залежить від можливості сформувати кредитний портфель, який забезпечує максимальний рівень дохідності та підтримує оптимальний рівень ліквідності. Аналіз динаміки кредитного портфеля банків України за 2016—2019 рр. має позитивну динаміку зростання наданих кредитів. У 2019 р. обсяг наданих кредитів зріс на 11 % при зменшення їхньої кількості на фінансовому ринку порівняно з 2016 р. Аналіз якості кредитного портфеля банків свідчить про зростання частки проблемної заборгованості у виданих кредитів останнім протягом 2015-2019 рр. В 2020 р. якість кредитного портфеля всупереч песимістичним прогнозам унаслідок коронакризи значно не погіршилася. Попри суттєве поліпшення економічної ситуації окремі позичальники банків досі відчувають фінансові труднощі [1]. Це може негативно вплинути на якість кредитного портфеля банків.

3. Прибутковість банків залежить фінансових результатів банківського сектора та динаміки їх змін. За період 2016-2020 простежується тенденція до збитковості діяльності банків України. Незважаючи на пандемію банки у 2020 році отримали 41,3 млрд грн чистого прибутку, що на 29% менше, ніж у 2019 році, коли банківський сектор заробив 58,4 млрд грн. Понад 60% всього прибутку-2020 отримав ПриватБанк [1].

Оскільки управління прибутку комерційних банків знаходиться на стику чотирьох ключових напрямків діяльності – кредитної, депозитної, інвестиційної та торговельної, кожна з них відбивається на потенціалі прибутковості банків. Основними принципами підвищення ефективності управління прибутковості банків повинні стати: забезпечення доцільної структури активів; диверсифікація кредитних та інвестиційних операцій; моніторинг ризиків та своєчасне створення резервів під них; забезпечення рівня дохідності активів та капіталу. Методами управління прибутковістю банків є: інтегроване управління, що забезпечує максимізацію прибутку– при належному рівні ризику; поділ джерел фінансування – встановлення відповідності між конкретними видами таких джерел та напрямами використання ресурсного потенціалу (кошти, залучені із стабільних джерел повинні трансформуватись у довгострокові кредити, або придбання облігацій, всі інші – в короткострокові кредити); управління ліквідністю – визначення потреби у ліквідних– коштах. Основними завданнями підвищення ефективності управління банківськими активами на сучасному етапі є: управління короткостроковою та довгостроковою ліквідністю банку; підтримка і підвищення прибутку банку; управління витратами банку, якістю активів; стабілізація або збільшення ринкової вартості банку.

Таким чином, прибутковість комерційного банку залежить від

внутрішніх та зовнішніх факторів, метою управління прибутковістю є запобігання або виправлення дисбалансу та захист від ризиків банківської діяльності.

Література:

1. Офіційний сайт НБУ. URL: https://bank.gov.ua/
2. Шевців Л. Ю., Сенишин Б. Б. Шляхи підвищення фінансової безпеки банків України в умовах глобалізаційних процесів. *Бізнес Інформ*. 2020. №9. С. 254–262.

КРИПТОВАЛЮТА: РЕГУЛЮВАННЯ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ В УКРАЇНІ

Тищенко О.І., Деркач В.С.
Східноукраїнський національний університет імені В. Даля,
м. Сєвєродонецьк, Україна

Сучасна світова економіка перебуває у стані модифікації: змінюються науково-технічні уклади, матеріальні цінності, а також механізми їх регулювання. Головним поштовхом, який привів до цих змін, є цифровізація. Її наслідок – поява нових ринків і форм комунікації в цифровому просторі. При цьому обслуговування угод купівлі-продажу на цих ринках раніше здійснювалося тільки за допомогою фіатних грошей і банківського сектора, що в свою чергу, призвело до зниження швидкості і високої вартості транзакцій, а також появи ризику втрати цифрової власності і грошових коштів у результаті шахрайських дій. За даних умов поява криптовалюти, як альтернативного інструменту, що був би еквівалентний грошам та відповідав вимогам сучасної цифрової економіки, стала спробою технологічної відповіді на виникненні проблеми.

Криптовалюта представляє собою різновид цифрової валюти, емісія та облік якої засновані на асиметричному шифруванні та застосуванні різних криптографічних методів захисту, таких як proof-of-work та proof-of-stake. Сьогодні існує дуже велика кількість криптовалют. Станом на початок 2021 року ринок криптовалют налічує більше 1,5 тисячі видів, найбільш популярними з яких є Bitcoin, Tether, Litecoin, Ethereum, Ripple.

Наразі, операції з криптовалютою здійснюються посередництвом системи блокчейн – багатофункціональної технології обліку різних активів, яка представляє собою децентралізований журнал записів транзакцій, а сама криптовалюта є цифровим засобом вираження вартості, з високим ступенем захищеності й вільним ринковим курсом. Однак, слід зазначити, що при крипто-переказах, як і раніше, існує можливість шахрайства, а відсутність їх єдиного правового регулювання тільки ускладнює ситуацію, що склалася на міжнародному фінансовому ринку. З огляду на вищезазначене, вважаємо за потрібне розглянути підходи щодо регулювання криптовалютних відносин у світі та їх правовий режим в Україні. Так, починаючи з 2017 року в Японії криптовалюту визнали легальним засобом платежу та прийняли відповідний закон про платіжні послуги, який дозволяє купівлю, продаж та обмін криптоактивів. Крім того, постачальники послуг крипти мають пройти обов’язкову державну реєстрацію, задля, по-перше, підвищення захисту споживачів та регуляторної визначеності, а по-друге, отримання доходів від сплачених податків. У Швейцарії криптовалюта розглядається як актив, операції з яким обкладається податком на майно. Віртуальні активи у Великобританії не є законним засобом платежу, проте працюють та підлягають державній реєстрації криптовалютні біржі та обмінники, а операції

– оподатковуються. Білорусь регулює операції з криптовалютою декретом «Про розвиток цифрової економіки». У рамках особливої економічної зони «Парк високих технологій» в країні дозволяється реєстрація криптовалютних обмінників та бірж, ведення криптовалютного бізнесу, майнінг, а також встановлений нульовий податковий режим. В Китаї ж попри правове визначення криптовалюти як віртуального товару, будь-які транзакції за ними є незаконними. США визначає віртуальні активи як цінний папір, при цьому діяльність щодо обігу криптовалюти в країні надмірно врегульована, криптокомпаніям доводиться дотримуватися багатьох правил, сплачувати постійний моніторинг, а також пам'ятати про різницю в регулюванні в різних штатах. Якщо ж говорити про Україну, то термін «криптовалюта» в нормативно-правових документах відсутній, однак з прийняттям Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» з'явилося легальне визначення для такого явища, як віртуальні активи. Згідно з даним Законом, віртуальні активи – це цифрове вираження вартості, яким можна торгувати у цифровому форматі або переказувати і яке може використовуватися для платіжних або інвестиційних цілей [1]. Слід зазначити, що приведене визначення не є достатнім для проведення належного правового регулювання в питаннях статусу, класифікації, права власності та інших юридичних дефініцій пов'язаних з ринком віртуальних активів. У зв'язку з цим Міністерство цифрової трансформації, Blockchain4Ukraine та деякі стейкхолдери розробили законопроект №3637 «Про віртуальні активи», який пройшов перше читання наприкінці 2020 року [2]. Відтак, якщо проект підтримають удруге, в Україні сформується правове поле криптоіндустрії, що відповідатиме міжнародній практиці регулювання даної галузі.

Розглянемо більш детально, до яких змін призведе ухвалення даного закону. По-перше, визначиться правовий статус віртуальних активів, за яким він являтиме собою сукупність даних в електронній формі, що має вартість та існує в системі обігу віртуальних активів як самостійний об'єкт цивільного обороту та посвідчує майнові/немайнові права.

По-друге, забезпечиться юридичний захист користувачам та учасникам ринку віртуальних активів, зникнуть ризики для вітчизняного криптобізнесу, а власники криптовалюти зможуть декларувати свої доходи у віртуальних активах.

По-третє, створяться привабливі умови для інвестування та інновацій. Міжнародні криптокомпанії та фінансові інвестори легально реєструватимуть свій бізнес на території України та створюватимуть нові інструменти на ринку віртуальних активів, через зменшення фінансового ризику, шляхом встановлення правої прозорості та визначеності.

По-четверте, держава отримає додаткові надходження в бюджет за рахунок податків, які сплачуватимуться криптокомпаніями.

Підсумовуючи вищесказане, можна сказати, що з прийняттям Закону України «Про віртуальні активи» операції з ними набудуть легального статусу, адже почнуть працювати в нормативному полі, всі учасники ринку отримають юридичний захист від імовірних зловживань чи шахрайств, а ринок криптовалюти сприятиме розвитку вітчизняної цифрової економіки.

Література:

1. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06 грудня2019 р. № 361-IX / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20 (дата звернення: 01.04.2021).

2. Про віртуальні активи : проект Закону України №3637. URL:http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JI02365A.html (дата звернення: 01.04.2021).

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ВІЛЬНИЙ ОБІГ АКЦІЙ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Л.О. Зайцева
Луганський національний університет ім. Тараса Шевченка,
м. Старобільск, Україна

Обмеженість інвестиційних ресурсів на українському ринку є головною проблемою для суб'єктів господарювання. Пошук додаткових джерел фінансування господарської діяльності в умовах динамічних змін зовнішнього середовища першочергове завдання компаній. В зарубіжній практиці господарювання пріоритетність у вирішенні проблеми фінансування діяльності компаній реалізується шляхом зростання їх ринкової капіталізації. Процес збільшення рівня капіталізації вимагає визначення та оцінки впливу факторів на зміну вартості компаній на ринку.

Капіталізація компанії залежить від обсягу акцій, наявних на фондовому ринку та їх ціни. Зазначене визначення є методологією free-float (вільний обіг) - методу розрахунку ринкової капіталізації компаній, що ґрунтується на індексі фондового ринку. Яка дозволяє повніше розкривати ринковий рух та акції що доступні на ринку для обігу. Методологія free-float (FFM) розраховується за формулою:

$$FFM = Ca * (\text{Ва} - \text{За}) \quad (1),$$

де Ca – ціна акції, Ва – кількість випущених акцій, За – кількість заблокованих акцій.

Показник free-float відображає лише частку «вільних» цінних паперів, розосереджених серед приватних міноритарних інвесторів. В значення показника не включаються інвестори, які володіють одноосібно більше 5% статутного капіталу (керівництво компанії, топ-менеджери, держава, великі акціонери), а також інсайдери. Методологія free-float була прийнята багатьма основними світовими індексами, серед них: індекс S & P 500, світовим індексом Morgan Stanley Capital International (MSCI) та індексом фондової біржі Financial Times (FTSE).

На рівень free-float публічних компаній впливають зовнішні та внутрішні фактори. До зовнішніх слід віднести: кон'юнктуру на фондовому ринку (стан економіки, політики, глобального ринку капіталів) та позиції й можливості на ринку позикового капіталу (стан економіки, політики, глобального ринку капіталів та політика НБУ).

Визначальними показниками для країни є відношення капіталізації компаній на фондовому ринку до ВВП (Індикатор Баффетта) та рівень волатільності. Індикатор фондового ринку характеризує недооціненість або переоціненість ринку акцій в порівнянні з вартістю економіки. Основним призначенням показника є демонстрація ринкового циклу з метою визначення

його можливого закінчення.

Індекс волатільності демонструє рівень побоювань інвесторів щодо майбутніх рухів ринку, тобто якщо відомо про ступінь побоювання інвесторів зараз, можливо припустити, напрямок сукупних настроїв інвесторів щодо котирування[2].

Щодо кон'юнктури на ринку позикового капіталу, то в Україні з 1.02.2020 року стартувала програма «Доступні кредити 5–7–9%», для малого та середнього бізнесу, що реалізується за допомогою Приватбанку, Укргазбанку, Ощадбанку, EXIMbanky, Alliance banky, Банку Львів, ПУМБ., *яка* націлена на стимулювання реального сектору економіки. Низький рівень відсоткових ставок полегшує підприємствам доступ до банківських кредитів для створення необхідної матеріально-технічної бази та здійснення інвестицій в нове виробництво [4].

Вартість позичкового капіталу в Україні, незважаючи на запровадження стимулюючих програм залишається високою, в порівнянні з даними Європейського центрального банку, де середній розмір відсоткових ставок для бізнесу та населення — 1,5-1,6% річних. Але незважаючи на високу вартість обслуговування кредитні ресурси залишаються одними із стабільніших елементів фінансування проектів [5].

До внутрішніх факторів слід віднести структуру власності (рівень захисту прав акціонерів, вартість капіталу) та інформаційну асиметрію (прозорість корпоративного управління, нарахування дивідендів). Зазначені фактори дозволяють розкрити рівень привабливості залучення фінансових ресурсів в формі акціонерного капіталу.

Різницю між вартістю власного і позикового капіталу дозволяє розкрити відношення власності і контролю, а також рівень концентрації прав.

В українських компаніях міноритарні акціонери у переважній більшості є лише тримачами акцій товариства, оскільки відсторонені від управління його діяльністю та не мають впливу на процес прийняття рішень. Закон України «Про акціонерні товариства» захищає інтереси винятково мажоритарного акціонера, дозволяючи йому діяти у власних інтересах.

Введений в дію Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення рівня корпоративного управління в акціонерних товариствах» [3] від 23.03.2017 No1983-VIII посилив переваги винятково для власників домінуючих пакетів, дозволяючи позбутися міноритарних акціонерів за суто формальними та суб'єктивно визначеними цінами, уникаючи справедливого ринкового ціноутворення на акції при встановленні на фондовому ринку правил в інтересах домінуючих акціонерів, порушуючи права власності та справедливий механізм розподілу суспільного багатства. А механізм squeeze-out, який в ЄС використовується для мінімізації відповідних ризиків в Україні захищає інтереси винятково мажоритарних акціонерів. Тому акціонерний капітал є більш фінансово ефективним на ринках із розпорошеною структурою власності (типовою для США, Великобританії), в рамках якої жоден з акціонерів не володіє

блокуючим пакетом акцій, а позиковий капітал – на ринках із структурою, в якій контроль над компанією зосереджений в руках декількох осіб (характерною для Німеччини, Швеції) [1].

На різницю у вартості власного та позикового капіталу компанії, впливає асиметрія інформації між менеджментом компанії й потенційними акціонерами. Неравномірність розподілу інформації залежить від обсягу торгів, волатильності прибутковості акцій, торгівлі інсайдерів та курсів акцій.

Асиметрія інформації виникає під час визначення обсягу торгів (взаємозв'язок попиту та пропозиції визначають ціну кожної акції), у сторону зменшення після оголошення доходів при здійсненні трансакцій. Асиметрія інформації збільшується через невизначеність щодо цінності компанії. Невизначеність вартості компанії характеризується волатильністю прибутковості акцій і залежить від факторів, що впливають як на інсайдерів, так і аутсайдерів, забезпечуючи тісний зв'язок між дохідністю та асиметрією інформації.

Отже, сучасні умови економічного розвитку потребують розробки відповідних заходів з боку державних інституцій для підвищення ролі фондового ринку з метою покращення привабливості акціонерного капіталу копаній та сприяння емісії цінних паперів.

Література:

1. Бойко Т. Free-float та акціонерний капітал публічних компаній в Україні. Ринок цінних паперів України. 2016. № 7-8. С. 73-81.

2. Зайцева Л. О. Вплив вільного обігу акцій на ринкову капіталізацію компаній. Молодий вчений. № 3 (91) березень, 2021, С. 100–106.

3. Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення рівня корпоративного управління в акціонерних товариствах" від 23.03.2017 No1983-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1983-19#Text (дата звернення: 20.04.2021 р.).

4. Своїм не шкода: як працює програма «Доступні кредити 5–7–9%» для бізнесу. URL: https://mind.ua/openmind/20216552-svoyim-ne-shkoda-yak-pracyue-programa-dostupni-krediti-579-dlya-biznesu (дата звернення: 20.04.2021 р.).

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРІВНЮВАННЯ БЮДЖЕТНОЇ ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Костирко Л.А., Розмислов О.М.,
Східноукраїнський національний університет імені В. Даля
м. Сєвєродонецьк, Україна

Вирівнювання бюджетної забезпеченості регіонів є обов'язковим, що обумовлено істотними відмінностями як природно-кліматичних так соціально-економічних умов різних територій України [1, с. 135]. Існуюча система розподілу доходів і видаткових повноважень між державою, регіонами та окремими територіальними громадами створює передумови для перерозподілу значного обсягу коштів. До початку реформування місцевого самоврядування розподіл трансфертів між регіонами було орієнтоване саме на вирівнювання бюджетної забезпеченості, так як серед окремих територіальних громад переважає значна кількість дотаційних. З розвитком законодавчої бази формуються окремі механізми, орієнтовані на стимулювання органів місцевого самоврядування, активно впроваджується бюджетування, орієнтоване на результат. Однак саме фінансове вирівнювання залишається основним завданням, на вирішення якої спрямована більша частина трансфертів. Незважаючи на її безумовну значимість, слід враховувати, що реалізація такої політики може стати причиною, що провокує «утриманські настрої» громад, а в окремих випадках є передумовою їх «дестимулювання» до підвищення обсягу податкових і неподаткових доходів. Тому, розподіляючи дотації, слід удосконалювати політику вирівнювання бюджетної забезпеченості територій з урахуванням їх специфіки, пріоритетів розвитку конкретного регіону і фінансового стану. На сьогодні ключовим фінансовим інструментом Державної стратегії регіонального розвитку, регіональних стратегій розвитку і фінансування проектів співробітництва громад та ОТГ є Державний фонд регіонального розвитку [2, с. 76].

Існуючий підхід до вирівнювання бюджетної забезпеченості має істотний недолік, пов'язаний з тим, що вона значно відрізняється до і після розподілу трансфертів. При цьому зміни настільки істотні, що громади, які є найбільш фінансово забезпеченими за підсумками зарахування до їх бюджетів податкових і неподаткових надходжень, після розподілу трансфертів можуть виявитися серед «аутсайдерів» за рівнем бюджетних доходів на душу населення. Спостерігається і зворотна ситуація. Такі зміни носять виражений «дестимулирующий» характер [3].

Для вирішення проблеми розподілу трансфертів з підтриманням зацікавленості органів місцевого самоврядування в нарощуванні податкових і неподаткових доходів бюджетів пропонується використання спеціального механізму збереження рангів муніципальних утворень до і після розподілу трансфертів. Для оцінки збереження рангів відповідно до розробленого

підходом пропонується контролювати значення таких показників як:

– податкові та неподаткові доходи місцевого бюджету в розрахунку на одного жителя $П_j$:

$$П_j = \frac{(Д_{под} + Д_{непод}}{Ч_j} \quad (1)$$

де Дподj - податкові доходи бюджету j-й громади;
Днеподj - неподаткові доходи бюджету j-й громади;
Чj - чисельність населення j-й громади;
- міжбюджетні трансферти в розрахунку на одного жителя Тj:

$$Т_j = \frac{МТБ_j}{Ч_j} \quad (2)$$

де МБТj - міжбюджетні трансферти в бюджеті j-й громади;
Чj - чисельність населення j-й громади;
- доходи бюджету в розрахунку на одного жителя Бj:

$$Б_j = \frac{(Д_{под} + Д_{непод}) + МТБ_j}{Ч_j} \quad (3)$$

Пропоноване для контролю збереження рангів громад до і після розподілу міжбюджетних трансфертів нерівність має наступний вигляд:

$$H_{j-1} - H_j \geq T_j - T_{j-1} \quad (4)$$

де j - ранг громади за підсумками визначення обсягу податкових і неподаткових доходів місцевих бюджетів в розрахунку на одного жителя.

Таким чином, у запропонованій методиці важливим є використання саме показника «міжбюджетні трансферти в розрахунку на одного жителя», а не тільки дотацій на вирівнювання бюджетної забезпеченості, так як відсутність у органів місцевого самоврядування зацікавленості в збільшенні обсягу податкових і неподаткових надходжень у багатьох випадках зумовлено можливим зниженням загального обсягу трансфертів. Якщо розподіл дотацій на вирівнювання бюджетної забезпеченості виконано із збереженням рангів громад, а розподіл інших видів дотацій та інших трансфертів змінює ці ранги, це також, є негативною тенденцією, яка свідчить саме про неефективність вирівнювання бюджетної забезпеченості, яке опосередковано реалізується і при розподілі трансфертів інших форм. В такому випадку тим більше необхідні зміни в системі міжбюджетного регулювання в цілому або в розподілі трансфертів в аналізованому періоді.

Література:

1. Костирко Л.А. Механізм регулювання міжбюджетних відносин в Україні: пріоритети, інструменти, перспективи: монографія / Л.А. Костирко, Н.Ю. Велентейчик. – Сєвєродонецьк: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2016. – 280 с.

2. Васильєва Н.В. Місцевий бюджет і фінансове забезпечення об'єднаної територіальної громади: навч. посіб. / Н.В. Васильєва, Н.М. Гринчук, Т.М. Дерун, В.С. Куйбіда, А.Ф. Ткачук // Рада Європи – К.: – 2017. – 119 с.

3. Корень Н.В. Аналіз та оцінка реалізації бюджетної децентралізації в Україні / Н.В. Корень // Національний інститут стратегічних досліджень № 68, Серія «Економіка. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://old2.niss.gov.ua/articles/2242/.

АНАЛИЗ РЫНКА ЦЕННЫХ БУМАГ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

Кусаинов С.Н., Мырзахметов Б.И.
Восточно-Казахстанский государственный технический университет им. Д. Серикбаева
г. Усть-Каменогорск, Республика Казахстан

Рынок акций Капитализация рынка акций по состоянию на 01.04.2021г. составила 21,4 трлн. тенге, увеличившись за март текущего года на 2,9% или 600 млрд. тенге (рост с начала года – 12,2% или 2,3 трлн. тенге) (Рис. 1). Объем торгов акциями в марте текущего года составил 12,6 млрд. тенге, уменьшившись на 5,3% или 700 млн. тенге относительно объема торгов акциями за февраль текущего года (Рис. 2). Объем торгов акциями в 1 квартале текущего года составил 46,4 млрд. тенге, что на 82,9% или 21 млрд. тенге больше аналогичного показателя первого квартала 2020 года.

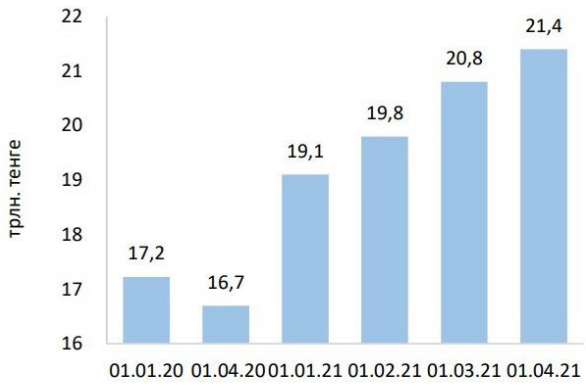

Рис. 1 – Капитализация рынка акций

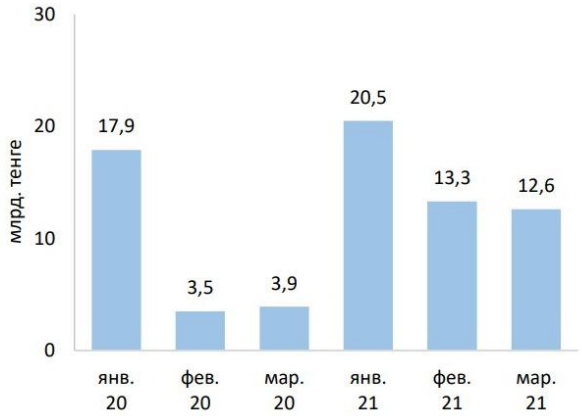

Рис. 2 – Объем торгов на рынке акциі

На 01.04.2021г. в торговых списках АО «Казахстанская фондовая биржа» (далее – KASE) находились 138 акций 122 эмитентов, из которых 3 выпуска допущены к обращению в секторе нелистинговые ценные бумаги. За отчетный период из официального списка KASE были исключены акции компании АО «AsiaCredit Bank (АзияКредит Банк)» в связи с лишением лицензии на проведение банковских и иных операций и осуществление деятельности на рынке ценных бумаг. За март текущего года индекс KASE вырос на 5,9% до 3 133,31 пунктов. Наибольшее увеличение котировок произошло по акциям АО «НАК «Казатомпром» (+26,2%), АО «Народный сберегательный банк Казахстана» (+2,8%).

Рассмотрим рынок облигаций. Объем торгуемого на KASE корпоративного долга составил 14,5 трлн. тенге, уменьшившись за март текущего года на 0,7% или 100 млрд. тенге (с начала года снижение на 1,1%) (Рис. 3).

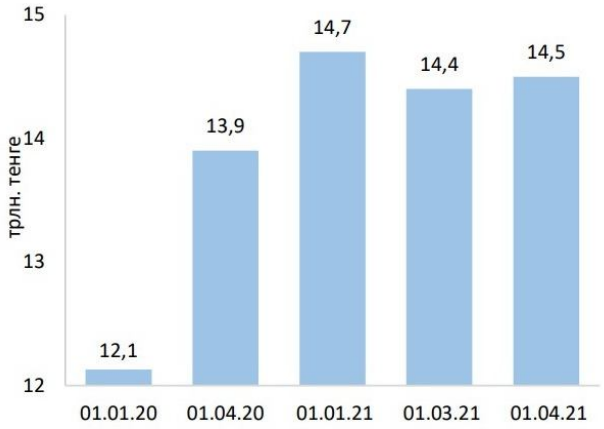

Рис. 3 – Облигации в обращении

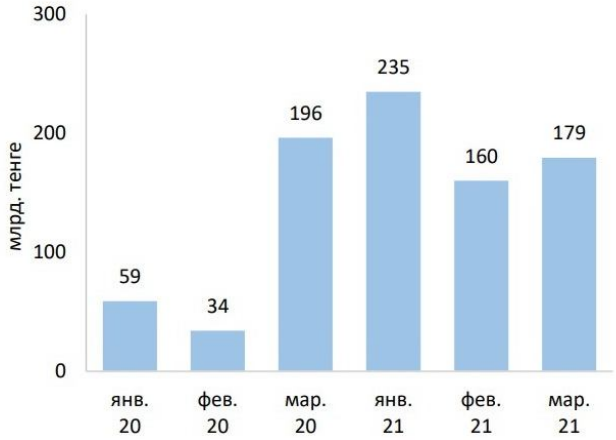

Рис. 4 – Объем торгов на рынке корпоративных облигаций

На 01.04.2021г. в торговых списках KASE находился 271 выпуск корпоративных облигаций 79 эмитентов. За март текущего года из официального списка KASE были исключены 10 выпусков облигаций: 5 выпусков АО «AsiaCredit Bank (АзияКредит Банк)» в связи с лишением лицензии на проведение банковских и иных операций и осуществление деятельности на рынке ценных бумаг, 2 выпуска АО «Национальный управляющий холдинг «Байтерек» в связи с их аннулированием, 1 выпуск АО «Halyk Finance» по инициативе эмитента, 1 выпуск АО «Народный сберегательный банк Казахстана» в связи с досрочным погашением и 1 выпуск ТОО «Казахстанские коммунальные системы» в связи с истечением срока обращения. Объем торгов корпоративными облигациями на KASE в сравнении с предыдущим месяцем увеличился на 12,4% или 19,8 млрд. тенге и составил 179,9 млрд. тенге (Рис. 4). Объем торгов корпоративными облигациями в 1 квартале текущего года составил 574,8 млрд. тенге, что на 98,7% или 285,5 млрд. тенге больше аналогичного показателя первого квартала 2020 года. В марте текущего года были размещены 7 выпусков облигаций на общую сумму 159,6 млрд. тенге, из которых 99,2% приходится на компании квазигосударственного сектора. В разрезе основных категорий инвесторов на вторичном рынке корпоративных облигаций доля БВУ составила 16,1%, брокерско-дилерских организаций – 22,9%, других институциональных инвесторов – 26,6%, прочих юридических лиц – 34,1%, доля физических лиц – 0,3%. 3.3. Рынок государственных ценных бумаг Сумма государственного долга по номиналу, торгуемого на KASE, на 01.04.2021 года составила 17,9 трлн. тенге, уменьшившись относительно показателя на 01.03.2021 года на 0,2% или 31 млрд. тенге (с начала года рост на 6,8% или 1,1 трлн. тенге) (Рис. 5). Совокупный объем торгов государственными ценными бумагами на KASE по итогам марта текущего года составил 283,4 млрд. тенге, уменьшившись по сравнению с февралем

текущего года на 5,2% или 15,6 млрд. тенге (Рис. 6). Объем торгов за 1 квартал текущего года составил 924,7 млрд тенге, увеличившись на 11,2% или 93,2 млрд. тенге по сравнению с аналогичным периодом 2020 года. Объем торгов на первичном рынке государственных ценных бумаг в марте текущего года составил 212,5 млрд. тенге за счет размещения казначейских обязательств Министерства финансов Республики Казахстан и облигаций местных исполнительных органов.

В разрезе основных категорий инвесторов на вторичном рынке государственных ценных бумаг на долю банков второго уровня пришлось 68,4 %, на долю брокерско-дилерских организаций – 0,9%, на долю других институциональных инвесторов – 5,2%, доля прочих юридических лиц составила 24,2%, доля физических лиц – 0,3%. Участие нерезидентов оценивается в 0,6%.

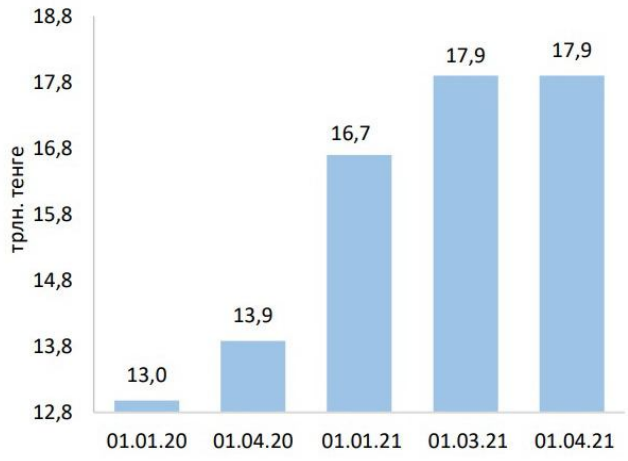

Рис. 5 – Сумма государственного долга по номиналу

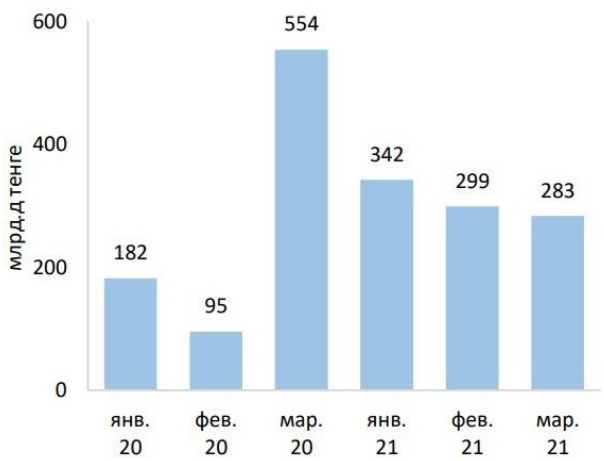

Рис. 6 – Объем торгов государственны ценными бумагами

Рассмотрим институциональную структуру рынка ценных бумаг. По состоянию на 01.04.2021г. рынок ценных бумаг Республики Казахстан представлен 37 брокерами и (или) дилерами (17 банков и 20 небанковских организаций), 9 банкамикастодианами, 19 управляющими инвестиционным портфелем, 2 трансфер-агентами, а также 2 инфраструктурными организациями: АО «Казахстанская фондовая биржа» и АО «Центральный депозитарий ценных бумаг» (далее – Центральный депозитарий), также выполняющим функции единого регистратора и торгового репозитория. Кроме того, на базе АО «Казахстанская фондовая биржа» функционирует центральный контрагент. По сравнению с показателем на 01.03.2021г. количество выданных лицензий на осуществление деятельности на рынке ценных бумаг не изменилось. При этом в сравнении с показателем на начало года количество выданных лицензий на осуществление деятельности на рынке ценных бумаг уменьшилось до 70 в связи с лишением АО «AsiaCredit Bank»

лицензии на проведение банковских и иных операций и деятельности на рынке ценных бумаг.

Литература:

1. Аналитический интернет-портал «Эксперт Казахстан» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://expertonline.kz/

2. Национальный аналитический центр [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.nac.gov.kz/

СЕКЦІЯ 3: ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

ВЛАСНІ ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ: ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ КАПІТАЛУ

Середа О.О.
Східноукраїнський національний університет імені В. Даля
м. Сєвєродонецьк

Динамічний розвиток суб'єктів господарювання можливий лише при умові поєднання різних джерел формування капіталу. На раціональний вибір співвідношення елементів фінансового забезпечення впливає фінансовий стан та платоспроможність, потенціал фінансово-кредитного сектору та кон'юнктура фондового ринку. Власні джерела фінансування становить фінансову основу розвитку суб'єктів господарювання. Тому пріоритетним завданням є визначення впливу власних джерел фінансування на формування капіталу суб'єктів господарювання.

Прибуток – це головне джерело зростання ринкової вартості суб'єктів господарювання, оскільки розширене відтворення капіталу забезпечується шляхом капіталізації частини отриманого підприємством прибутку. Тому, чим вище рівень капіталізації прибутку суб'єктів господарювання, тим більше додана економічна вартість, а значить і ринкова вартість в цілому.

Найважливішими показниками, які характеризують прибутки суб'єктів господарювання є: фінансових результатів до оподаткування, чистий прибуток, вплив чистого прибутку на сформований капітал. Проведений аналіз свідчить про зменшення фінансових результатів до оподаткування в цілому по національної економіці та наявність чистого збитку впродовж 2014-2015 років, що пов'язано із кризовим станом у країні. В 2016-2018 р. чистий прибуток загалом по національної економіки мав позитивне значення та його приріст у 2019 р. порівняно з 2014 р. склав 228,8%, що суттєво розширило інвестиційні можливості суб'єктів господарювання. Проте, у порівнянні з потребами в капіталі суб'єктів господарювання в 2019 р. чистий прибуток складав 7,56%. Несприятливі умови для вітчизняної економіки обумовили погіршення фінансового стану підприємств промисловості та від'ємне сальдо фінансових результатів протягом 2014-2016 років, що призвело до втрати власного капіталу. Максимальні чисті збитки спостерігалися у 2015 р. (180825 млн. грн.) та 2016 р. (24673,8 млн. грн.) [1]. Позитивне значення чистого прибутку підприємствами промисловості було отримано у 2017 р., проте загальні потреби в капіталі за рахунок чистого прибутку у 2019 р. забезпечені на 4,52%.

Зовнішнім власним джерелом розвитку фінансового потенціалу

суб’єктів господарювання є емісія акцій. Використання додаткової емісії звичайних акцій як альтернативи кредиту пов’язано з меншими витратами (при значному обсязі ресурсів, що залучаються), проте позикове фінансування підприємства використовують частіше. Причина полягає у виникненні ряду перешкод [2]: фінансовий капітал акціонерне товариство отримує по закінченні розміщення випуску акцій, що потребує часу; існує можливість ризику розміщення випуску акцій не в повному обсязі; можливість розмиття часток акціонерів у статутному капіталі, що призводить до зменшення їх дивідендних доходів; регламентація порядку емісії з боку НКЦПФР; інвестори можуть розцінити додаткову емісію акцій як негативний сигнал, що може вплинути на курс акцій підприємства.

Аналіз стану ринку акцій свідчить про позитивну динаміку щодо збільшення загальної суми випусків акцій (у 2019 р. порівняно з 2014 р. збільшення у 2 рази, у 2019 р. проти 2018 р. зростання на 4,4%). Проте обсяг зареєстрованих випусків акцій змінювався стрімкоподібно. Зниження емісійної активності спостерігалося у 2015 р. та 2018 р. У 2018 р. обсяг випуску акцій досягнув свого мінімуму за останні шість років і становив 22,28 млрд грн., порівняно з 2017 р. цей показник зменшився у 14,6 раза. У 2019 році обсяг емісій акцій збільшився до 63,54 млрд. грн. (64,93%) [3]. Слід зазначити, що лістингові вимоги щодо фінансового стану емітентів є досить високими, не відповідають стану розвитку вітчизняної економіки та наявності достатньої кількості високодохідних і висококапіталізованих підприємств. За обсягами залучений капітал, який отримано за рахунок емісії акцій (у 2019 р. – 20,71%), є вищим за величиною отриманого чистого прибутку (7,56%), про що свідчить порівняння його з капіталом суб’єктів господарювання.

Вітчизняні суб’єкти господарювання, як правило, використовують акції не як джерело розвитку фінансового потенціалу, а як інструмент перерозподілу власності, про що свідчить низька частка угод з акціями на ринку (5,24% у 2019), незначна кількість активних емітентів (на 10 емітентів приходиться 91% обсягу випусків акцій), значне перевищення обсягів вторинного ринку над первинним у 2014, 2015, 2016 та 2018 роках; акції більшості підприємств є непривабливими для інвесторів через низьку дохідність як у вигляді дивідендів, так і у вигляді зростання їх біржової ціни в часі.

Таким чином, для формування фінансового забезпечення розвитку суб’єктів господарювання слід враховувати залежність сформованого капіталу та чистого прибутку підприємств, зв'язок капіталу та емісійної активності. Аналіз динаміки фінансових результатів до оподаткування та чистого прибутку суб’єктів господарювання на національному рівні та промислових підприємств характеризуються стійкими позитивними трендами, що є сприятливим прогнозом для розвитку суб’єктів господарювання. Результати проведених розрахунків дозволяють підвищити об’єктивність прогнозування.

Література:

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/.
2. Говорушко Т. А., Сілакова Г. В. Формування джерел фінансування інвестиційної діяльності на підприємствах кондитерської промисловості в умовах глобалізації економіки: монографія. Київ : Логос, 2013. 208 с.
3. Річні звіти НКЦПФР. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. URL: https://www.nssmc.gov.ua/reports/.

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ ОБ'ЄКТІВ НЕРУХОМОСТІ В УКРАЇНІ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Чернодубова Е.В., Сич Д.В.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
м. Сєвєродонецьк, Україна

З розвитком ринкових відносин вагоме місце все більше посідає нерухомість як засіб виробництва та предмет споживання. Тому потреба в професіональній оцінці об'єктів нерухомості буде стрімко зростати. В кожній країні є свої певні особливості оцінки нерухомості, досвід який набувався протягом всього часу дає змогу максимально ефективно організувати оцінку нерухомості. Перед тим як почати повноцінне розбирання теми, слід позначити що мається на увазі під об'єктом нерухомості.

Об'єкт нерухомості - об'єкт нерухомого майна (Індивідуальна нерухома річ), що володіє певним правовим статусом і належить суб'єкту (суб'єктам) на певному праві. В свою чергу слід зазначити що сама згідно фундаментальній моделі об'єкти нерухомості класифікуються як: [1]

- Індустріальна нерухомість – включає в себе об'єкти нерухомості, які використовуються для виробничої діяльності.
- Комерційна нерухомість – це об'єкти нерухомості, виконують функції основних активів підприємства.
- Операційна нерухомість – це нерухомість, яка займається власником і використовується ним для ведення адміністративної, навчальної, виробничої та іншої діяльності.
- Інвестиційна нерухомість – включає в себе об'єкти нерухомості, які будуть використовуватися в подальшому для отримання доходу за рахунок орендної плати або збільшення її вартості для продажу [2].

Розібравшись зі значення нерухомості, можемо плавно переходити до самої оцінки об'єктів нерухомості. Оцінка нерухомості - одна з найважливіших умов прийняття ефективних управлінських рішень при управлінні нерухомістю. Чим точніше визначена вартість нерухомості, тим ефективніше використовуються кошти покупця, тим більш обґрунтована ціна, яка призначається власником або керуючим при продажу нерухомості, внесення її в статутний капітал, заставі або здачі в оренду. Беручи до увагу особливості оцінки об'єктів нерухомості в Україні,можна сказати що вони майже не відрізняються від таких процесів за рубежем. В Україні до основних стадій проведення процесу оцінки нерухомості відносяться такі: постановка первісної проблеми, огляд об'єкта нерухомості і укладення договору щодо його оцінки що супроводжується аналізом по пошуком даних про цей об'єкт, підбір методології оцінки (вибір одного із трьох основних методів оцінки об'єктів нерухомості), узгодження результатів оцінки, і на кінець складання звіту й експертного висновку про оцінку нерухомості [3].

За Міжнародними Стандартами Оцінки і Норми професійної діяльності

оцінювача в Україні передбачається застосування при оцінці об'єктів нерухомості 3 загальновизнаних у професійній оцінній практиці підходів: дохідного, витратного і порівняльного. При чому дохідний підхід включає в себе метод прямої капіталізації доходу і метод дисконтування грошового потоку. Витратний підхід являє собою проведення витрат на заміщення або відтворення ціни об'єкта нерухомості з подальшим його коригуванням на суму зносу [4].

Основними методами цього підходу є методи відтворення і метод заміщення функціональним аналогами. Якщо ж брати європейську практику в цілому то в ній виділяють наступні п'ять методів щодо оцінки об'єктів нерухомого майна:

- ✓ Метод прямого порівняння - заснований на прив'язці до певної бази для порівняння, і якщо розглянута оцінювана власність є "кращою", ніж порівнянна, тоді за неї буде заплачена більш висока ціна, якщо вона менш приваблива — результатом буде менша ціна.
- ✓ Метод капіталізації доходу – представляє із себе певну оцінку поточної вартості щорічної чистої орендної плати при фіксованій інвестиційній ставці. При чому цей метод також називають методом повного дисконтованого потоку.
- ✓ Метод прибутку – це метод оснований на тому що ринкова вартість оцінки об'єкта нерухомості буде напряму залежати від потенційного потоку готівки.
- ✓ Залишковий Метод - оцінювач оцінює ринкову вартість у відтворюваній формі і вичитує з неї "загальну вартість розвитку" — всі витрати, які будуть понесені для приведення власності у відповідну форму.
- ✓ Методом підрядника - ринкова вартість прирівнюється до витрат реконструкції [5].

Враховуючи ці методи можна сказати що оцінка об'єктів нерухомості є досить поширеним видом діяльності який включає в себе оцінку об'єкту нерухомості для подальших операцій між продавцем та покупцем. Тому формування є досить важливим пунктом в оцінці нерухомості. Якщо ж брати до уваги формування показника ціни нерухомості,то можна сказати що його величина в Україні, що в інших країнах є досить однаковою. Звідси можна виділити основні фактори від яких залежить формування ціни об'єкта нерухомості: розташування об'єкта нерухомості, вид об'єкта нерухомості, ринкова ситуація та загальний рівень цін тощо [6].

Нерухомість на даний момент є досить ґрунтовний та фундаментальній товар в ринковій економіці. Переходячи до висновків можна сказати що принципи оцінки об'єктів нерухомості в Україні порівняно з іншими країнами є досить спільними та мало чим відрізняються. Отже оцінка об'єктів нерухомого майна має досить достатній рівень, що в свою чергу зумовлює безперебійну роботу та максимальну практичність.

Література:

1. Башкатов В.С. Основи оцінки вартості нерухомості / В.С. Башкатов, І.А. Бузова. - СПб.: Вид-во СПбДУ, 2005. - С. 10-13.
2. Економіка нерухомості / Крутик А.Б., Горенбургів М.А., Горенбургів М.Ю. - СПб: Вид-во «Лань», 2001. - 480 с.
3. Амбарцумян М.А. Методи і способи оцінки нерухомості / М.А. Амбарцумян, Ж.М. Корзоватих // Сучасний погляд на проблеми економіки і менеджменту: зб. наук. пр. міжн. наук.-практ. конф. - 2015. - С. 20-22.
4. Оцінка нерухомості: все, що потрібно знати про процедуру оцінки в 2021 році. - С. 1-2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://pareto.com.ua/ua/blog/novi-umovi-ocinki-neruxomosti-v-ukrayini-v-2021-roci/
5. Управління нерухомістю: підручник / під ред. С.Н. Максимова. - М.: Вид-во «Дело» АНХ, 2008. – 432 с.
6. Грязнова А.Г. Оцінка нерухомості / А.Г. Грязнова, М.А. Федотова. – М: Фінанси і статистика, 2002 – 486 с.

ВАРТІСНО-ОРІЄНТОВАНЕ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ КОРПОРАТИВНИХ ПІДПРИЄМСТВ: ІМПЕРАТИВИ, МЕТОДИ, ОЦІНКА

Костирко Л.А.
Східноукраїнський національний університет імені В. Даля,
м. Сєвєродонецьк, Україна

В умовах глобалізації ринків капіталу та товарних ринків, ускладнення інституціонального середовища, зростання конкуренції та невизначеності одним із основних завдань стає розуміння природи сталого розвитку господарюючих суб'єктів, а саме: вигід і перспектив, критеріїв і факторів. Провідними стандартами в сфері сталого розвитку виступають Стандарт соціальної звітності компаній AA1000 AS, Керівництво з соціальної відповідальності ISO 26000, Стандарт корпоративної соціальної відповідальності SA 8000 (Social Accountability 8000) і GRI (The Global Reporting Initiative). Критеріями сталого розвитку корпоративних підприємства є:

конкурентоспроможність - формування довгострокових конкурентних переваг компанії за рахунок активізації впровадження інтелектуальних ресусів;

зниження фінансових і нефінансових ризиків (кадрових, професійних, соціальних, екологічних);

прозорість бізнесу - максимальна відкритість через надання інтегрованої звітності, яка об'єднує фінансові і нефінансові показники щодо стратегії, екологічної та соціальної відповідальності, ефективності діяльності підприємств.

відповідальність за негативні впливи на навколишнє середовище і наслідки діяльності;

фінансова стійкість – забезпечення прибутковості, платоспроможності;

соціальна активність - лояльність внутрішніх і зовнішніх стейкхолдерів організації;

екологічна стійкість - вплив на навколишнє середовище в допустимих межах;

відкритість - партнерські відносини з суспільством, постачальниками, клієнтами та конкурентами.

Вартісна концепція управління відповідає концепту сталого розвитку і корелює з бізнес-моделлю. Це обумовлює зміну парадигми корпоративного управління, що базується на ідеології сталого розвитку, інтеграції інтересів підприємств із загальнонаціональними соціально-економічними інтересами.

Парадигма сталого розвитку є основою розвитку методології вартісно-орієнтованого управління фінансами підприємств, яка реалізується через інструментарій за визначеними його пріоритетними напрямками.

На забезпечення сталого розвитку корпоративних підприємств впливають зовнішні і внутрішні фактори. Фактори зовнішнього середовища можна розмежувати на фактори прямого і непрямого впливу. До факторів прямого впливу належать норми та вимоги, сформульовані в нормативно-законодавчих документах, стандартах корпоративної соціальної відповідальності, взаємовідносини з постачальниками, споживачами, органами державної влади, конкурентами тощо.

Серед факторів непрямого впливу можна виділити: стан економіки, соціальні проблеми, нормативні умови діяльності. При визначенні позиції компанії на ринку та перспектив її розвитку необхідно аналізувати перспективи розвитку галузі на регіональному і галузевому рівнях. Основними факторами на регіональному рівні є: доходи, ефективність податкової політики, рівень підтримки підприємств, рівень розвитку інфраструктури, рівень безробіття в регіоні. Крім того, необхідно аналізувати такі показники як середній галузевий рівень рентабельності продажу, рентабельності чистих і обігових активів, а також галузевий ризик, попит на продукцію (ринкові умови на мінеральну сировину.

До внутрішніх чинників стабільного відтворення вартості корпоративних підприємств належать показники фінансового, кадрового, ділового, ринкового, трудового, виробничого та інтелектуального потенціалів. При цьому, необхідним є в рамках підприємства індивідуально визначати фактори вартості, зокрема, з позицій збільшення потоку грошових коштів це показники зниження витрат, товарно-матеріальних запасів, дебіторської заборгованості, зростання виручки і зменшення операційного циклу. Такий підхід дозволяє керівництву управляти компанією на підставі вартості.

Методологічним базисом вартісно-орієнтованого управління фінансами підприємств є принципи інтегрованого мислення, ціле орієнтованості, збалансованості, ефективності, оптимальності.

Принцип інтегрованого вартісного мислення у керівництва і співробітників є фундаментальним у вартісно-орієнтованому управлінні фінансами корпоративних підприємств. Цей принцип проявляється через встановлення зв'язку між діями менеджерів й винагородою та навчання співробітників підприємства. Тобто, інтегроване мислення безпосередньо впливає на внутрішній потенціал створення та збереження вартості в поточному і майбутньому періодах.

Принцип цілеорієнтованості. Виходячи з головної мети стійкого відтворення вартості, систему цілей необхідно формувати за ключовими факторами, бізнес-одиницями, видами діяльності і підприємства в цілому.

Принцип узгодженості інтересів стейкхолдерів щодо створення цінності означає, що сталий розвиток підприємства забезпечується збалансованістю інтересів різних груп учасників фінансово-економічних відносин на основі

рівноправного розподілу цінності через надання прозорої інформації в інтегрованій звітності.

Принцип ефективності проявляється на етапі оцінювання внеску капіталів і стейкхолдерів в створення доданої вартості. Тобто, результативність вартісного управління оцінюється співвідношенням між внеском стейкхолдерів (капіталів) у створення вартості і ступенем їх задоволеності.

Принцип оптимальності означає вибір фінансових методів та інструментів оцінювання вартості корпоративних підприємств в контексті їх сталого розвитку. Існуючі системи моделей до оцінки вартості базуються на використанні показників, що характеризують ефективність діяльності і показники вартісної оцінки. Якість вартісного управління оцінюється за допомогою використання фінансових коефіцієнтів: рентабельності власного капіталу, рентабельності продажу і рентабельності активів. Моделі оцінки доданої вартості, що охоплюють моделі економічної доданої вартості (EVA), акціонерної доданої вартості (SVA), рентабельності грошових потоків від інвестицій (CFROI), грошової доданої вартості (CVA), ринкової доданої вартості (MVA) є придатними для визначення перспектив відтворення вартості. Виходячи з того, що стратегічна вартість є індикатором сталого розвитку підприємств, результати її оцінки доцільно використовувати при розробці фінансових прогнозів. В запропонованому підході оцінка вартості підприємства здійснюється в такій послідовності: попередня оцінка вартості за вибраним методом → корегування показника вартості на коефіцієнти якості, інфляції та ризику → порівняльний аналіз альтернативних показників вартості з метою вибору кращого варіанту. При оцінюванні стратегічної вартості підприємства необхідно крім загальних факторів, наведених вище, враховувати вибір методу оцінки (майнового, дохідного, порівняльного); похибку обраного методу визначення вагових коефіцієнтів та якість оцінки.

Формуванню стратегії передує оцінка стратегічного позиціювання підприємства, яка надає чітке уявлення щодо впливу факторів на сталий розвиток підприємства, а саме: рівень вартісного мислення власників, фінансових менеджерів про динаміку ключових факторів, що впливають на потенціал стійкості та вартість підприємства. Визначення параметрів стратегії управління вартістю корпоративних підприємств обумовлює необхідність здійснення комплексного аналізу потенціалу створення вартості. В даному випадку потенціал відтворення вартості підприємства розглядається як індикатор забезпечення його сталого розвитку. Методика комплексного аналізу потенціалу відтворення вартості підприємств, заснована на системі моделей та показників, передбачає такі етапи: 1) формування інформаційної бази на основі інформації інтегрованої корпоративної звітності; 2) визначення системи аналітичних показників та інструментарію оцінки вартості підприємства; 3) аналіз внеску капіталів в додану вартість; 4) визначення

основних напрямків підвищення ефективності вартісно-орієнтованого управління.

Висновок. Впровадження інструментарію вартісно-орієнтованого управління фінансами корпоративних підприємств сприятиме захисту прав його власників, підвищенню конкурентоспроможності та соціальної відповідальності як засобу зміцнення репутації підприємства та зростання його вартості. покращенню ділової репутації та забезпеченню їх сталого розвитку.

СЕКЦІЯ 4: КОРПОРАТИВНІ ФІНАНСИ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ, МОДЕЛІ, ІНСТРУМЕНТИ

НЕВИКОРИСТАНІ РЕЗЕРВИ ОПТИМІЗАЦІЇ ФОРМУВАННЯ ПАСИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

Касьяненко Д.Ю., Моргачов І.В.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля,
м. Сєвєродонецьк, Україна

Як відомо: пасиви підприємства є джерелом формування його активів. Якщо від якості та обсягів активів залежить успіх фінансово-економічної діяльності, то обсяг та структура пасивів – є не менш важливою. Якщо обсяг пасивів визначає обсяг активів, то їх структура – так звану ціну використання капіталу. В таких умовах дослідження питань оптимізації структури пасивів національних підприємств є актуальними.

Метою роботи є уточнення проблем та невикористаних резервів оптимізації структури пасивів національних підприємств.

Методи дослідження: використано вибірковий експрес-аналіз фінансового стану окремих національних підприємств на предмет використання емісії облігацій як засобу формування пасивів.

Емісія облігацій як засіб формування пасивів підприємства на сучасному етапі розвитку національних підприємств розглядається тому, що це є одним з дешевих засобів збільшення обсягів зобов'язань. Зараз в Україні рівень ключової ставки Національного Банку України знизився до меж 7 – 8 % річних, що дозволяє корпораціям здійснювати емісію власних облігацій з дохідністю 10 – 11 % річних в національній валюті. До того ж, термін погашення корпоративних облігацій може становити 5 – 10 років, а виплата купонів – двічі на рік. Це робить такий засіб збільшення зобов'язань довгостроковим, та наближає такі джерела до економічних параметрів власного капіталу без передачі прав на підприємство.

Здавалося б, що такі сприятливі умови формування зобов'язань використовуючи емісію облігацій мали би поширити відповідну практику в Україні. Звичайно, що скористатися такою можливістю малим підприємствам та товариствам з обмеженою відповідальністю є проблематичним через необхідність виконання вимог фондової біржі та органів з контролю за фондовим ринком в країні. Однак як показало вибіркове дослідження за окремими публічними акціонерними товариствами практика емісії корпоративних в країні майже відсутня й відносно великих та прибуткових підприємств.

Економічним підґрунтям залучення зобов'язань за певною ціною є умова, що рентабельність активів підприємства має перевищувати ціну зобов'язання з урахуванням організаційних витрат. Зниження ключової ставки

Національного Банку України останніми роками мало би позитивно вплинути на практику емісії корпоративних облігацій. Однак, нажаль, це майже не вплинуло на фактичні обсяги відповідної емісії. Наприклад, ПАТ «РКТК» та ПАТ «Укргазвидобування» – є прибутковими суб'єктами господарювання, однак замість емісії облігацій часто користаються банківськими позиками. Наразі ціна банківських кредитів в Україні становить 20 – 25 % річних для підприємств, що вище ніж за облігаціями. До того ж, такі зобов'язання є короткостроковими (1 – 3 роки) із щомісячними або щоквартальними платежами.

Наведені підприємства є прибутковими, тому банківські заклади охоче погоджуються надати їм кредити. В той же час не на всіх таких підприємствах рентабельність активів перевищує 25 %, що ставить під сумнів економічну доцільність використання для них банківського кредитування. Коли ціна кредитів перевищує рентабельність активів є неможливим отримання ефекту фінансового важеля, тому такі кредити можна використовувати тільки для покриття термінових потреб в окремих випадках, наприклад, покриття збитків при ліквідації аварії.

На окремих прикладах можна допускати, що і інші публічні акціонерні товариства в Україні ігнорують емісію власних облігацій як засіб оптимізації структури пасивів та їх збільшення з метою отримання ефекту фінансового важеля.

В такому разі можна визнати наявність невикористаних резервів удосконалення фінансового менеджменту на національних підприємствах. Використання емісії корпоративних облігацій дозволить не тільки підвищити прибутковість підприємств в країні але й інтенсифікувати розвиток вітчизняного фондового ринку, дати нові каталізатори розвитку як національного господарства, так і регіональних господарств.

Література:

1. Моргачов І.В. Удосконалення інфраструктурного забезпечення інвестиційно-інноваційних процесів на державному і регіональному рівнях / І.В. Моргачов // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. - 2015. - № 1. - С. 147 - 153.

2. Regional Regulation of Investment Activity in Developing Countries: Example of Ukraine / Morhachov I., Koreniev E., Chorna O., Khrystenko L. // Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development. - 2019. - Vol. 41. - No. 2. - P. 168–182. DOI: https://doi.org/10.15544/mts.2019.15

3. Моргачов І. В. Фінансовий інструмент інтенсифікації розвитку господарства регіону / Моргачов І. В. // Майбутній науковець – 2020 : матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, 04.12.2020р., Сєвєродонецьк. - СНУ ім. В.Даля, 2020. - С. 251-253.

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ОПЕРАЦІЙНИМ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВОМ, ЩО ЗДІЙСНЮЄ ІНЖЕНЕРНІ ПОСЛУГИ

Середа О.О., Обломій А.О.
Східноукраїнський національний університет імені В. Даля
м. Сєвєродонецьк

Отримання прибутку є важливою ціллю діяльності будь-якого суб'єкта господарювання. Операційний прибуток – це прибуток від основної діяльності підприємства, тобто від виробництва і реалізації продукції, послуг, робіт.
Інжиніринг представляє собою інженерно консультаційні послуги, роботи дослідницького, проєктно-конструкторського, характеру, підготовку техніко економічного обґрунтування проектів, надання рекомендацій в області організації виробництва [1]. Сучасний інжиніринг ґрунтується на сукупності принципів, що забезпечують зацікавленість замовника у послугах інжинірингового підприємства [2]: системний, комплексний, міждисциплінарний підхід до здійснення проектів (виконання завдань замовника); багатоваріантність технічних, технологічних та економічних проробок (варіантів виконання проекту), їх фінансової та маркетингової оцінки з вибором оптимального для замовника варіанта; розробка проектів з урахуванням можливості застосування прогресивних технологій, обладнання; використання сучасних методів організації та управління всіма стадіями здійснення проектів. Підприємство, що оказує інженерні послуги є організацією, яка має на меті систематичне надання інженерно консультаційні послуги з метою отримання прибутків.

Управління операційним прибутком охоплює велику кількість трансакцій, які виконуються на різних етапах руху грошових коштів, що надійшли від реалізації продукції, послуг, робіт, і забезпечують отримання чистого прибутку. У зв'язку з цим основною метою управління прибутком є оптимізація грошових надходжень та витрат, виявлення резервів та їх мобілізація.

На нашу думку, механізм управління операційним прибутком підприємства, що здійснює інженерні послуги повинен включати такі елементи: 1) чистий дохід від реалізації послуг (чистий операційний дохід); зменшений на змінні операційні витрати, формує маржинальний операційний прибуток (маржинальний дохід); 2) маржинальний прибуток, що є різницею між чистим операційним доходом та операційними витратами; 4) операційні витрати, які підрозділяються на перемінні, постійні, умовно-перемінні, умовно-постійні.

Управління операційним прибутком включає складові: аналіз операційного прибутку минулих періодів, управління операційними доходами, операційними витратами, податками, операційними активами, персоналом, який зайнятий в операційній діяльності підприємства,

операційними ризиками та планування формування операційного прибутку [3].

Аналіз операційного прибутку минулих періодів полягає у дослідженні його формування та факторів впливу на нього шляхом розрахунку економічних показників операційної діяльності. Умовою управління операційними доходами підприємства є їх класифікації, які характеризують сутність та особливості. Основними факторами, які впливають на формування операційного доходу підприємства, що здійснює інженерні послуги є вартість послуг, кількість наданих послуг, рівень податкового навантаження на операційний дохід. Крім того на операційний дохід такого підприємства впливають нефінансові фактори: репутація підприємства та її співробітників; реальна можливість підприємства виконати завдання клієнта належним чином; можливість надання послуг супроводження проектів; загальна культура споживачів інженерних послуг.

В процесі формування операційного прибутку підприємства, що здійснює інженерні послуги використовується ряд класифікаційних характеристик витрат. Однією з головних є поділ на постійні та змінні при розгляді їх поведінки у визначеному часовому періоді (коротко- чи довгостроковому). Не завжди вдається чітко розподілити витрати за цим принципом, тому доцільно користуватися поняттями умовно-змінних, (можуть бути постійними або змінними залежно від підходу керівництва до визначення їх величини). Неправильно класифіковані витрати стають причиною неефективного управління операційним прибутком.

Управління операційними активами включає: визначення потреби у формуванні окремих видів активів у відповідності до особливостей операційної діяльності підприємства, оптимізацію використовуваних активів, мінімізації втрат операційних активів в процесі їх використання, своєчасне оновлення активів, реальне відображення в обліку вартості активів в умовах інфляції. Підприємства, що здійснює інженерні послуги відноситься до нематеріальної сфери виробництва, тому основними елементами є управління дебіторською заборгованістю та грошовими коштами. Управління операційними ризиками полягає в мінімізації їх несприятливих наслідків. Найефективніше нейтралізувати негативний вплив ризиків потрібно при попередньому контролі шляхом уникнення операційних ризиків, їх мінімізації, диверсифікації та лімітування [3].

Отже, управління операційним прибутком підприємств, що здійснює інженерні послуги є процесом розробки та прийняття управлінських рішень стосовно всіх основних аспектів його формування. Найбільш ефективний процес управління прибутком може бути досягнутий тільки при системному підході. Пріоритетами механізму управління операційним прибутком підприємств, що здійснює інженерні послуги було виділено: управління ціноутворенням, управління витратами, управління активами, управління ризиками.

Література:

1. Лозовский Л.Ш. Универсальный бизнес словарь / Л.Ш. Лозовский, Б.А. Райзберг, А.А. Ратновский., 1997. – 632 с.
2. Тугай О.А., Власенко Т.В. Загальні основи інжинірингової діяльності та її сучасний стан в Україні. Нові технології в будівництві. 2018. №34. С. 15-20.
3. Бланк И.А. Управление прибылью [Текст] / И.А. Бланк - К.: Ника-Центр, Эльга, 2002. - 752с.

АНАЛІЗ МЕТОДІВ ВИЗНАЧЕННЯ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА НА БАЗІ МАЙНОВОГО ПІДХОДУ ПРИ ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Розмислов О.М., Керемет Є.М.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля,
м. Сєвєродонецьк, Україна

Інвестиційний потенціал є основоположною економічною категорією в умовах ринкової економіки. Його ефективне використання, передбачає наявність альтернатив, вимагає здійснювати вибір ресурсів, джерел фінансування, форм і способів інвестицій. Сучасне трактування інвестиційної привабливості має на увазі ефективне використання вартісної оцінки підприємства.

Питання, пов'язані з оцінкою вартості підприємства завжди знаходилися в центрі уваги. Значний внесок в області теорії і практики оцінки вартості підприємства внесли такі дослідники, як А.С, Бакаєв, М.І. Баканов, С.Б. Барнгольц, А.Г. Грязнова, З.В. Кир'янова, О.В. Єфімова, О.М. Хорін, А.А.Шапошников, а також зарубіжні дослідники: Р. Адамс, М. Алле, А. Аренс, Х. Андерсон, Дж. Тобін, Дж. Р. Хікс, Р. Холт, Д. Фостер та ін.

Однак у вітчизняній практиці даний напрямок, засноване на оцінці вартості підприємства, як інвестиційного потенціалу використовується далеко не повною мірою. Це пов'язано з тим, що практично всі здійснювані підприємством операції направляються на примноження власності, збільшення вартості підприємства. Щоб наблизитися до світового рівня, необхідно мислити про компанію в категоріях її вартості та інвестиційної привабливості розрахованої на основі теорії корпоративних фінансів і вміти застосовувати їх для аналізу компанії. Кожне рішення в сфері залучення інвестицій має прийматися з точки зору впливу його на вартість підприємства в цілому [1].

Методологічні та практичні питання використання нульових балансів розроблені вперше Н.А. Бреславцевой, яка зробила першу спробу їх систематизації. Професор Н.А. Бреславцева трактує нульовий баланс як «системний обліково-аудиторський процес управління економічними явищами, заснований на визначенні глобального фінансового результату і вартості майна інституційної одиниці на певний момент в майбутньому, на основі використання принципу продовження діяльності».

За своєю природою нульовий баланс є похідним звітом, одним з інструментів стратегічної Таких показників як, «чиста балансова вартість», «чиста скоригована балансова вартість», «вартість чистих активів» і «вартість чистих пасивів» недостатньо для аналізу і оцінки ефективності інвестицій в дане підприємство. Так як підприємство, що має великий обсяг чистих активів, може бути оцінений вище, але приносити істотно менший прибуток і навіть бути збитковим [2, с. 250].

Однією з різновидів методу чистої скоригованої вартості є метод дійсної вартості. Під дійсною вартістю розуміють вартість підприємства як майнового комплексу, який генерує результат господарської діяльності [3, с. 51].

Дійсна вартість підприємства не включає вартість невиробничого майна і відрізняється від активів, показаних в балансі. Вона відображає елементи, які не фігурують в активі, але беруть участь у формуванні результату господарської діяльності. Прикладом може служити договір лізингу. При використанні даного підходу при включенні активів, які обліковуються раніше за балансом, в дійсну вартість підприємства, повинні бути включені права власності на ці активи, передбачені відповідним договором.

В таблиці 1 показаний порівняльний аналіз методів визначення вартості підприємства на базі майнового підходу. При оцінці вартості підприємства використовується майновий підхід, служить лише першим етапом наближення до ринкової вартості, хоча і припускає використання простих, нетрудомістких методів.

Найбільш обґрунтовану інформацію про вартість підприємства, для прийняття правильних рішень по використанню вартості підприємства, дає комерційний підхід. Метод заміщення, передбачає оцінку активів з альтернативної вартості і широко застосовується в рамках комерційного підходу в діяльності оціночних фірм. «Оцінка активів за їх оцінки вартості.

Нульова вартість показує, скільки залишиться коштів після фіктивної ліквідації підприємства, а саме ту частину, виражену в грошовому вираженні, яка залишиться після фіктивної ліквідації, яка передбачає продаж активів за ринковими цінами і виплату боргів.

Нульова ліквідаційна вартість, менше скоригованої балансової вартості, на величину різниці між ринковою та балансовою вартістю підприємства і величину фіктивних ліквідаційних витрат, що включають в передбачувані комісійні при продажу підприємства, а також величину податкових платежів, які виникли в процесі реалізації активів. Нульова вартість може визначати мінімальну ціну підприємства при його продажу в разі високої ймовірності банкрутства підприємства.

Такі фактори як швидкість продажу (ціна реалізації в разі швидкого продажу, як правило, нижче нормальної ринкової), місцезнаходження, ступінь ліквідності і інші, повинні обов'язково бути враховані при визначенні ринкових цін активів підприємства.

З отриманої ринкової вартості активів віднімають зобов'язання і витрати на фіктивну ліквідацію, кошти, спрямовані на розрахунки з бюджетом. Нульова вартість може визначати мінімальну ціну підприємства при його продажу в разі високої ймовірності банкрутства підприємства.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз методів визначення вартості підприємства на базі майнового підходу

Порівняльні характеристики	Метод балансової вартості	Метод скоригованої балансової вартості	Метод дійсної вартості по Коласа
Показник оцінки вартості підприємства.	Чиста балансова вартість (ЧБС). Вартість чистих активів (ВЧА)	Вартість чистих пасивів (СПП) Скоригований чистий балансова вартість (СЧБС)	Скоригована вартість чистих активів (СВЧА) Дійсна вартість
Алгоритм розрахунку на базі статичної теорії	ЧБС А-І-О, де ЧБС - чиста балансова вартість підприємства; А-активи; І-всі види зносу матеріальних активів; Зобов'язання підприємства (кредити, позики, розрахунки)	СЧБС = А-І-П-О, де А-активи; І-всі види зносу матеріальних активів; Зобов'язання підприємства (кредити, позики, розрахунки) Переоцінка фондів підприємства, СВЧА = А - І - П - Про + ДБП	Бухгалтерські активи - невиробничі активи + господарські активи, які не включаються в актив = дійсна вартість брутто (ДСБ) Бухгалтерські активи + Результат переоцінки = Скориговані активи-скоригована кредиторська заборгованість = Чисті скореговані активи (ЧСА)
Використовувані концепції оцінки активів	Історична	Змішана	Змішана
Переваги підходу	- Базується на вже відомих даних - Простота - Легка реалізація		
Недоліки підходу	- Чи не дозволяє визначити дійсну вартість підприємства, не відображає прибуток, яку отримує і може отримати підприємство в майбутньому від використання своїх активів.		

Спробуємо привести до спільного знаменника вже існуючі методики використання нульовою (фіктивної ліквідаційної) при цьому необхідно враховувати наступні показники:

1. Основні принципи.
2. Стратегічні моменти (потенційні покупці активів, майнових прав та їх

положення на ринку).

3. Тип користувачів.

4. Прийняті допущення (ризику втрати активів, ризик втрати зобов'язань і інші припущення).

5. Підходи, які використовуються для оцінки підприємства (комерційний, дохідний).

6. Використовуваний вид цін при відображенні умовної реалізації активів (ринкові, прогнозні ринкові ціни).

7. Використовувану балансову теорію.

Метод фіктивної ліквідаційної вартості дає підприємству наступні можливості:

оцінити вартість чистих активів для організації ефективного управління інвестиційними потоками і глобальними фінансовими результатами;

оцінити перспективи розвитку підприємства;

реалізувати відповідні економічні рішення, обґрунтувати тактику і стратегію поведінки на ринку на базі проведеної оцінки вартості підприємства на основі нульових балансів;

оцінити вартість підприємства при реорганізаційних процедурах і при проведенні операційного аудиту.

Отже, можна зробити висновок, що проведення аналізу вартості підприємства на основі методу нульовою вартістю дає можливість створити ефективну систему аудиторського, податкового та державного контролю, фінансових результатів та функціонування інвестиційних потоків, дозволить запобігати банкрутства і сприяти зростанню інвестиційної привабливості.

Але розглянуті вище методи визначення вартості підприємства мають і недоліки. Одним з таких, є не зв'язаність з справжніми і очікуваними результатами роботи підприємства, і як наслідок необхідність в залученні додаткової інформації про ринкові ціни.

Література:

1. Черваньов Д.М. Менеджмент інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств в Україні / Д. М. Черваньов, Л. І. Нейкова. – К. : Знання, 2019. – 514 с.

2. Єфремова Л. В., Єфремов С. Л. Проблеми вдосконалення методики та організації проведення оцінки майна / Л.В. Єфремова, С.Л. Єфремов // Бізнесінформ № 1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2013-1_0-pages-249_251.pdf

3. Задерей В.Ю. Методи оцінки вартості компаній / В.Ю. Задерей // Агросвіт № 5, 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.agrosvit.info/pdf/5_2017/10.pdf

ПРОБЛЕМИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ В УКРАЇНІ

Мартинов А.А., Сич Д.В.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
м. Сєвєродонецьк, Україна

На сьогоднішній день стан економіки України перебуває далеко не в найкращій формі. Фінансово – економічна криза, що відбувається на світовій арені в сучасних умовах досить широко торкається і економіки України в цілому. В свою чергу це призводить до виникнення кризових явищ на переважній більшості вітчизняних підприємств. На наш погляд, причинами незадовільного фінансового стану вітчизняних підприємств сьогодні є недосконаліть ринку товарів та послуг, нестабільність як в економічній так і в політичних сферах.

Антикризова політика підприємствах орієнтована на розв'язання проблем пов'язаних с негативним впливом широкого кола негативних факторів. Антикризове управління може здійснюватися як на рівні суб'єктів господарювання так і на державному рівні. При цьому, держава заінтересована в підтримці підприємств які можуть буди корисними та мають потенціал, а отже, є досить важливими в стратегічному плані. Важливість системи антикризового управління обґрунтовується необхідністю побудови механізму системної протидії несприятливим факторам зовнішнього та внутрішнього середовища господарювання.

Під кризою на підприємстві розуміють загострення суперечностей у соціально-економічній системі організації, що загрожує її життєстійкості в навколишньому середовищі та вимагає від неї якісно нових змін [2].

До основних наслідків економічної кризи на підприємстві можна віднести наступні:

- криза прибутковості – виникає коли перманентні збитки "з'їдають" власний капітал і це призводить до незадовільної структури балансу;
- криза ліквідності - виникає коли підприємство є неплатоспроможним або існує реальна загроза втрати платоспроможності;
- втрата клієнтів та покупців готової продукції;
- зростання собівартості та різке зниження продуктивності праці;
- зростання тиску на ціни;
- суттєве зменшення обсягів реалізації та, як наслідок, недоодержання виручки від реалізації продукції.
- підвищення собівартості та різке зниження продуктивності праці [4].

Для того, щоб запобігти виникненню таких негативних наслідків, підприємство повинне бути готовим до непередбачуваних ситуацій, а саме систематично проводити аналіз навколишнього середовища на наявність виникнення кризових явищ, розробляти методологічні програми

антикризового управлянні та проводити роботу з персоналом на випадок несприятливих обставин.

Слід зазначити, що антикризове управління спрямоване не тільки на подолання кризових явищ на підприємстві, а й на прогнозування та запобігання їх виникненню в майбутньому. Попри це слід відмітити що більшість підприємств в Україні просто нехтують первинними методами попередження і підготовки до кризових явищ, тим самим становлячись максимально вразливими до них.

Таким чином, антикризове управління розглядається як самостійний вид професійної діяльності, спрямований на запобігання кризовим явищам та подолання їх у діяльності підприємства на підставі раціонального використання наявних ресурсів і потенціалу виживання, мінімізації матеріальних та фінансових витрат шляхом застосування відповідних втрат, принципів та методів роботи.

Виходячи з цього можна сказати що головною метою антикризового управління є гарантування стабільного і максимально ефективного функціонування підприємства та розвиток його в майбутньому [3].

Сьогодні антикризове управління на підприємствах для умов України є порівняно новим та ще не повністю дослідженим інструментом. Поряд з ризиками, що існують в нормально функціонуючій ринковій економіці, в Україні виникають додаткові ризикові ситуації, обумовлені недосконалістю державної системи управління економікою, фрагментарністю, декларативністю та нестабільністю нормативно-правового поля, що регулює ризикову діяльність українських підприємств.

Тому при виникненні кризових ситуацій використовуються ті методи та підходи які не є максимально ефективними, що призводить до втрати часу, за який криза встигає набути більших масштабів та в кінці призвести до банкрутства підприємства. Користуючись знову і знову цими застарілими методами підприємства вирішують тільки типові проблеми пов’язані с кризовими явищами, а адаптуватися та повністю взяти ситуацію під контроль стає с кожним разом складніше, особливо в зв’язку з економічними та політичними кризами які виникають в нашій країні в останній період часу, та нестабільністю економіки країни в цілому. Вагомою проблемою є також те що, в більшості вітчизняних підприємств упускається один із необхідних етапів проведення діагностики господарсько–фінансової діяльності підприємства – а саме прогнозування виникнення ситуації банкрутства, та перспективна оцінка можливих фінансових наслідків в разі виникнення ситуації банкрутства [1].

У вітчизняній практиці виділяють досить багато методів подолання фінансової кризи на підприємстві а саме: визначення стратегії розвитку, скорочення витрат, реструктуризація кредиторської заборгованості, збільшення надходження грошових коштів та проведення реорганізації або реструктуризації підприємства. Як показує практика останніх років, найбільш використовуваним важелем на подолання кризових явищ та проведення

процесу так званого оздоровлення підприємства є реструктуризація кредитів. Під реструктуризацією кредиторської заборгованості розуміється - комплекс заходів, спрямованих на скорочення зобов'язань підприємства перед контрагентами, бюджетом, позабюджетними фондами. При чому найбільш поширеними є такі способи реструктуризації: відстрочка платежів за тілом кредиту (кредитні канікули) та збільшення строку кредитування (пролонгація).

Підсумовуючи вищесказане можна зробити висновок, що практика проведення реструктуризації в Україні є досить складним та майже єдиним ефективним методом проведення антикризового управлянні підприємствами. Проблема розширення інструментарію та підвищення ефективності методів антикризового управління обумовлює необхідність залучення експертів в галузі антикризового управління.

Звичайно головною проблемою інструментарію нинішнього антикризового управління є його недосконаліть та досить скромний спектр можливостей вирішення проблем, але, в свою чергу, наявна досить велика територія для подальшого розвитку та вдосконалення. Отже, на наш погляд, за умов послідовної розробки дієвих управлінських рішень та проведення активних антикризових заходів можна значно зменшити вплив кризових ситуацій на фінансово-економічний стан підприємства. Системна практика антикризового управління дозволить оптимізувати інструментарій антикризового управління та обрати найбільш придатні методи управління для застосування в практиці антикризового управління для конкретного підприємства.

Література:

1. Дуднєва Ю. Е. Методи антикризового управління фінансами підприємства в сучасних економічних умовах // Ю. Е. Дуднєва, Д. М. 2003 р. - С. 201 – 204.

2. Козик В.В.,Андрушко О.Б. Базові положення теорії кризового стану підприємства, Вісник національного університету «Львівська політехніка». – 2008 - №3.

3. Єпіфанова І. Ю. Сутність антикризового управління підприємства /Єпіфанова І. Ю., Оранська Н. О. // Економіка та суспільство. – 2016. – №2. – С. 265-269.

4. Фінансова криза на підприємстві: симптоми та фактори, що її спричиняють, С.1-2 .[Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://vuzlit.ru/2324268/finansova_kriza_pidpriyemstvi_simptomi_faktori_sprichinyayut

5. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством / Л.О. Лігоненко. –К. : КНТЕУ, 2005. – 824 с.

РОЗВИТОК ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ В УКРАЇНІ

Тищенко В.В. Скиданенко Д.В.
Східноукраїнський національний університет імені В. Даля,
м. Сєвєродонецьк, Україна

Останніми десятиліттями важливу роль у розвитку світової економіки в міжнародних економічних відносинах грають транснаціональні корпорацій (ТНК). Сьогодні немає значного процесу світової економіки, яка проходила без їх участі. Вони є головною силою, що формує сучасне і майбутнє обличчя світу, безпосередньо і опосередковано залучені до глобального політичного процесу і виконують політичні процеси в різних країнах.

Швидкий розвиток ТНК в останні десятиліття відображає посилення міжнародної конкуренції та поглиблення міжнародного поділу праці. Але в умовах економічної кризи в Україні функціонування Транснаціональних корпорацій (ТНК) стає дедалі складнішим, тому створення сприятливих умов для інвестицій посилює привабливість України та є стратегічно важливим питанням, від якого залежить подальший соціально-економічний розвиток і модернізації вітчизняної економіки.

Щоб транснаціональним корпораціям було зручно працювати, їм треба побудувати гарні взаємовідносини з державою, щоб побудувати ці взаємовідносини треба виділити основні моменти:

- розробка нормативних документів щодо ТНК, які повинні включати в себе найголовніше, це національні інтереси та національну безпеку країни.
- участь ТНК у розбудові взаємовигідної економічної політики є більш ефективним засобом побудови відносин країни з ТНК;
- здатність ТНК залучати іноземний капітал може позитивно знизити рівень безробіття в країні перебування і вплинути на рух великих виробничих ресурсів;
- необхідність прийняття збалансованого підходу до сфер інвестицій, тому що діяльність ТНК у приймаючій країні сприяє припливу іноземних інвестицій у пріоритетні галузі для національної економіки та економічної безпеки країни;
- всі відносини з іноземними інвесторами ТНК мають бути чітко визначені у міжнародних договорах та нормативно-правових актах країни перебування. [1]

За даними дослідження яке проводив Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля Україна досить цікава для транснаціональних корпорацій в тих сферах, де конкурентні переваги виражені по відношенню до національних корпорацій.

Найбільш привабливими для ТНК та інвесторів з Євросоюзу та Сполучених Штатів Америки є найбільш цікавими такі галузі :

переробка сільськогосподарської продукції та харчова промисловість, торгівля, фінансова сфера діяльності, машинобудування, операції з нерухомістю, фармацевтична та нафтохімічна промисловість. [2]

Проте треба знати, що функціонування ТНК неоднозначно впливає на економіку країн. На основі аналізу досліджень науковців виокремлено позитивний та негативний вплив на економічний стан в країні

З позитивних наслідків слід виділити:

- залучення нових фінансових ресурсів;
- удосконалення промисловості;
- досвідчений менеджмент та кваліфікованість праці;
- кращий розвиток підприємницької діяльності;
- зменшення безробіття;
- міжнародні стандарти підготовки кваліфікованих кадрів;
- зміцнення зовнішньоторговельних позицій країни;
- збільшення обсягу ВВП та прискорення економічного зростання;
- збільшення податкових надходжень;
- поліпшення податкового режиму.

Негативні наслідки:

- маніпуляції в ціноутворенні;
- представники приймаючої країни не допускаються до участі в проведенні науково-дослідних та дослідно-конструкторських роботах (НДДКР);
- посилена експлуатація і встановлення зовнішнього контролю з боку ТНК;
- ТНК можуть використовувати застарілі технології виробництва;
- недотримання ТНК екологічних стандартів.

Можна побачити що позитивних наслідків для України є набагато більше ніж негативних, тому транснаціональні компанії на Українську економіку мають великий позитивний вплив. [3]

Але сьогодні в Україні працює значна кількість ТНК в різних галузях, роль яких в економіці України не варто перебільшувати. Їх діяльність спрямована переважно на національний ринок. Дуже мало компаній прийшли для того, щоб виробляти товари на експорт. Однак присутність ТНК в Україні забезпечує імпорт ефективних технологій виробництва, підвищення ефективності менеджменту, зменшення безробіття і збільшення грошових надходжень до країни, що ще раз каже про необхідність створення гарних умов для функціонування ТНК в Україні.

Для подальшого розвитку і функціонування ТНК в Україні слід виділити основні напрями діяльності:

1) вдосконалення законодавчої бази, що регулює інвестиційну діяльність та процес створення нових форм спеціальних економічних зон (СЕЗ) в Україні, які повинні відповідати всім міжнародним вимогам Світової організації торгівлі (СОТ) та ЄС;

2) використання досвіду транснаціональних корпорацій в Україні на принципі інвестиційної діяльності суб'єктів різних форм власності та управління для розширення національного товарного виробництва та ринкової інфраструктури;

3) вирівнювання організації обліку та звітності ТНК і українських підприємств та використання методології економічного аналізу ТНК економічними суб'єктами України;

4) здійснення європейського вибору України та визначення реалій відносин з країнами СНД та участі в ЄС;

5) здійснення економічних реформ та загального оздоровлення економічного клімату в державі;

6) заміна акцентів інвестиційних пріоритетів на зменшення частки металургійної, важкої і військової промисловості, які споживають великі обсяги природних ресурсів та погіршують екологічну ситуацію в країні на збільшення частки високотехнологічних галузей таких, як легка і харчова промисловість, сільське господарство, сфери послуг тощо;

7) створення потужних національних структур, які повинні можливість конкурувати з ТНК.

Таким чином, дослідження доводить, що діяльність транснаціональних корпорацій, важливі для економіки будь-якої країни і Україна не є винятком. Рівень інтеграції країни, його участь у міжнародному розподілі праці та глобальна конкурентоспроможність все частіше залежить від успіху ТНК.

Україна має великий потенціал для розвитку співпраці з ТНК і вимагає законодавчої, правової економічні зміни для створення сприятливого інвестиційного клімату для розміщення дочірніх компаній підприємствами провідних ТНК світу, що в свою чергу збільшить інвестиції в економіку країни.

Якщо держава разом з транснаціональними корпораціями впровадить у життя все вище перераховане, то роль ТНК в Україні повисить свою значимість та зможе ще більше і більше змінювати економіку країни в кращу сторону.

Література:

1. Сорока І.Б. Транснаціональні корпорації та їхня роль у процесі активізації міжнародної інтеграції// Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 9.

2. Чурилова О.А. Деякі тенденції розвитку транснаціональних корпорацій в Україні / О.А. Чурилова, О.І. Антоненко // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики: Збірник наукових праць. – 2011. –№ 1(10).

3. Куцик П.О., Ковтун О.І., Башнянин Г.І. Глобальна економіка: принципи становлення, функціонування, регулювання та розвитку: монографія. Львів: вид-во ЛКА, 2015. 594 с.

СЕКЦІЯ 5: ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ГОТІВКОВИХ ТА БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ В УКРАЇНІ

Тищенко О.І.,Кожемякіна В.С.
Східноукраїнський національний університет імені В. Даля,
м. Сєвєродонецьк, Україна

Сучасний грошовий обіг складається з руху грошей в готівковій і безготівковій формі. Готівка - це валюта держави, представлена у фізичному еквіваленті і використовувана населенням. Безготівкові гроші - це ті гроші, які зберігаються на банківських рахунках підприємств, банківських картках фізичних осіб для проведення фінансових операцій [1]. Кожний із компонентів грошового обігу має свої переваги і недоліки, які слід ураховувати при виборі оптимального варіанту здійснення розрахунків (табл. 1). Дослідимо особливості здійснення різних типів розрахунків.

Таблиця 1

Переваги та недоліки компонентів грошового обігу [2]

Готівкові розрахунки	Безготівкові розрахунки
ПЕРЕВАГИ	
Готівкові гроші є загальновизнаним засобом платежу	Прискорюють розрахунки, оскільки не вимагає відлічування купюр та надання решти. Фізичне відокремлення грошових коштів від їх носія
Не вимагають використання будь-яких технічних пристроїв, мобільного або інтернет-зв'язку	Можливість отримання кэш-бэку (повернення частки грошей у вигляді бонусів при здійсненні певних покупок)
Не вимагає нарахування зайвих комісій	Можливість використання мобільних додатків для оплати деяких послуг
Дозволяють отримати негайний доступ до усіх наявних коштів	Здійснення переказів грошових коштів з карти на карту
НЕДОЛІКИ	
Наявність великої вірогідності крадіжки або втрати коштів	Наявність плата за відновлення втраченої картки
Низька гігієнічність грошових купюр	Наявність додаткових витрат на обслуговування

Більшість наявних грошових коштів в обороті – це банкноти. Їх загальна вартість складає 373 млрд. грн. В обігу перебуває 2,8 млрд. банкнот. Номінальна вартість монет складає 2,3 млрд. грн., а кількість - 13,2 млрд. одиниць. Серед банкнот, найбільшою полярністю вирізняється банкнота у 200 гривень. Її частка складає 21,8% від усієї готівкової маси - 605,3 млн. штук. Найменше в обігу налічується 20-гривневих банкнот – лише 123,4 млн. штук, що дорівнює 4,4% загального готівкового обороту.

Втім, останнім часом обсяги готівкової грошової маси значно скоротилися. Так з початку 2019 року кількість готівки в Україні зменшилася на 6,2%. Відзначається, що загальна сума готівкових коштів (банкнот і монет), які обслуговують розрахункові операції, становить 375,4 млрд. грн., що на 24,7 млрд. грн. менше, ніж було на початку 2019 року. В середньому, за підрахунками НБУ, на одного українця припадає 66 банкнот і 312 монет.

До того ж НБУ значно скоротив обсяги розрахунків у готівковій формі між суб'єктами економічних відносин. Так розрахунки між юридичними особами, юридичними особами та фізичними особами-підприємцями (ФОП) та між двома ФОПами обмежується 10 тис. грн. Дещо більшими є обсяги розрахунків готівкою між юридичними та фізичними особами, ФОПами і фізичними особами та між двома фізичними особами і складають 50 тис. грн. [3].

Отже особливого значення набувають безготівкові розрахунки. Серед безготівкових розрахунків з використанням платіжної карти особливої уваги заслуговують зарплатні проекти, які останнім часом активно розвиваються на набувають нових форм.

Зарплатний проект являє собою спільний проект між банком і підприємством по виплаті заробітної плати співробітникам підприємства на пластикові картки даного банку.

Просуваючи зарплатні проекти, банки пропонують клієнту-юридичній особі скористатися не тільки послугою зарахування заробітної плати на платіжні картки, але і кредитними, депозитними продуктами, розрахунково-касовими та іншими операціями банків.

Для банків залучення клієнта на продукт «зарплатний проект» є доволі цікавим та перспективним напрямком співпраці. Банк зацікавлений не стільки в отриманні доходів від обслуговування компанії і збільшення обсягів пасивів, скільки в отриманні можливості залучення фізичних осіб (співробітників компанії) на обслуговування. При цьому зарплатні проекти мають безліч переваг і для самого клієнта, тому така співпраця має ще більший сінергетичний ефект:

1) Можливість відкриття кредитної лінії (овердрафту) або оформлення споживчого кредиту або кредитної картки.
2) Скорочення витрат на утримання додаткового персоналу (касирів, охорону, інкасацію); на зберігання і транспортування готівки.
3) Можливість отримання депозитних продуктів на спеціальних умовах.

4) Економія робочого часу (виплата зарплати здійснюється не на території підприємства, а в цілодобово працюють банкоматах і пунктах видачі готівки банку).
5) Можливість використання зарплатних карток для інших виплат (допомоги, соціальних виплат, коштів на відрядження).
6) Відсутність комісія за зняття готівки в мережі банкоматів із зарплатних карткою.
7) Забезпечення конфіденційності при виплаті заробітної плати [4].

Ринок зарплатний карток постійно розвивається та вдосконалюється. Втім, трійка лідерів на ньому протягом останніх років практично не змінюється. Виключенням є лише активний розвиток так званого Монобанку – мобільного додатку «Універсал банку», який за останні три роки емітував майже 3,5 млн. платіжних карток і посів третє місце за цим показником. Лідерами як і раніше залишаються державні банки АТ «Приватбанк» та АТ «Ощадбанк». Так протягом останніх п’яти років АТ «Приватбанк» збільшив частку зарплатних карток до 55% та в цілому веде понад 138 тисяч зарплатних проектів, обслуговуючи при цьому 3,9 млн. таких карток. Також серед лідерів ринку пластикових зарплатних карток вирізняється АТ «Райффайзен Банк Аваль», який веде більше ніж 30 тисяч проектів, на які припадає практично 1,3 млн. зарплатних карток. За показником середньої кількості карток на проект – 43 – він навіть випереджує лідера АТ «Приватбанк» [5].

Розглянувши особливості здійснення готівкових та безготівкових розрахунків в Україні, можемо сказати , що кожний з них має свої переваги та недоліки, які впливають на вибір кожного суб’єкта. Розвиток безготівкових розрахунків обумовлений не лише їхніми перевагами, він продиктованим часом. Зарплатні проекти є доволі привабливим засобом співпраці банків та господарюючих суб’єктів і має усі шанси на подальший розвиток та вдосконалення.

Література:

1. Наличные и безналичные денежные средства. Учебные материалы для студентов. Studme.org: веб-сайт. URL: https://studme.org/291697/sotsiologiya/nalichnye_beznalichnye_denezhnye_sredstva (дата звернення: 10.04.2021)

2. Наличные и безналичные деньги. Образовательный веб-сайт по финансовой грамотности Центрального банка РУз. URL: https://finlit.uz/ru/articles/money/cash-and-non-cash-money/ дата звернення: 10.04.2021)

3. НБУ заявив про скорочення готівки в обігу. Слово і діло: аналітичний портал. URL: https://www.slovoidilo.ua/2019/04/16/novyna/finansy/nbu-zayavyv-pro-skorochennya-hotivky-obihu (дата звернення: 10.04.2021)

4. Зарплатный проект предприятия. Про бизнес-финансы : веб-сайт. URL: https://www.prostobiz.ua/rko/stati/zarplatnyy_proekt_predpriyatiya (дата звернення: 10.04.2021)

5. Чого банк ніколи не розповість про вашу зарплатну картку. Сайт Міністерства фінансів України. URL: https://minfin.com.ua/ua/2021/04/12/62503732/?fbclid=IwAR317JeY4dwFHID4zNwjfVLXypG2aiPl5g0TDbAdXgLrMwib86Eco7i0hTY

ПОВЕДІНКОВІ ФІНАНСИ: АКТУАЛЬНІСТЬ ТА СФЕРИ ВИКОРИСТАННЯ

Середа О.О.
Східноукраїнський національний університет імені В. Даля,
м. Сєвєродонецьк, Україна
Фетісова В.В.
Університет Костянтина Філософа,
м. Нітра, Словацька Республіка

Сучасна ринкова економіка базується на різноманітті фінансових відносин, які тісно пов'язують суб'єкти господарювання, фінансовий ринок, державу. Тому, перші дослідження в сфері поведінкової економіки стосувалися саме фінансових відносин: поведінка інвесторів на ринку цінних паперів, корпоративне управління, часті інвестиції і пенсійні накопичення. Пізніше науковці почали приділяти увагу психологічним аспектам, мотивами поведінки людей і питань раціональності цієї поведінки в результаті дії різних факторів. Традиційні фінанси наголошують на таких теоріях, як сучасна теорія портфеля та гіпотеза ефективного ринку, поведінкові фінанси досліджують психологічні та соціологічні проблеми, які впливають на процес прийняття рішень окремими людьми, групами та організаціями.

Поведінкові фінанси – це відносно новий напрям фінансової теорії, головне завдання якого пояснити специфічні особливості прийняття фінансових рішень на основі поєднання психології, соціології і фінансів. Походження поведінкових фінансів було засновано на фундаментальних дослідженнях теоретиків (М. Акерт, Д. Канеман, А. Тверски, К. Шинкус, Б. Барбер, Н. Барберіс, Т. Одеан, Р. Талер, Г. Лебон) в галузі когнітивної психології, економіки і фінансів, починаючи з середини двадцятого століття.

Вихідними положеннями теорії поведінкових фінансів є [1]: 1) приймаючи фінансові рішення люди можуть мати різні уподобання, які в свою чергу піддаються змінам і часто формуються безпосередньо в процесі прийняття цих рішень; 2) менеджери і інвестори можуть мати свої власні цілі, які не завжди сходяться з цілями компанії, тому їм властиво віддавати пріоритети своїм власним потребам; 3) при прийнятті інвестиційного рішення погляди відповідальної особи можуть змінюватися, тому що вони знаходяться під впливом навколишнього середовища; 4) емоційний стан впливає на фінансових аналітиків, тому що це властиво процедурі прийняття рішень.

На даному моменті розвитку поведінкові фінанси містять три великих розділи: державні поведінкові фінанси, корпоративні, та поведінкові фінанси домашніх господарств.

Теорія поведінкових фінансів активно використовується й у сфері державного управління. Держава в сучасних умовах повинна бути не тільки фінансовим, а й організаційним агентом. Це стосується комплексу питань щодо підвищення ролі державного бюджету як фінансової основи соціально-

економічного розвитку, регулювання фінансових потоків між інституційними секторами економіки, а також переформатування взаємовідносин з бізнесом та домогосподарствами. Держава все більш чітко позиціонує себе як суб'єкт поведінкових фінансів, – пасивний чи активний, що і засвідчили особливості прояву останньої кризи в різних країнах. [2]

Значний вплив на управління корпоративних підприємств здійснює теорія поведінкових фінансів, яка досліджує корпорацію крізь призму індивідуальних мотивацій її власників (акціонерів) та зацікавлених сторін. Впливу різноманітних поведінкових факторів суб'єктивного характеру піддаються всі учасники корпоративних відносин незалежно від професійної підготовки та досвіду роботи. Тому врахування поведінкових факторів уможливить підвищення ефективності управління фінансової діяльності підприємств і корпорацій в умовах динамічного зовнішнього середовища.

Важливою сферою застосування теорії поведінкових фінансів є регулювання процесу прийняття фінансових рішень домогосподарствами. Фінансові рішення домашніх господарств стосуються використання фінансових ресурсів, до яких належать грошові кошти, призначені для споживчих витрат і інвестиції.

Таким чином, при комплексному вивченні всіх трьох складових в рамках фінансової системи країни можливо моделювати наслідки економічних рішень з урахуванням поведінкових особливостей.

Література:

1. Харабара В. М., Грешко Р. І., Третякова О. В. Поведінкові фінанси: сутність та основні теоретичні блоки. Ефективна економіка. 2021. № 4. – URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8814 (дата звернення: 31.05.2021).
2. Корнєєв В.В. Поведінкові фінанси та інвестування в експолярній економіці. Економічна теорія. 2009. № 3. С. 40–49.

АУДИТ ІНТЕГРОВАНОЇ КОРПОРАТИВНОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Прозоров Д.В.
Університет банківської справи, м. Львів, Україна

На сучасному етапі розвитку фінансово-економічних відносин важливе значення має розкриття фінансової і нефінансової інформації в інтегрованій звітності про діяльність суб'єктів господарювання, яка надає нові можливості щодо формування інформаційної платформи для зацікавлених користувачів. В Україні з 2019 року великі та середні підприємства, окрім фінансової звітності, зобов'язані складати Звіт з управління, який за своєю сутністю є наближеним до інтегрованої звітності. Проте діюче законодавство встановлює лише мінімальні вимоги до змісту даного Звіту, і кожна компанія може подавати ту інформацію, яку вважатиме за потрібне. Нефінансові показники дозволяють виявити повний комплекс проблем, які приховуються за цифрами та попередити зниження фінансових результатів. Одним із засобів надання впевненості у достовірності фінансової і нефінансової інформації виступає аудит інтегрованої звітності, сутність якого полягає у перевірці показників економічної, соціальної та екологічної діяльності.

Аудит інтегрованої звітності регулюється міжнародними стандартами, серед яких МСА 3000, МСА 720 [1]. Проте їх дія не поширюється на процедуру верифікації інтегрованої звітності.

Міжнародна Рада з інтегрованої звітності в 2014 році започаткувала документ, де розкривається порядок завірення та розкриття інформації звітності. Проте у документі не надаються конкретні рекомендації щодо обсягу і процедур здійснення інтегрованої звітності. Також не розкрита критерії визнання та оцінки інтегрованої звітності.

При проведенні аудиту інтегрованої звітності підприємства стикаються з певними перешкодами, зокрема:

відсутність нормативно-правового регулювання процесу аудиту інтегрованої звітності;

складність виокремлення інтегрованої звітності як об'єкту аудиту, оскільки вона може бути сформована у різних формах (нефінансовий звіт, звіт з управління, звіт зі сталого розвитку та ін.);

різні підходи до інтерпретації міжнародних стандартів інтегрованої звітності призводять до неоднозначного розуміння процесів управління капіталами підприємства, що ускладнює для аудиторів формування висновку про повноту надання інформації;

існуючі процедури верифікації фінансової звітності спрямовані на оцінку кількісних показників і їх складно застосувати для оцінки якісної нефінансової інформації;

складність визначення достовірності прогнозних показників діяльності;

недостатнє розуміння керівництва підприємства необхідності верифікації

інтегрованої звітності;

відсутність єдиної методики проведення аудиту інтегрованої звітності;

брак досвіду аудиту інтегрованої звітності та кваліфікованих кадрів у сфері аудиту.

Ґрунтуючись на принципі достовірності, започаткованим в Міжнародному стандарті інтегрованої звітності (МСІЗ) [2], перевірка інтегрованого звіту передбачає внутрішній контроль; аудит взаємовідносин зі стейкхолдерами; внутрішній та зовнішній аудит.

Перевірка на відповідність системи внутрішнього контролю передбачає отримання доказів про відповідність структури і ефективності (неефективності) функціонування систем обліку і внутрішнього контролю [3, с. 79].

Основна складність при проведенні аудиту інтегрованої звітності полягає у перевірці нефінансових показників. Також значущими для підприємств є показники задоволеності інтересів зацікавлених користувачів та якість розкритої інформації.

Мета аудиту інтегрованої звітності полягає у наданні впевненості зацікавленим користувачам щодо якості, надійності та достовірності показників економічної, соціальної та екологічної діяльності підприємства та перевірки відповідності інформації запитам зацікавлених користувачів.

Основні завдання аудиту інтегрованої звітності полягають у наступному:

оцінка відповідності облікової політики вимогам інтегрованої звітності;

перевірка достовірності показників інтегрованої звітності;

оцінка відповідності інтегрованої звітності вимогам Міжнародного стандарту інтегрованої звітності;

перевірка узгодженості показників економічної, соціальної та екологічної діяльності;

перевірка відповідності наданої інформації в інтегрованій звітності запитам зацікавлених користувачів.

Об’єктами аудиту інтегрованої звітності є соціальні активи, соціальні зобов’язання, соціальний капітал, господарські операції економічної, соціальної та екологічної діяльності, стратегія підприємства, відносини зі стейкхолдерами.

Визначенню напрямів аудиту інтегрованої звітності передує вирішення ряду питань ключових ділянок бухгалтерського обліку, обґрунтування аудиторських процедур, вибір аналітичних процедур, визначення меж суттєвості, оцінка аудиторського ризику

Методологічним базисом аудиту інтегрованої звітності є принципи безперервності, цілеорієнтованості, оцінки ризиків, внутрішньофірмової стандартизації, незалежності, об’єктивності.

Основні напрямки аудиту інтегрованої корпоративної звітності полягають у наступному:

перевірці достовірності відображення в обліку: показників економічної діяльності; соціальних витрат підприємства (витрати на заробітну плату, премії, компенсації та пільги); нарахування та сплати підприємством податку на доходи фізичних осіб та єдиного соціального внеску; витрат на навчання і підвищення кваліфікації персоналу, на охорону праці та здоров'я працівників, на охорону довкілля; нарахування та сплати підприємством екологічного податку;

перевірці дотримання підприємством стандартів з охорони праці та екологічних стандартів;

перевірці відповідності займаних посад освітньо-кваліфікаційному рівню працівників підприємства.

Аудит інтегрованої звітності передбачає виконання наступних етапів:

планування – розробка плану аудиту інтегрованої звітності, строків та обсягів верифікації. Аудитор повинен володіти повною та всеохоплюючою інформацією про всі аспекти діяльності підприємства, розуміти його стратегію та плани на майбутнє;

дослідження – перевірка правильності відображення господарських операцій у системі бухгалтерського обліку, показників фінансової, соціальної та екологічної звітності за допомогою інструментів опитування, вивчення та

аналізу облікових даних. Також в межах даного етапу здійснюється перевірка Наказу про облікову політику підприємства, оскільки інтегрована звітність є одним з елементів облікового процесу, які визначаються даним документом;

оцінювання – передбачає перевірку розкриття показників економічної, соціальної та екологічної діяльності підприємства в інтегрованій звітності, їх співставності з показниками фінансової звітності, робиться висновок про достовірність представленої інформації та її відповідності запитам зацікавлених користувачів;

звітування – завершальний процес, який полягає у наданні аудиторського висновку, в якому аудитор формує свою думку про врахування вимог стейкхолдерів у процесі розкриття показників інтегрованої звітності, про відповідність процедури формування інтегрованої звітності обліковій політиці підприємства, про ефективність системи обліково-аналітичного забезпечення інтегрованої звітності; про достовірність показників економічної, соціальної та екологічної діяльності.

В процесі здійснення аудиту інтегрованої звітності підприємств необхідно:

відокремити перевірку достовірності від аудиту, оскільки інтегрована звітність не потребує такого завірення інформації, як фінансова звітність;

використовувати різні джерела забезпечення надійності інформації в інтегрованому звіті;

застосувати метод Дельфі для забезпечення достовірності інформації, що передбачає формування аудиторської думки про методологію складання інтегрованої звітності менеджментом підприємства [4, с. 27].

В процесі перевірки якісних аспектів інтегрованої звітності аудитору необхідно провести перевірку доказів, на основі яких підготовлена звітність. Так, розроблені докази основних елементів людського капіталу полягають в узагальненні процедур перевірки відповідних бухгалтерських рахунків соціальних активів, зобов'язань, капіталу і господарських операцій за відповідними статтями інтегрованої звітності, визначення методів та джерел отримання аудиторських доказів після детального вивчення інтегрованої звітності.

Аналітичні методи в аудиторській практиці дозволяють: 1) виявити тенденції змін показників інтегрованої звітності для виявлення їх впливу на звітність, в тому числі на ризики аудиту і аудиторські докази; 2) оцінити результативність внеску капіталів у додану вартість.

Таким чином, визначення процедур та напрямків аудиту інтегрованої корпоративної звітності, вдосконалення організаційно-методичного забезпечення аудиту, залучення кваліфікованого персоналу аудиторів сприятиме підвищенню достовірності економічних, соціальних та екологічних показників, зростанню довіри стейкхолдерів та формуванню позитивного іміджу підприємств.

Література:

1. Міжнародні стандарти аудиту. Режим доступу: http://proaudit.com.ua/audit/mijnarodni_standarti_auditu/mizhnarodni-standarti-auditu-angliiskoyu-movoyu.html

2. Международный стандарт интегрированной отчетности. URL: https://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2015/03/13-12-08-THE-INTERNATIONAL-IR-FRAMEWORK.docx_en-US_ru-RU.pdf

3. Костирко Р.О. Удосконалення аудиту фінансової звітності акціонерних товариств. Монографія. – Луганськ: вид-во, СНУ ім. В. Даля, 2003. – 260 с.

4. Колесников В.В., Бойко А.Ю., Касимова Д.Е. Сущность интегрированной отчетности и особенности ее аудита. Ученые записки Тамбовского отделения РосСМУ, 2020. - С. 20-28.

ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ МЕТОДОЛОГІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Костирко Р.О., Юрченко О.С.
ДВНЗ «Університет банківської справи»,
м. Львів, Україна

Реалізація Концепції розвитку цифрової економіки і суспільства України вимагає розробки нових підходів до інформаційного забезпечення системи управління суб'єктів господарювання. Існує необхідність розвитку теорії та вдосконалення методики організації бухгалтерського обліку, що обумовлюється розширенням інформаційного поля та переорієнтацією обліку з контрольної функції на інформативну, яка базується на цифровізації підприємства з метою накопичення інформації про діяльність суб'єкта господарювання та прогнозування розвитку на майбутнє. Насамперед, це стосується трансформації традиційних об'єктів бухгалтерського обліку, аналізу та збільшення їх кількості за рахунок появи нових явищ і процесів, вдосконалення методичного інструментарію та впровадження нових технологій бухгалтерського обліку. Передумовами переосмислення та розробки сучасної моделі бухгалтерського обліку і звітності є :

глобалізація процесів та економічного середовища;

структурні зміни в організації бізнесу;

задоволення потреб різних користувачів інформації щодо прогнозного і попереднього стану соціальної, екологічної та економічної діяльності, необхідність підвищення якості і оперативності інформації;

виникнення нової форми взаємовідносин між компанією та кінцевим споживачем;

формування клієнто-орієнтованої економіки;

інноваційні методи управління.

На сьогодні актуальним є вдосконалення методики бухгалтерського обліку з позиції забезпечення сталого розвитку підприємств, тобто, встановлення балансу інтересів зацікавлених осіб за рахунок надання об'єктивної інформації про результативність економічної, соціальної та екологічної діяльності. Відповідно, основними напрямками трансформації в методології та організації бухгалтерського обліку є:

- розширення предметного поля бухгалтерського обліку щодо відображення господарських операцій діяльності підприємств у зв'язку з переходом на електронний документообіг та появою нових «віртуальних» грошей. Це потребує розробки нових показників, методів збору та обробки не тільки фінансової інформації, але й інтеграції з нефінансовою інформацією про різні сторони бізнесу і зовнішнього середовища;

- розробка нових видів корпоративної звітності, зокрема інтегрованої звітності та звіту про управління. Відображення в інтегрованій корпоративній звітності фінансових і нефінансових показників, а також показників щодо

реалізації стратегії підприємств дозволить наблизити її до потреб усіх груп користувачів. Також необхідним є впровадження методів оцінки статей звітності за справедливою вартістю на перспективу - на основі одночасного використання декількох оціночних баз за рахунок впровадження цифрових технологій. Згідно з правилами МСФЗ (IFRS) 13 «Оцінка справедливої вартості» [2] підприємства повинні використовувати такі методи оцінки, які є доречними для оцінки справедливої вартості різних видів активів, зобов'язань, інструментів власного капіталу, що надають можливість використовувати релевантні дані з урахуванням різного ступеню достовірності ринкової інформації;

- трансформація та інтеграція різних видів обліку, умовою якої є потреба певних груп користувачів в інформації, що недостатньо забезпечується іншими існуючими видами обліку. Розвивати бухгалтерський облік можливо не тільки через відокремлення його нових видів, а й через розширення об'єктів, методів, інструментів та впровадження інтегрованого підходу до підготовки звітності. При цьому необхідно виходити із інформаційних потреб користувачів та суспільства щодо надання звітності, яка розглядається як відкрита платформа, що визначається зовнішнім і внутрішнім середовищем системи управління суб'єкта господарювання. Інтеграційний підхід та синергія проявляються у комплексному врахуванні різних рівнів і форм зв'язків між елементами звітності та системою управління, а також інтеграції окремих її звітів у єдиний комплекс;

- розвиток інноваційних технологій в організації бухгалтерського обліку (обробка великих масивів даних, інтернет, хмарні технології тощо) та формування і надання корпоративної звітності в умовах цифрової економіки [4]. Впровадження хмарних технологій сприятиме:

скороченню витрат на придбання ліцензійного програмного продукту; доступу до програмного забезпечення через інтернет;

скороченню витрат на технічний супровід операцій бухгалтерського обліку;

збереженню інформації на віддаленому сервері. Інформаційні ресурси мають велику цінність та виступають в рамкам підприємства у вигляді нематеріальних активів. По суті, технології, єдиний міжнародний формат представлення фінансової звітності в електронному вигляді XBRL та ін. суттєво розширюють можливості побудови системи бухгалтерського обліку, в межах якої інтегруються дані про внутрішні бізнес-процеси і зовнішнє ринкове середовище [3];

розробка інноваційних методів оцінки нових об'єктів бухгалтерського обліку (цифрові фінансові активи, криптовалюта, людський капітал, клієнтська база, інтелектуальний капітал). Необхідним є вирішення таких питань: визнання цифрових фінансових активів, їх облік та оподаткування; операції з безоплатного отримання та вибуття цифрових фінансових активів; методи оцінки об'єктів людського капіталу, відображення в обліку результатів

взаємовідносин з клієнтами; відображення та оцінка операцій з купівлі та продажу криптовалюти за реальні гроші або іноземну валюту. Також стандарти бухгалтерського обліку не розкривають порядок обліку витрат, пов'язаних з формуванням та використанням людського та інтелектуального капіталів.

Розв'язанню вказаних питань сприяють формування он-лайн системи взаємодії з клієнтами, партнерами, співробітниками, які інтегруються в інформаційні системи управління підприємства через: форми зворотного зв'язку, он-лайн консультантів на сайті; інтернет-магазини та їх інтеграцію з обліковими системами; особисті кабінети клієнтів або партнерів; віддалені робочі місця для всіх категорій співробітників; взаємодію з інформаційними системами клієнтів і партнерів прямо або через сервер.

Впровадженню нових технологій в бухгалтерському обліку і звітності сприятиме удосконалення нормативно-законодавчої бази розвитку цифрової економіки щодо формування фінансової звітності суб'єктів господарювання. Реалізація зазначених вище напрямів розвитку методології бухгалтерського обліку в умовах формування цифрової економіки в Україні сприятиме зростанню його ролі в забезпеченні сталого розвитку підприємств.

Література:

1. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки : розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1% 80

2. МСФЗ (IFRS) 13 «Оцінка справедливої вартості». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_068#Text

3. Кулик В. А. Розвиток бухгалтерського обліку на підприємствах електронного бізнесу: [монографія] / В.А. Кулик. - Полтава: РВВ ПУЕТ, 2017. - 344 с.

4. Діджеталізоване майбутнє. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.gaap.in.ua/archives/8245

НАКОПИТЕЛЬНОЕ СТРАХОВАНИЕ ЖИЗНИ КАК ФИНАНСОВІЙ ИНСТРУМЕНТ

Гульфайрус Шайкакова
Восточно-Казахстанский государственный технический университет им. Д. Серикбаева,
г. Усть-Каменогорск, Республика Казахстан

В настоящее время с участниками финансового рынка и заинтересованными государственными органами обсуждается вопрос об участии компаний по страхованию жизни в государственной образовательной накопительной системе. Реализация данных инициатив будет возможна после внесения соответствующих изменений и дополнений в законодательство.

Страхование жизни – страхование, предусматривающее защиту имущественных интересов застрахованного лица, связанных с его жизнью и смертью. Страхование жизни обычно связано с долговременными интересами страхователя / застрахованного лица в силу того, что жизнь рассматривается как длительное состояние, и, соответственно, событие смерти видится непрогнозируемым и отдалённым.

Помимо узкого есть и расширительно-собирательное толкование этого понятия - нередко страхованием жизни называют целый комплекс личных видов страхования, куда входит собственно страхование жизни, страхование детей к совершеннолетию или к моменту поступления в ВУЗ, пенсионное страхование, страхование от безработицы и многие другие.

Страхование жизни позволяет человеку решить целый комплекс социально-экономических проблем. Условно эти задачи можно объединить в две группы: социальные и финансовые. Реализация первых позволяет преодолеть недостаточность системы государственного социального страхования и обеспечения (накопление определенных денежных сумм, например, к выходу на пенсию, или к совершеннолетию, или к другим событиям в жизни застрахованного лица). Реализация вторых является защитой финансовых интересов страхователя или застрахованного лица при наступлении смерти.

Накопительное страхование жизни – это инструмент, альтернативный банковским депозитам, который может использоваться гражданами для накопления средств для обеспечения своих жизненных планов, совершение крупных покупок и приумножение сбережений. Преимуществом такого страхования является возможность копить деньги, находясь при этом под страховой защитой.

По мере роста накопления населения увеличивается спрос на продукты накопительного характера. Понимая ценность накопленных средств, их владелец будет стремиться не только обеспечить их сохранность, но и минимизировать при этом риски потери своих инвестиций. Так,

накопительное страхование комбинирует в себе страхование жизни с программой накопления капитала. Как и по депозитам, страхователь забирает свои накопления, с учетом дохода от инвестирования его средств. В случае, когда у застрахованного человека падает платежеспособность в результате потери трудоспособности или в случае его смерти, срабатывает страховая часть, и наследник получает страховую выплату.

Безусловно, цели накопления средств у всех разные, как и инвестиционные горизонты. В мире большим спросом пользуются продукты накопительного страхования, предоставляющие возможность накапливать средства на долгосрочные цели, например, образование детей, повышение квалификации, приобретение недвижимости и многое другое.

Страховой рынок Казахстана также имеет большой потенциал в части внедрения и развития продуктов накопительного страхования. За последние 4 года класс «страхование жизни» показывает значительный рост страховых премий (Рис. 1).

Накопительные продукты страхования жизни становятся более привлекательными для инвесторов и потребителей. По данным финрегулятора, за последний год было заключено в 4 раза больше договоров накопительного страхования.

С 2013 года в Казахстане функционирует государственная образовательная накопительная система, с помощью которой любой гражданин может копить деньги для получения платного профессионального и высшего образования как в республике, так и за рубежом.

Данная система позволяет родителям с рождения ребенка откладывать средства на оплату его обучения. Любой гражданин Казахстана может открыть образовательный вклад в банке второго уровня на себя или на имя ребенка и ежегодно получать премию от государства в размере 5-7%. Таким образом, для всех вкладчиков образовательной накопительной системы государство фактически берет на себя оплату части расходов на образование.

На сегодняшний день государственная образовательная накопительная система функционирует только через банки второго уровня, которые предлагают вкладчикам открытие специальных образовательных вкладов с возможностью участия в данной системе. Однако аналогичные продукты могут предлагаться и компаниями по страхованию жизни в рамках накопительного страхования.

Как показывает международная практика, накопление на обучение является одним из классических продуктов компаний по страхованию жизни. Например, в США и странах Европы самый популярный способ накопления на образование детей – это полис страховой компании. Основными преимуществами договоров накопительного страхования перед банковскими вкладами являются наличие страховой защиты и гарантия страховой выплаты.

Например, родитель открывает вклад в банке в пользу своего ребенка, чтобы накопить средства для оплаты его обучения в будущем. При этом в случае смерти родителя или получения им инвалидности I, II группы

накопленных на депозите денег может не хватить ребенку для оплаты обучения. Однако в случае заключения родителем договора страхования ребенку будет оплачена полная сумма обучения, прописанная в договоре страхования.

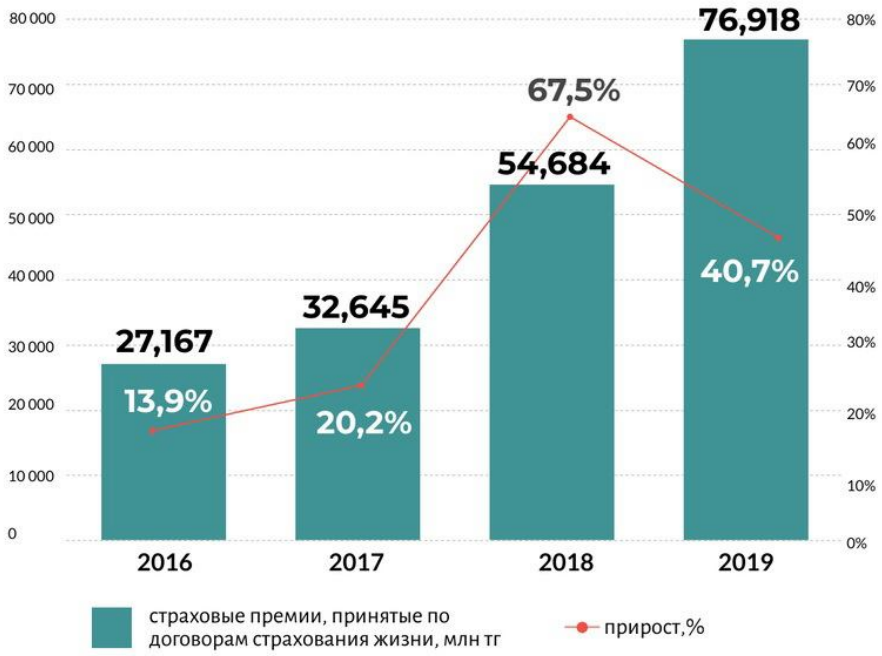

Рис.1 – Динамика страховых премий по договорам страхования жизни [1]

Участие компаний по страхованию жизни в государственной образовательной накопительной системе создаст новый финансовый инструмент, который станет альтернативой банковскому вкладу, предлагая гражданам не только возможность накопления средств и их гарантию, но и страховую защиту на случай потери кормильца или платежеспособности.

Литература:

1. Официальный сайт Агентства Республики Казахстан по регулированию и развитию финансового рынка [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://finreg.kz/

2. Аналитический интернет-портал «Капитал.kz» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://kapital.kz/

3. Разумовская Е.А., Фоменко В.В. Страховое дело : учебное пособие / под ред. Е.А. Разумовской. – Екатеринбург : Гуманитарный университет, 2016. – 249 с.

СЕКЦІЯ 6: НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ БАЗИС РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА, ЯК СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Кушал І.М., Кулаков Є.В., Лисак Д.В
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля,
м. Сєвєродонецьк, Україна

Трансформаційні умови господарювання в Україні потребують суттєвих змін та смілих рішень в напрямку забезпечення національної економічної безпеки. Однією з важливих її складових на сьогодні є фінансова безпека, яка забезпечує бюджетну, грошово-кредитну, інвестиційну, валютну та банківську стабільність в розвитку держави.

Дослідженням у цьому напрямку займались такі вітчизняні вчені, як: Т. С. Гудіма, Р. А. Джабраілов, І. В. Заїчко, М. С. Зварич, О. О. Коковіхіна та інші. Серед зарубіжних можна виділити: Х. А. Кабулов, А. А. Моргачьова, О. Н. Сорокіна, Л. А. Кормишкіна, Л. П. Королева.

Метою дослідження є розкриття сутності фінансової безпеки, як складової економічної безпеки держави, визначення основних показників її оцінювання в умовах трансформаційної економіки. Успішність реалізації цього питання багато в чому залежить від економічної царини, основу якої складають валютне регулювання, грошова, кредитна та фіскально-податкова політика держави.

Економічна безпека – галузь наукових знань, яка дає змогу державним органам забезпечувати стійкість до загроз, характеризує можливість національної економіки задовольняти потреби суспільства [4. с. 38]. Через особливості в регулюванні економічної політики, в умовах інтеграції до Європейського Союзу і трансформаційних змін в економіці, в Україні на довгий час відкладено прийняття вкрай необхідних правових актів щодо регулювання економічної безпеки. Не існує певного органу державної влади, котрий би займався регулюванням і контролем економічної безпеки, ці функції були розподілені серед інших відомств. На думку авторів, завданням економічної безпеки цілком могло б займатися Національне бюро безпеки фінансів України за прикладом Європейської агенції з боротьби проти шахрайства, відоме як OLAF. Європейська агенція існує близько 20 років і стоїть на сторожі безпеки економічної сфери.

Проєкт створення українського бюро було розроблено ще у 2013 з ініціативи Податкової міліції [2]. Пізніше, це питання розглядалося різними урядами. У 2014 році було розглянуто цілісний законопроєкт про створення Служби фінансових розслідувань, в якій базою були б такі органи, як: Державна фінансова інспекція; Департамент боротьби з відмиванням доходів (у складі Міністерства доходів і зборів); Підрозділи податкової міліції (в

складі того ж міністерства); Головне управління контррозвідувального захисту інтересів держави у сфері економічної безпеки (в складі Служби безпеки України); Департамент захисту економіки; Головне управління по боротьбі з організованою злочинністю (в сфері економіки) (в складі Національної поліції).

Створення органу, який би міг займатись економічними злочинами розглядалося у проєкті Закону України «Про Службу фінансових розслідувань України» [6, с. 150]. У 2015 році тогочасний Прем'єр-Міністр Арсеній Яценюк оголосив про створення нового проєкту про орган, який би займався економічною безпекою. На супереч йому, Міністерка фінансів Наталія Яресько наголосила, що ліквідація податкової міліції не швидкий процес, що замінний орган з'явиться не раніше 2017 року. В 2018 був зареєстрований проєкт Ніни Южаніної, в якому розглядалося створення бюро по типу європейського агентства, але через недоліки закон був не прийнятий і знятий з розгляду [3].

У 2020-2021 роках уряд взявся за реорганізацію проєкту і вже на початку 2021 року було створено Бюро економічної безпеки (в планах розраховане на штат у 4000 осіб) [1]. Перша згадка удосконалення Податкової міліції за європейським прикладом почалося в 2013, але кожен рік відкладалося через недоліки. У 2020 за підтримки колег з ЄС в нашій країні все ж вдалося створити відповідну службу.

Окрім заходів посилення рівня економічної безпеки, а саме, фінансової складової, що реалізується в антикорупційній сфері державою, слід звернути увагу також і на аналіз її складових, визначення основних індикаторів оцінювання, а саме, в частині нарахування заробітних плат, соціальних виплат та заохочень. Державна служба статистики України, для підрахування середньої заробітної плати збирає необхідні дані, щодо її нарахування від підприємств, а після обчислює їх в певному інтегральному показнику - середньомісячної заробітної плати шляхом визначення середнього арифметичного вибірки, що потім публікує Державна служба статистики за регіонами і в цілому по країні.

Суспільній думці, здебільшого притаманне твердження, що чим вище середній показник заробітної плати, тим вище рівень розвиненості регіону та рівень життя у ньому, але це не завжди так. Першим чинником, який може це спростувати є рівень середніх витрат, який громадяни регіону або країни здійснюють протягом певного періоду часу. Виражається даний рівень витрат найчастіше у вигляді споживчого кошика, тобто мінімального або середнього, в залежності від країни, рівня витрат населення, а також індексі споживчих цін [7, с. 8].

Для розрахунку витрат населення, перший показує набір з основних товарів і послуг, другий – зміни цін, на ці самі товари. За допомогою цих показників можна на думку авторів оцінити рівень і економічної, а в її складі і фінансової безпеки в державі. Використовуючи означені показники можна

визначити, скільки середньостатистичний громадянин витрачає на своє існування.

Відповідно, рівень життя в регіоні не можна визначити тільки лише зважаючи на заробітну плату, доводиться брати до уваги й витратну частину. Ревко А.М., вказує на те, що саме співвідношення витратної частини заробітної плати до дохідної вказує на її купівельну спроможність, що можна виразити формулою (1) [8, с. 288].

$$I_{\text{куп.спром.з.п.}} = \frac{\text{дохідна частина зарплати}}{\text{витратна частина зарплати}} \quad (1)$$

Якщо припустити, що в Луганській області середня заробітна плата 10 тис. грн., при середньому рівні витрат в 5 тис. грн. в місяць, а в Запорізькій області дохідна частина населення складе 12 тис. грн., а витратна – 6,6 тис. грн., то співвідношення видаткової частини до дохідної, говорить, що населення Луганської області витрачає в середньому 50% своїх доходів, а населення Запорізької – 55%. В свою чергу, маржинальний дохід населення с заробітної плати Луганської області вище, при меншій дохідної частини. Але, може статися і зворотна ситуація, коли при більш високому показнику заробітних плат в одній області, співвідношення витрати/доходи буде вище, ніж в іншій.

Другим чинником, якій може стати основою оцінювання економічної і фінансової безпеки, який підтверджує, що середня норма заробітної плати за регіоном або країні – не єдиний показник, який вказує на рівень життя, є соціальні виплати. Державна служба статистики України проводить розрахунок заробітної плати, але це не є тотожним до середнього доходу населення. Загальновідомо, що крім заробітної плати населення отримує і соціальні виплати, у вигляді пенсій, стипендіальних нарахувань, допомоги по безробіттю та інші. Причому, населення може проживати тільки за рахунок заробітної плати, за рахунок зарплати і пільг, або тільки за рахунок допомоги. Відповідно, якби держава враховувала б тільки заробітну плату, як показник рівня життя, то виникало б питання, звідки беруться громадяни, які мають нульовий показник зарплати, але при цьому щомісяця здійснюють витрати? Більш доцільно для розрахунку і оцінювання рівня економічної і фінансової безпеки державі необхідно брати всі доходи населення, тобто інтегральний показник доходів для подальшого визначення і регулювання податкової, фіскальної і бюджетної політик держави. Таким чином, запропоновано розрахунок доходів населення, як показника й індикатора рівня економічної і фінансової безпеки за формулою (2):

$$IPC = NAS + SW + OI \quad (2)$$

де IPC (англ. income per capita) – доходи на душу населення;
NAS (англ. national average salary) – середньомісячна заробітна плата;
SW (англ. social welfare) – соціальні виплати та інші трансферти;

OI (англ. other income) – інший дохід населення.

Варто зазначити, що соціальні виплати вже є частиною фінансової політики, що проводиться державою, оскільки є результатом системи оподаткування, а потім перерозподіляється шляхом бюджетного механізму і набувають форму доходів певної частини населення. Таким чином, соціальні виплати можна використовувати як індикатором економічної розвиненості регіону і держави.

В процесі оцінювання рівня економічної і фінансової безпеки слід враховувати і негативні наслідки, а саме, широке їх використання є стимулом безробіття. Збільшення розмірів соціальних допомог до рівня заробітної плати або близько до неї, відбиватиме бажання працевлаштуватися у працездатного населення, що може привести до зростання зарплат і відповідного зростання цін, тобто інфляції, що спровокує ще більше негативних наслідків у вигляді відтоку інвестицій, знецінення національної валюти на міжнародному ринку і т.д., тобто зниженню рівня економічної і фінансової безпеки. Іншим аспектом, може служити те, що при високому безробітті скоротиться кількість оподатковуваних доходів, відповідно уряд змушений буде скоротити і розміри відрахування соціальних виплат [5, с. 105].

Таким чином, соціальні виплати повинні регулюватися державою, відповідно до рівня заробітної плати та її купівельною спроможністю, рівнем безробіття, індексом споживчих цін, споживчим кошиком і іншими оціночними показниками економічної та фінансової безпеки. За допомогою цих показників можна на думку авторів оцінити і економічну, а в її складі і фінансову безпеки в державі.

Таким чином, економічна політика є пріоритетним напрямом в управлінні державою, у всіх її формах, так як відповідає за різноманітні аспекти функціонування економіки в цілому. Досліджено посилення рівня економічної безпеки, а саме, фінансової складової, що реалізується в антикорупційній сфері державою в сучасних умовах трансформаційних змін. Запропоновано показники оцінюванні рівня економічної та фінансової безпеки з урахуванням особливостей впливу заробітної плати та соціальних виплат на рівень життя, регуляції рівня соціальних виплат, як одного з основних показників доходу населення. Завданням майбутніх досліджень є вивчення інтегральних показників, що формуються з доходів населення і слугують індикаторами рівня економічної та фінансової безпеки держави.

Література:

1. Про Бюро економічної безпеки України: Закон України від 28.01.2021 р. № 1150-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20 (дата звернення: 21.04.2021)

2. Проект Закону про Службу фінансових розслідувань України (фінансову поліцію) : від 12.03.2013р. URL :

http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=27232&pf35401=88321

3. Проект Закону про Бюро фінансових розслідувань: від 30.08.2019 р.№ 1208-2. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66516 (дата звернення: 21.04.2021)

4. Козловський С. В., Жураківський Є. С. Теоретико-методологічні підходи до визначення категорії "економічна безпека" та складових економічної безпеки України. Економіка та держава, 2015. № 6. С. 37-42.

5. Кулаков Є. В. Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством : Матеріали IV всеукр. наук.-практ. конф. ч. 2. Полтава : Полтавська державна аграрна академія, 2021. С. 104-107.

6. Лисак Д. В. Democratic Active Horizontal Lockdown – Горизонтальне блокування діяльності на засадах самоорганізації. Цілі сталого розвитку: проблеми і можливості досягнення в Україні та світі: матеріали IV всеукр. наук.-практ. конф. ЗВО та молодих вчених. Сєвєродонецьк : СНУ ім. В. Даля, 2020. С. 150-152.

7. Остапчук Ю. М. Індекс споживчих цін: сприйняття та реальність : Посібник / За ред. Ю.М. Остапчука.//К.: Державний комітет статистики України. – 2006. 56 с.

8. Ревко А. М. Купівельна спроможність заробітної плати як базис розвитку людського потенціалу/ А. М. Ревко // Науковий вісник Ужгородського університету : Серія: Економіка / ред. кол. : В.П. Мікловда, В. І. Ярема, В.О. Приходько та ін. – Ужгород : Видавництво УжНУ "Говерла", 2014. – Вип. 1 (42). – С. 287-294.

ПОРЯДОК ОТРИМАННЯ ГРОШОВОЇ ДОПОМОГИ АБО КОМПЕНСАЦІЇ ПОСТРАЖДАЛИМИ ВІД НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Анфьоров К.С.
Сєвєродонецький інститут ПрАТ «ВНЗ «МАУП»
м. Сєвєродонецьк, Україна

Нормативна база

1. Кодекс цивільного захисту України;

2. Постанова Кабінету Міністрів України від 18 грудня 2013 року № 947 «Про затвердження Порядку надання та визначення розміру грошової допомоги або компенсації постраждалим від надзвичайних ситуацій, які залишилися на попередньому місці проживання» (із змінами).

1. Хто має право на отримання грошової допомоги або компенсації?

Претендувати на компенсацію можуть:

- місцеві жителі, які проживають у тому ж населеному пункті, в якому знаходиться їх житло, на місці зруйнованого житла (наприклад, літня кухня, інша будова);

- місцеві жителі, які проживають у тому ж населеному пункті, в якому знаходиться їх житло, в іншому приміщенні (орендоване житло, придбане нове житло) незалежно від факту отримання довідки внутрішньо переміщеної особи.

2. Хто не може претендувати на отримання грошової допомоги або компенсації?

Грошову допомогу або компенсацію не можуть отримати внутрішньо переміщені особи, тобто особи, які покинули постійне місце проживання та перемістились.

3. В яких випадках надається грошова допомога та компенсація?

Постраждалими визнаються особи, житлові будинки (квартири) яких:

Грошова допомога надається постраждалим особам, чиї житлові будинки (квартири) пошкоджено внаслідок надзвичайної ситуації або проведення робіт з ліквідації її наслідків;

Грошова компенсація можна отримати за зруйновані житлові будинки та квартири.

Крім того, Порядок передбачає можливість отримання компенсації саме за зруйноване житло, тобто житло, яке втратило придатність до експлуатації.

Як саме буде визначатись чи вважається житло зруйнованим буде врегульовано окремим нормативним актом.

5. Підтвердження статусу особи, яка постраждала від надзвичайної ситуації

Органи місцевого самоврядування (сільська, міська рада), а в разі їх відсутності - військово-цивільні адміністрації проводять обстеження

зруйнованих житлових будинків (квартир), обліковують їх, складають і затверджують списки постраждалих на відповідній території та видають довідки про встановлення статусу особи, яка постраждала від надзвичайної ситуації, за наявності паспорта громадянина України або іншого документа, що посвідчує особу.

Особам, житлові будинки (квартири) яких зруйновано внаслідок надзвичайної ситуації воєнного характеру, спричиненої збройною агресією Російської Федерації, органи місцевого самоврядування на відповідній території, а в разі їх відсутності - військово-цивільні адміністрації також видають акт обстеження за формою, що затверджується МТОТ.

Тобто за результатами обстеження необхідно отримати:

1. Довідку про встановлення статусу особи, яка постраждала від надзвичайної ситуації.

2. Акт обстеження.

Зверніть увагу, що найближчим часом такі обстеження скоріш за все не будуть проводитись, остільки форми Акту обстеження ще не затверджено.

5.1 Як діяти у випадку, якщо у особи вже є підтверджуючі документи, видані в 2014-2015 роках. Чи потрібно отримувати нові?

Якщо така можливість є, то звісно, необхідно отримати нові, адже це дозволить уникнути спірних ситуацій.

Однак, майте на увазі, що старі документи в жодному разі не потрібно викидати – в разі виникнення у подальшому спірних ситуацій, такі документи теж можуть мати велике значення.

6. Хто приймає рішення про надання грошової допомоги або компенсації?

Рішення про надання постраждалим грошової допомоги та її розмір приймає Рада Міністрів Автономної Республіки Крим, місцевий орган виконавчої влади.

Рішення про надання грошової компенсації приймає комісія з розгляду питань, пов’язаних з наданням грошової компенсації постраждалим, житлові будинки (квартири) яких зруйновано внаслідок надзвичайної ситуації воєнного характеру, спричиненої збройною агресією Російської Федерації (надалі – Комісія), що створюється обласними держадміністраціями. Типове положення про комісію затверджується МТОТ.

Звертаємо увагу, що на поточний момент Порядок ще не запрацював, і рекомендації розраховані на те, щоб зацікавлені особи мали час та змогу підготувати та привести до ладу всі документи.

Отже, трохи згодом облдержадміністраціями (ВЦА) будуть створені Комісії з розгляду питань, пов’язаних з наданням грошової компенсації постраждалим, житлові будинки (квартири) яких зруйновано внаслідок надзвичайної ситуації воєнного характеру, спричиненої збройною агресією Російської Федерації

7. Перелік документів для отримання компенсації

Для звернення до такої Комісії необхідно буде підготувати такі

документи:

1. Заяву (форма буде затверджена згодом);

2. довідку про встановлення статусу особи, яка постраждала від надзвичайної ситуації (видається за результатами обстеження об'єкту);

3. копію паспорта громадянина України або іншого документа, що посвідчує особу;

4. копію довідки про присвоєння реєстраційного номера облікової картки платника податків (ідентифікаційний код) – за виключенням осіб, що відмовились у зв'язку із релігійними переконаннями;

5. документи, що підтверджують право власності на житло;

6. акт обстеження (видається за результатами обстеження об'єкту).

Рішення комісії приймається протягом 5 днів з моменту надання їй повного пакету документів і має бути повідомлено заявнику.

8. Розмір компенсації

Розмір грошової компенсації постраждалим визначається за показниками опосередкованої вартості спорудження житла у регіонах України відповідно до місцезнаходження житлових будинків (квартир), які зруйновано внаслідок надзвичайної ситуації воєнного характеру, спричиненої збройною агресією Російської Федерації (але не більше ніж 300 тис. гривень).

Станом на 2020 рік опосередкована вартість 1 кв.м. житла в Донецькій області становить 14322,00 грн, в Луганській – 13080,00 грн. Цей розмір переглядається кожного року і затверджується наказом Міністерства розвитку громад та територій України «Про прогнозні середньорічні показники опосередкованої вартості спорудження житла за регіонами України на 2020 рік» № 287 від 02.12.2019 року.

Максимальний розмір компенсації становить 300 тис. грн.

9. Якщо вартість житла перевищує 300 тисяч, чи можна отримати компенсацію додатково?

Ні. Компенсація є одноразовою. Повторна і додаткова виплата коштів не допускається.

Також необхідно розуміти, що після отримання грошової допомоги або компенсації постраждалі втрачають право на отримання пільг і компенсацій, передбачених у частині восьмій статті 86 (Постраждалі, яким виплачено грошову компенсацію за зруйновану або пошкоджену квартиру (житловий будинок), житлом за рахунок держави не забезпечуються) та частині другій статті 89 Кодексу цивільного захисту України (Постраждалим, які евакуюються, відселяються на нове місце проживання у зв'язку з надзвичайними ситуаціями, надаються такі компенсації та пільги: - оплата вартості проїзду, витрат на перевезення майна залізничним, водним або автомобільним видами транспорту (крім випадків, коли транспортні засоби надаються безоплатно); - одержання безвідсоткової позики на господарське обзаведення у порядку та розмірі, встановлених Кабінетом Міністрів України).

10. Яким чином буде виплачуватись компенсація у разі спільного

володіння майном?

Компенсація співвласникам надається пропорційно площі житлового будинку (квартири), що належить кожному із співвласників.

11. Які дії необхідно вчинити у разі відмови в наданні грошової допомоги або компенсації?

У разі незгоди постраждалий може оскаржити рішення Комісії до суду.

Зверніть увагу, що вказана інформація є загальною.

У кожному конкретному випадку перспективи щодо отримання компенсації можна визначити тільки ознайомившись із документами. Краще зробити це, так само як і здійснювати збір/підготовку документів, попередньо проконсультувавшись у фахового юриста. Так само у разі, якщо у подальшому при зверненні щодо компенсації Ви отримаєте відмову, залишитесь не згодні з розміром компенсації чи виникнуть інші проблеми – необхідно спочатку проконсультуватись у юриста, а вже потім діяти.

ДЕРЖАВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Мартинова Л.В., Гречишкіна Т.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
м. Сєвєродонецьк, Україна

На сьогоднішній день перед Україною в умовах глобалізації виникає потреба у переході економіки на інноваційну модель функціонування та розвитку. Такий перехід зумовлений посиленням конкурентної боротьби на ринку сільськогосподарської продукції та інтеграцією України у міжнародний економічний простір, що в свою чергу зумовлює необхідність формування інвестиційно-інноваційної моделі розвитку сільського господарства. Оскільки в сучасних умовах інноваційна діяльність є фундаментом стабільного й ефективного економічного зростання як окремо взятої галузі, так і країни загалом, тому питання її державно-правового регулювання є актуальним.

Метою дослідження є вивчення та подальший розвиток наукових підходів до державно-правового регулювання діяльності аграрних підприємств.

Одним із основних завдань державного регулювання розвитку аграрного сектору при ринкових відносинах є забезпечення таких умов, при яких населення, кожна його окрема група і кожен індивідуум мають можливість для реалізації своїх здібностей на базі вільної праці і збільшення особистих доходів. Для того, щоб створити ефективну ринкову економіку, держава повинна створити необхідні умови для перманентного зростання заробітної плати і доходів, які в свою чергу будуть пов'язані з відповідним підвищенням виробничої діяльності праці та результативності виробничої діяльності [1, С. 70-71]. Державне регулювання сільського господарства характеризується низкою ознак та особливостей, серед яких слід виділити наступні:

- закріплення на конституційному рівні основних засад державного регулювання сільського господарства та зобов’язань держави у цій сфері;
- державне регулювання сільського господарства здійснюється в умовах аграрної та земельної реформи;
- зміст державного регулювання сільського господарства раніше визначався аграрною політикою України та конкретизувався в Законі України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року» [2, с. 139], але на сьогодні в Україні відсутній системоутворюючий нормативно-правовий акт, який би визначав засади та пріоритети інноваційного розвитку аграрної політики та політики сільського розвитку, адже зазначений вище Закон фактично перестав діяти.

Аграрний сектор (сільське господарство, харчова і переробна промисловість) посідає важливе місце в економіці суспільства. Він забезпечує

продовольчу та екологічну безпеку та продовольчу незалежність країни, формує значну частку валового внутрішнього продукту та фонду споживання населення, є одним з основних бюджетоутворюючих складових національної економіки. Від розвитку аграрного сектору залежить нормальне функціонування всього господарства країни та добробут людей.

На сьогоднішній день перед Україною в умовах глобалізації виникає потреба у переході економіки на інноваційну модель функціонування та розвитку. Такий перехід зумовлений посиленням конкурентної боротьби на ринку сільськогосподарської продукції та інтеграцією України у міжнародний економічний простір, що в свою чергу зумовлює необхідність формування інвестиційно-інноваційної моделі розвитку сільського господарства. Адже в сучасних умовах інноваційна діяльність є фундаментом стабільного й ефективного економічного зростання як окремо взятої галузі, так і країни загалом [3, с. 49].

Досягнення конкурентоспроможності в системі глобального світового господарства потребує посилення інноваційного спрямування виробників агропромислового комплексу. Звідси виникає необхідність у створенні певної методології інноваційного розвитку аграрного підприємства за рахунок використання інноваційного потенціалу, інвестиційних ресурсів та перспективних фінансових банківських послуг. Саме аграрними підприємствами нині створюється майже третина валового внутрішнього продукту. Але водночас агропромислове виробництво в Україні за продуктивністю й ефективністю відстає від країн Європейського Союзу. Отже, здійснюючи глибокі ринкові трансформації, наша країна повинна цілеспрямовано забезпечувати перехід від екстенсивного до прогресивної інноваційно-інвестиційної моделі розвитку економіки, яка дасть змогу радикально підвищити ефективність сільського господарства та конкурентоспроможність продовольчої продукції [3, с. 49-50].

Інноваційний розвиток економіки за сучасних умов стає одним з найважливіших понять в економіці, є рушійною силою підвищення ефективності виробництва, необхідною умовою успішного розвитку агропромислових підприємств, які за своїм природним потенціалом могли б посісти провідне місце серед аграрних підприємств країн ЄС. Але, на жаль, агропромислові підприємства ще нездатні впроваджувати інновації у повсякденну роботу. Це пов'язано з відсутністю дієвих економічних стимулів, які б заохочували підприємства здійснювати технологічну модернізацію шляхом активного впровадження інновацій у виробництво [3].

На відміну від інших галузей сільськогосподарське виробництво характеризується великим періодом обігу капіталу. Це зумовлене довготривалим строком виробництва продукції, який у рослинництві та й у більшості галузей тваринництва становить більше року. Така умова вимагає значних вкладень у формі оборотних коштів на протязі тривалого періоду, а отримання результатів настає значно пізніше. Підвищена ризикованість сільського господарства як об'єкта інвестування, важкий фінансовий стан

аграрних підприємств на даний час, негативний вплив інфляції через затримку платежів, невелика частка ліквідних активів у складі їх авансового капіталу, недостатня розвиненість ринку сільськогосподарської продукції, невирішеність питань власності на землю та майно спричинює складність у залученні приватних інвестицій у цю галузь [3].

На сьогоднішньому етапі розвитку інноваційна діяльність агропромислових підприємств потребує підвищення ефективності виробничої структури, посилення наукового та практичного інтересу до питань, які виникають у процесі здійснення інноваційної діяльності. Отже, інновація — це оригінальне рішення, яке володіє новизною, базується на науково-технічних досягненнях, впровадження якого призводить до змін у всіх сферах діяльності підприємства за допомогою створення, освоєння і використання нового продукту, послуги чи технології для досягнення максимально можливого економічного, соціального, екологічного чи іншого ефекту [4].

Сутність інноваційної діяльності в аграрному секторі економіки полягає у розробці і впровадженні в аграрне виробництво прогресивних методів ведення господарства, в основі яких лежать методи ефективного виробництва продукції, застосуванні нового покоління техніки, використанні нової кадрової політики з врахуванням накопиченого наукового та інноваційного потенціалу.

Особлива роль у посиленні інноваційної активності в аграрній сфері належить державі, яка визначає пріоритети базисних інновацій на національному та регіональному рівнях, формує ринковий механізм її реалізації. Тому потрібно скоригувати традиційну однобічну орієнтацію на переважно капіталомісткий хіміко-технологічний шлях інтенсифікації агровиробництва на індустріальній основі. Для цього потрібно активніше використовувати всі досягнення науково-технічного прогресу, його агротехнічніних, технологічних, організаційно-економічних та інших інноваційних напрямків [5].

За умов глобалізації інвестиційних процесів для України немає іншого вибору, як розробляти власну модель інноваційного розвитку аграрного сектору економіки, розвивати інноваційне підприємництво, посилювати інноваційний характер агровиробничої діяльності. Адже сучасний ринок діє за допомогою нововведень, а інноваційне прискорення є основою його сталого розвитку. Підприємництво закономірно виступає одним з наймогутніших факторів інноваційного розвитку, оскільки до цього спонукає підприємницький інтерес. Важливу роль у забезпеченні ефективного функціонування інноваційного підприємництва відіграє інноваційна інфраструктура, зокрема такі її основні елементи, як агротехнопарки, бізнес - інкубатори, агротехнополіси, які сприятимуть виходу інновацій на ринок [6, с. 96].

Розвиток інноваційної діяльності в сільському господарстві України - важливий напрям з нарощування конкурентних переваг, оскільки аграрна

галузь економічно розвинутих країн поступово перетворюється в наукомістку галузь виробництва, що робить в перспективі конкуренцію з ними вітчизняного сільськогосподарського виробництва без подальших змін практично неможливою. Слід визнати, що Україна порівняно з розвинутими країнами програє по головних показниках ефективності виробництва: продуктивності праці, техніко-технологічній забезпеченості, енергоємності, врожайності сільськогосподарських культур, продуктивності худоби. Тому існує лише один основний чинник, який може забезпечити успіх у конкурентній боротьбі - це новітні й ресурсозберігаючі технології [6].

У зв'язку з ситуацією, що склалася, можливі три підходи до вирішення проблем вітчизняного сільського господарства:

1) примітивізація виробництва, яка стихійно реалізується шляхом масового ввезення в країну закордонної високотехнологічної продукції;

2) використання сучасних технологій розвинутих країн, в результаті чого відбувається спільний із закордонними компаніями вихід на світовий ринок, направлений виключно на ринок власних високих технологій та відповідної продукції, на визначення пріоритетних напрямів науково-технічних досліджень, концентрації на них ресурсів і підвищення мотивації колективів учених, робітників та інноваційних структур.

На нашу думку, для підвищення конкурентоспроможності сільського господарства слід створити національну інноваційну модель розвитку галузі на основі комплексного поєднання науки, наукового обслуговування та інноваційної інфраструктури. Управління інноваційною діяльністю в аграрному секторі повинно охоплювати блок управління (управління агропромисловим виробництвом, науково-технічним прогресом та інноваційним процесом), аграрну науку, інформаційно-консультаційну діяльність та освоєння інновацій на сільськогосподарських підприємствах.

Отже, аналізуючи вищесказане можемо зробити висновок, що проблема розвитку інноваційної діяльності на засадах використання досягнень науково-технічного прогресу в усіх сферах агропромислового комплексу є складною і багатогранною. Впровадження інноваційних технологій — важливе завдання для будь-якого підприємства і визначається як перспективний напрям розвитку, який створює сприятливе середовище для ефективного використання ресурсного потенціалу та формування конкурентоспроможності.

Впровадження інноваційних технологій — важливе завдання для будь-якого підприємства і визначається як перспективний напрям розвитку, який створює сприятливе середовище для ефективного використання ресурсного потенціалу та формування конкурентоспроможності.

Література:

1. В.В. Черкаска Форми та методи державного регулювання розвитку аграрного сектору. Державне управління. Інвестиції: практика та досвід – 2017. - № 18. - С. 70-73.

2. І. Ю. Ломакіна Державно-правове регулювання сільського господарства України. Аграрне право. - 2009. - С. 138-140.

3. М.А. Полегенька Особливості інноваційної діяльності в агропромислових підприємствах України. Інвестиції: практика та досвід. Агросвіт №6. - 2017. - С. 49-54

4. М.А. Полегенька Етимологія терміну "інновації" як економічної категорії. Агросвіт. 2016. № 21. С. 57—61.

5. С.Ю. Боліла Інноваційний розвиток аграрного сектору: проблеми та важелі державного впливу з їх вирішення: матеріали конференції «Проблеми нормативно-правового забезпечення інноваційної діяльності та шляхи їх вирішення», м. Київ: ДВНЗ, 2017. - С. 16-21.

6. М.Зубець, С.Тивончук Розвиток інноваційних процесів в агропромисловому виробництві: Аграрна наука, 2004. - С. 192.

СЕКЦІЯ 7: ФІНАНСОВА ТА ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА В УМОВАХ ТРАНЗИТИВНОЇ ЕКОНОМІКИ

ЗАГАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Тищенко О.І., Скиданенко Д. В.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля,
м. Сєвєродонецьк, Україна

Банківська система є невід'ємною частиною ринкової економіки. Динамічний розвиток банківського сектору країни є запорукою стійкості економіки держави в цілому. На сьогоднішній день банківська система в Україні знаходиться в умовах підвищеної ризикованості. Адже фінансовий ринок країни зараз досить не стійкий через епідемію та економічну кризу.

Сучасна діяльність банків є досить багатогранною. Банки надають неймовірну кількість послуг та пропонують своїм клієнтам надзвичайно широкий перелік банківських продуктів. Але таке різноманіття не лише виділяє банки як особливі суб’єкти економіки, а й робить їх дуже вразливими. Клієнтська база, що постійно розширюється, а також різноманітність фінансових послуг та інструментів із різним рівнем захищеності та ліквідності привертають увагу шахраїв та створюють усі можливості для великої кількості зловживань та порушень, чим спричиняють значні збитки та перешкоджають функціонуванні безперебійної банківської діяльності. При цьому основними інструментами шахраїв виступають автоматизовані операційні системи, електронний зв’язок та дистанційний доступ до комерційної інформації.

Сьогодні несприятлива епідеміологічна ситуація в країні перевела майже всі сфери діяльності в онлайн режим, який став сприятливим середовищем для шахрайства та появи нових ризиків, пов’язаних з безпекою банківської системи.

Так за оцінкою міжнародної аудиторської компанії Price Waterhouse Coopers на 2020 рік, щорічний збиток банківського бізнесу в європейських країнах від шахрайства складає близько 33 млрд. дол., а в Україні 670 млн. грн. Це свідчить про те, що система кібербезпеки досить слабка та не може забезпечити повною мірою безпеку коштів банку та його клієнтів. Тому шахраям не складає труднощів наживатися на банках та гаманцях громадян не тільки України, а й інших країн світу. Крім того статистика свідчить, що майже 70% злочинів у банківській сфері здійснюються або винятково співробітниками банку, або за їхньої активної участі.

Спираючись на останні тенденції розвитку банківської системи в України, можна сказати що вона перетворилася на одну з найбільш динамічних, стійких і стабільно працюючих сфер національної економіки. Але беручи до уваги що економіка в країні нестабільна та хитка, розвиток банківської системи має багато перешкод та недоліків, що не дають їй

повноцінно стабілізувати свій стан. Основні чинники, що впливають на стан банківської системи можна розділити на внутрішні та зовнішні (Таблиця1) [1].

Таблиця 1

Чинники впливу на економічний стан банківської системи України

Зовнішні чинники	**Внутрішні чинники**
1. Нестабільна загальноекономічна ситуації в країні, що підвищує ризикованість процесів банківської діяльності	1. Некомпетентний менеджмент в залежності від рівня корпоративної культури установи
2. Інфляція, яка безпосередньо впливає на банки і призводить до зміни процентних ставок за кредитами і депозитами та зниження стимулів для заощаджень	2. Надмірна кредитна експансія під час економічного буму, як правило, є чинником, що викликає банківські кризи
3. Проведення малоефективних ринкових реформ, які іноді навіть посилюють кризові явища в банківській сфері	3. Недосконала внутрішня політика банку
4. Рейдерські атаки, які направлені на знецінення активів банку з метою їхнього продажу або ліквідації	4. Нехтування питаннями освоєння перспективних банківських технологій, можливістю впроваджувати банківський менеджмент і маркетинг
5. Слабкий банківський нагляд за функціонуванням банківської системи, недостатній захист інтересів вкладників, акціонерів і пайовиків.	5. Приховування банком від контролюючих органів інформації про реальну ситуацію з платоспроможністю установи

Але більшість фахівців, що оцінювали ситуацію, яка складається у фінансовому секторі країни вважають, що головною причиною банкрутства банків в Україні є зловживання власників та менеджерів, а також не вигідне бізнес-середовище, яке виникло через початок військових дій на Сході та анексії Криму [2].

Аналізуючи фінансові результати діяльності комерційних банків в країні за 2019 – 2021 роки можна виділити наступні моменти: загальна кількість активів комерційних банків зросла з 1336358 млн.грн. до 1822814 млн.грн. або 36,41%, але попри таке збільшення річний показник рентабельності активів стрімко зменшився з 4,34% (станом на 01.03. 2019 рік) до 2,17%(станом на 01.03. 2021 рік). Хоча комерційні банки на 2021 рік отримали більший обсяг чистого доходу ніж у 2019, але через значне збільшення відрахувань до

резервів, збільшення адміністративних видатків, у тому числі на утримання персоналу, та утримання основних засобів, в загальному результаті банки отримали у 2021 році на 18,321 млрд грн (або 31 %) менше прибутків ніж у попередньому році. Загалом видатки зросли на 34%, а доходи лише на 7%. що, в свою чергу, вплинуло на негативні значення показників рентабельності активів та рентабельності капіталу [3].

До основних факторів що впливають на зниження рівня ліквідності та рентабельності банківської системи України протягом досліджуваного періоду 2019-2020 років, можна віднести:

- недостатньо ефективні управлінські рішення;
- зростаюча недовіра до банківської діяльності;
- девальвація національної валюти;
- зростання проблемних кредитів і неефективне управління активами та пасивами окремих банківських установ.

Щоб запобігти зростанню рівня шахрайства та зниженню ліквідності й рентабельності банків, необхідно прийняти низку заходів, які допоможуть банківській системі працювати більш ефективно та вигідно.

По-перше, банкам треба досягти оптимального стану захисту від небезпек і загроз, спираючись на системний підхід до визначення нестандартних ризикових ситуацій, забезпечуючи при цьому ефективне функціонування банківської установи. Посилити кібербезпеку банків та донести до усієї клієнтської бази вказівки та попередження, як не потрапити у сітку шахраїв і організувати рух інформаційних відносин між суб'єктами в контексті оперативного контролінгу, тим самим встановлюючи інформаційні фактори та компоненти правильності інформації.

По-друге, на державному рівні має бути запроваджена система заходів щодо подальшого підвищення довіри до банківської системи з боку клієнтів та забезпечення прозорості діяльності банків і більш уважно обирати персонал до банків, що значно зменшить рівень розкрадань з боку співробітників та збільшить ефективність менеджменту в банківських установах.

По-третє, по всій банківській системі створення інтегрованої бази даних, яка буде містити інформацію щодо: способу, методу, виду шахрайства, характерних ознак, характеристик шахрая та його жертви, мобільні телефони, IP-адреси шахраїв, тощо. Дана інформація дозволить формувати нові правила перевірки та контролю банківських операцій на предмет відповідності ознакам шахрайства.

Отже, підбиваючи підсумки можна сказати, що банківська система України має досить реальні перспективи для подальшого розвитку. Доказом цього є збільшення прибутків банків, яке складає 7% відносно останніх трьох років (2019-2021).

Для уникнення непередбачених збитків банкам варто підвищувати рівень системи кібербезпеки. Це допоможе не лише запобігти випадкам шахрайства, а й підвищить рівень довіри населення до вітчизняних банків. На мою думку

такі заходи стануть поштовхом для гармонійного розвитку банківської системи та внутрішньої економіки країни в цілому.

Література:

1. Дзюблюк О.В. Комерційні банки в умовах переходу до ринкових відносин. Тернопіль: Видавництво «Тернопіль», 1996. 140 с.
2. Герасимович А.М., Алексеєнко М.Д., Парасій-Вергуненко І.М. та ін Аналіз банківської діяльності: підручник; за ред. Герасимовича А. М. - Київ: КНЕУ, 2005. 599 с.
3. PROSTOBANK UA про твої фінанси: веб-сайт. URL: https://www.prostobank.ua/ (дата звернення: 19.04.2021).

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ

Чернодубова Е.В.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля,
м. Сєвєродонецьк, Україна

Для України розробка методології та методів оцінки інтелектуального капіталу є більш ніж актуальною, тому що оцінювати вартість компаній у нас прийнято за залишковою чи ліквідаційною вартістю, що істотно занижує їх реальну ціну. Існує ряд проблем, які необхідно враховувати в процесі управління нематеріальними активами**:** протиріччя в нормативних актах; недостатня кваліфікація і відсутність мотивації персоналу щодо надання об'єктивної інформації про вартість компанії; навмисне заниження вартості для використання сірих схем при продажу бізнесу; нерозуміння природи нематеріальних активів і факторів, що впливають на їх вартість; суб'єктивність оцінки, несприйняття результатів реструктуризації; неготовність податкових та інших структур приймати торгову марку як актив; залежність вартості НМА від якості управління.

Оцінка вартості нематеріальних активів стає в сучасних умовах одним з найважливіших чинників управління, що потребує особливої уваги з боку керівництва підприємств. Слід підкреслити, що процес управління нематеріальними активами повинен відповідати корпоративним цілям загальної стратегії розвитку підприємства.

Регламентація порядку оцінки нематеріальних активів передбачена національним стандартом 1 «Загальні питання оцінки майна і майнових прав» [1]. При дослідженні параметрів оцінки вартості нематеріальних активів необхідно керуватися такими принципами: оцінка повинна бути цільовою (не може бути оцінки єдиної для всіх цілей); оцінка справедлива на певний момент часу; відомості про об'єкт інтелектуальної власності як матеріальному активі можуть відповідати даним продавця (розробка) або перевірятися додатково в процесі оцінки; базовими показниками при оцінки повинні бути ціни і обсяги продажів нового товару (послуг), витрати та обов'язкові платежі, життєвий цикл активу, потоки чистого прибутку (для комерційних товарів) або собівартості (для некомерційних товарів); ринкова вартість нематеріального активу повинна розраховуватися як частина майбутньої маси чистого прибутку, отриманого від реалізації товару (використання нової технології) з урахуванням його конкурентоспроможності.

Згідно з іншою класифікацією розрізняють синтетичні і аналітичні методи оцінки нематеріальних активів. Синтетичний метод – це різниця між ринковою та обліковою вартістю компанії. Цей метод заснований на припущенні, що ринкова ціна акцій завжди відображає реальну вартість компанії і випадкові фактори не мають жодного впливу на її реальну вартість. Різниця між ринковою і обліковою вартістю дорівнює нематеріальним

активам (НМА) тобто гудвілу.

В той же час на практиці часто зустрічається ситуація, коли реальна вартість або недооцінена або переоцінена. Недоліком цього методу є висока чутливість вартості інтелектуального капіталу компанії до змін в економічному просторі. Даний факт, не зважаючи на всю простоту методу, обмежує його використання в оцінці капіталу. Також варто звернути увагу на індекс Тобіна (q), який є відношенням ринкової вартості компанії, до вартості відтворюваного власного капіталу. Якщо витрати на власний капітал нижчі ринкової вартості компанії то інвестори (власники) отримають більший прибуток на залучений капітал ніж зазвичай. Хоча структура даного показника проста, його знаходження є дуже трудомістким. Цей індекс дозволяє визначити додану вартість завдяки інтелектуальному капіталу. Тестування цього показника дозволяє відстежувати зміни в інтелектуальному капіталі конкретного підприємства. Систематичне зростання даного показника свідчить про значну роль інтелектуального капіталу у створенні цінності для власників у той час як його зниження вказує на ефективність використання матеріальних активів.

Підходи до вимірювання інтелектуального капіталу можна поділити на наступні: підхід, заснований на окупності активів (ROA) – додана вартість зіставляється з відповідними активами компанії. (EVA, VAIC, та ін.) та підхід, заснований на створенні системи показників (SC). Сферами застосування підходів до вимірювання інтелектуального капіталу є синтетичні методи (ROA і MCM): оцінка ринкової вартості акцій; злиттів і поглинань; бенчмаркінг компаній однієї галузі; звіти про стан інтелектуального капіталу компанії [2].

Як основний підхід до оцінки інтелектуального капіталу підприємства ряд дослідників розглядають вартісний підхід. Сутність даного підходу полягає в тому, що чим вища вартість інтелектуального капіталу, а відповідно і ринкова вартість компанії, тим управління інтелектуальним капіталом більш ефективне. У даному підході нерозривно пов’язані вартість інтелектуального капіталу та вартість компанії в цілому.

Складність оцінки нематеріальних активів обумовлена тією обставиною, що принципово складно розробити її єдину універсальну методику. Не тільки кожний з об'єктів інтелектуального капіталу має бути оригінальним (за визначенням), але й умови практичного використання результатів творчої діяльності на різних підприємствах теж, як правило, значно відрізняються одна від одної. Єдина методика не може враховувати всю сукупність особливостей практичного використання конкретних об'єктів інтелектуального капіталу, і на практиці звичайно проводять розрахунок обґрунтованої ринкової вартості деяких видів інтелектуального капіталу одночасно за декількома методами.

Практично при уточненні мети оцінки в кожному окремому випадку розробляють індивідуальну для кожного конкретного об'єкта методологію розрахунку, яка дозволяла б найбільш повно врахувати усі ціноутворюючі

фактори, що впливають на його ринкову вартість. Ця методологія може враховувати минулі витрати на створення і придбання об'єкта, ринкову кон'юнктуру і, крім того, може бути заснована на здатності та можливості інтелектуального капіталу приносити додатковий дохід підприємству.

Для оцінки вартості різних об'єктів інтелектуального капіталу існують, щонайменше, три основні альтернативні підходи [3]. Ринковий підхід ґрунтується на ринковій інформації про угоди з аналогічними об'єктами НМА, яка не завжди доступна. Дохідний метод ґрунтується на оцінці здатності НМА приносити дохід. Витратний підхід ґрунтується на розрахунку витрат для повного відтворення об'єкту НМА. Однак практика підтверджує, що понесені витрати дуже рідко можна зіставити з очікуваними доходами.

Оцінка ефективності НМА відповідає класичному визначенню ефективності як максимізації економічного результату за умови оптимізації необхідних ресурсів. При такому підході оцінним інструментом є порівняння фінансових результатів з використаними ресурсами. Оцінка ефективності НМА на основі ринкової вартості відповідає вартісно-орієнтованій концепції управління і дозволяє подолати недоліки двох перших підходів, пов'язаних з недостовірністю даних бухгалтерського обліку. Запропонована система показників моніторингу ефективності НМА може бути використана для потреб управління і розробки заходів щодо зростання ринкової вартості підприємства.

Література:

1. Національний стандарт оцінки № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності» // Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1185-2007-%D0%BF.

2. Кендюхов О.В. Ефективне управління інтелектуальним капіталом: монографія / НАН України. Інститут економіки промисловості; ДонУЕП. – Донецьк: ДонУЕП, 2008. – 359 с.

3. Череп А.В. Методичні підходи до оцінки інтелектуальної власності промислових підприємств: монографія / А.В. Череп, В.В. Ярмош; Держ. ВНЗ «Запоріз. нац. ун-т» М-ва освіти і науки України. – Запоріжжя: ЗНУ, 2013. – 255 с.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ КОРОНОВІРУСУ

Бучнєв М.М., Горбас К.О.
Східноукраїнський національний університет імені В.Даля,
м. Сєвєродонецьк, Україна

Сьогодні людство переживає спалах пандемії короновірусу, що носить глобальний характер. Ситуація, що склалась у світі, окрім того, що значно вплинула на стан здоров'я людства, нанесла значного удару економіці всіх країн. Як свідчить світова історія, перш за все, епідемії, пандемії та інші види надзвичайних ситуацій тягнуть за собою надмірну втрату ресурсів, що може привести до спаду економічного зростання, уповільнення темпів відтворення, зменшення обсягів випуску товарів і послуг на території, де сталося лихо.

Пандемія короновірусу сьогодні стала справжнім викликом для світової економіки, включаючи країни з найсильнішими економічними системами, в тому числі Росія, США та Китай.

Експерти оцінюють, що пандемія може стати справжнім шоком для світової економіки: глобальні економічні втрати в результаті пандемії короновірусу можуть скласти 8,8 трлн дол. або майже 10 відсотків світового ВВП.

Економіка України сильно страждає від пандемії короновірусу, так за 2020 рік зафіксовано скорочення ВВП на 7% внаслідок впливу на економіку внутрішніх та зовнішніх чинників. В Україні від негативного впливу короновірусу найбільше страждає транспортна та туристична сфери, там спостерігається скорочення послуг на 15% порівняно з минулим роком через закриття внутрішніх та міжнародних перевезень та зменшення обсягів торгівлі товарами [4]. Ще однією галуззю, що понесла значні втрати від пандемії короновірусу є агросектор.

Україна давно відома як промислово-аграрна країна, адже половину нашої території складає надзвичайно родюча земля. Значна частика сировини виробленої агросектором йде на експорт. На рис. 1 представлена динаміка експорту агросектору за останні роки.

Як бачимо, експорт агросектору становить майже половину від всього експорту. Проте в умовах затяжної кризи, викликаної пандемією, важливого значення для підприємств агросектору набуває конкурентоспроможність. Адже для когось криза – це велика загроза, а для когось – велика можливість.

Зокрема сьогодні ринок агросектору України представляють такі агрохолдинги: «Укрлендфармінг», «Кернел», «Агропросперіс», «Миронівський хлібопродукт», «Астарта-Київ». Поява пандемії короновірусу поставила перед ними низку серйозних викликів: скорочення попиту, вплив на персонал, карантинні обмеження та інше.

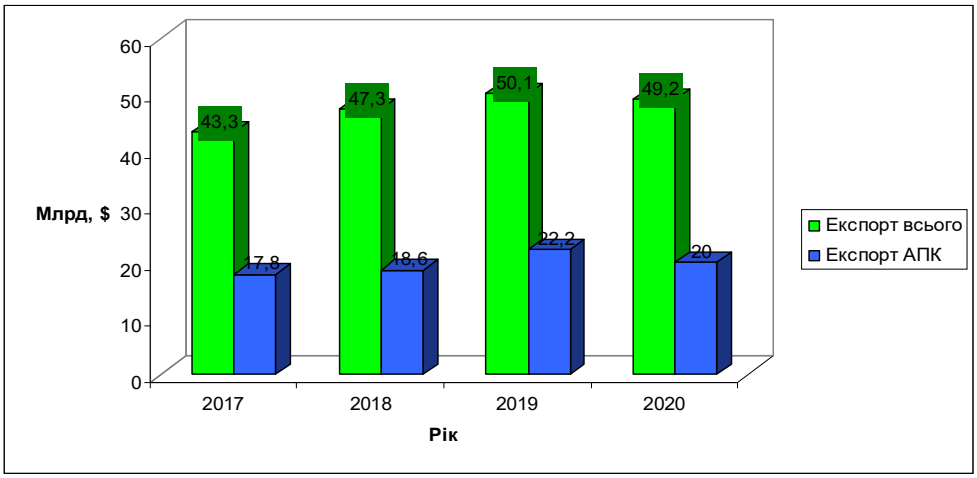

Рис. 1. Динаміка експорту АПК

Проте сьогодні основна мета таких підприємств полягає у збереженні своїх конкурентних позицій в умовах пандемії та підтримка своїх зобов'язань перед зацікавленими сторонами, що включає забезпечення безперебійного постачання високоякісної продукції, надання безпечних та здорових умов праці та робітників, тісна співпраця з постачальниками та замовниками для безперебійної діяльності. В таких умовах першочерговою задачею для підприємств агросектору має стати стійкість, гнучкість та максимальна адаптація бізнесу [3].

Загалом основу конкурентоспроможності в умовах пандемії для підприємств агросектору можна представити наступним чином рис. 2.

Рис. 2. Ключові моменти в підтриманні конкурентоспроможності підприємства агросектору України в умовах пандемії корона вірусу

Таким чином, можна зробити висновок, що в умовах кризи, викликаної

пандемією короновірусу, для підприємств агросектору важливо сфокусувати свою увагу на такі сфери як: коректування стратегії, оптимізація персоналу, контроль за фінансами [5]. Криза - на ринку, можливості - на підприємстві, необхідно повернутись і подивитись навколо підприємства: переглянути оргструктуру, переглянути систему управління, відкоригувати стратегію. В сучасних умовах кризи, гнучкість та швидка реакція на зміни є запорукою збереження конкурентних переваг для підприємств агросектору України.

Література:

1. Morhachov I., Koreniev E., Chorna O., Khrystenko L. Regional Regulation of Investment Activity in Developing Countries: Example of Ukraine, Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development. 2019. Vol. 41. No. 2: 168–182. DOI: https://doi.org/10.15544/mts.2019.15

2. Бучнєв М. М. Розвиток власності та його вплив на підвищення ефективності аграрних підприємств в період інституційних трансформацій : монограф. / М. М. Бучнєв. – Одеса : КУПРІЄНКО СВ, 2020. – 275 с. : іл., табл.

3. К.О. Горбас, І.В. Моргачов. «Процес протистояння економічним кризам в рамках основних цілей сталого розвитку». ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: проблеми і можливості досягнення в Україні та світі: матеріали III всеукраїнської наук.-практ. конф. здобувачів вищої освіти та молодих вчених, 14 листопада 2019 р., м. Сєвєродонецьк. – Сєвєродонецьк : [Східноукр. нац. ун-т ім.] с.137-139, doi: http://dspace.snu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/3004/1/Горбас.ПРОЦЕС%20ПРОТИСТОЯННЯ%20ЕКОНОМІЧНИМ%20КРИЗАМ%20В%20РАМКАХ%20ОСНОВНИХ%20ЦІЛЕЙ%20СТАЛОГО%20РОЗВИТКУ.pdf

4. К.О. Горбас, О.Ю. Чорна. «Стратегічне планування як основа конкурентоспроможності підприємства». Матеріали XXII міжнародної науково-технічної конференції «Технологія-2019» (26 - 27 квітня 2019 р. м. Сєвєродонецьк). – СНУ ім.В.Даля, 2019. с. 132-134. doi: http://dspace.snu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/2601/1/ГорбасТехнология%202019_Ч2%20%281%29.pdf

5. Чорна, О., Л. Христенко, і К. Горбас. «Значимість рекламної діяльності для успішного функціонування підприємств харчової галузі в умовах зростаючої економічної конкуренції». ВІСНИК СХІДНОУКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ імені Володимира Даля, вип. 6(262), Грудень 2020, с. 136-45, doi:10.33216/1998-7927-2020-262-6-136-145 .

ПОДОЛАННЯ ЧИННИКІВ КОГНІТИВНОЇ НЕБЕЗПЕКИ НА ЗАСАДАХ РОЗОБОЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНІВ ШЛЯХОМ СКЛАДАННЯ МОРФОЛОГІЧНОЇ СКРИНІ ЯК КОНСТРУКТОРА МНОЖИНИ ДЕФІНІЦІЙ (НА ПРИКЛАДІ ОГЛЯДУ ІСНУЮЧИХ ОЗНАЧЕНЬ ТЕРМІНУ «ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ»)

Сафонова К. Я., Кривуля П. В.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
м. Сєвєродонецьк, Україна

Частина дослідження, яку презентовано у доповіді, продовжує частини дослідження, які презентовано раніше у [1–3] та які присвячено конкретному прикладу аналізу термінологічної якості (про який також результати опубліковано у [4, 5]) у контексті подолання чинників комунікаційних ризиків та хиб (про що докладно у [6–8]). Саме ця частина присвячена вирішенню конкретного завдання спрощення та унаочнення систематизації множини дефініцій терміну «економічний потенціал», які було систематизовано у вигляді таблиці у [1]. Але така систематизація не виконує лише суто вузьких завдань дослідження категорії "економічний потенціал", бо вирішення таких завдань має ще більше значення як приклад виявлення повної множини дефініцій, яку можна виявити шляхом складання морфологічної скрині з обмеженої множини щільно пов'язаних понятійних складових. Зазвичай саме такі елементи утворюють квазіомоніми через можливість різного сполучення та утворення небеззмістовних тлумачень. Але такі тлумачення у випадках однакового позначення стають чинниками когнитивних ризиків та когнітивної небезпеки процесів інформаційно-аналітичного забезпечення прийняття рішень у апаратах управління. Причому множину елементів морфологічної скрині виявлено на матеріалі огляду існуючих означень терміну "економічний потенціал", тобто вона є фактичною, а не гіпотетичною. А утворена похідна множина дефініцій є як фактичною, так і гіпотетичною - у цій повній множині слід виявити підмножину прагматично виправданих дефініцій, які у майбутньому слід розобозначити. Наведені у роботі [1] визначення економічного потенціалу неможна вважати суперечливими один одному за всіма складовими, бо всі вони так чи інакше стверджують, що економічний потенціал – це ресурси і механізми їх використання у досягненні цілей економічних суб'єктів, але неможна вважати, що всі ці дефініції тотожні. Будь які зміни формулювання дефініції можуть та навіть мають змінювати зміст дефініції, а у такій множині дефініцій можна помітити суттєві зміни. Відповідно, оцінка економічного потенціалу полягає в оцінюванні кількості різних ресурсів (трудових, фінансових, наукових, тощо), що є в розпорядженні економічного суб'єкта і технологій використання цих ресурсів. Але у деяких з них змінюються родові

категорії, дещо змінюються видові ознаки (розширюються або навпаки звужуються), зміщується акцент або змінюється обсяг та інтенсіонал категорії. Дослідити всю множину комбінацій неможливо, але головні з морфологічних елементів можна визначити.

В результаті узагальнення цих теоретичних напрацювань, з'являється можливість розкрити сутність і структурувати поняття з допомогою концептуальної схеми утворення дефініцій, яка подібна до морфологічної скрині (рис. 1).

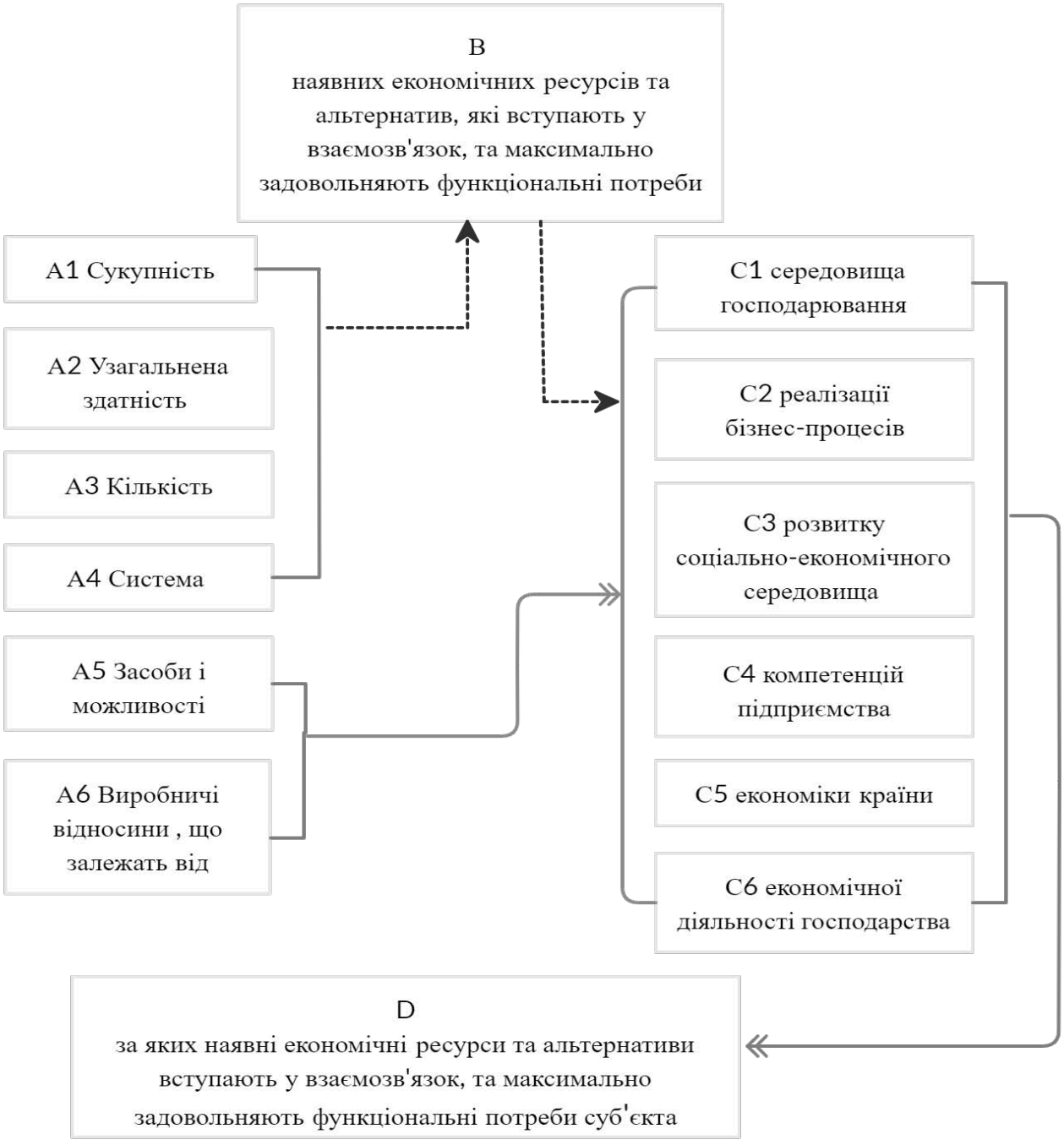

Рис. 1. Концептуальна схема утворення дефініції терміну «економічний потенціал»

На базі такої концептуальної схеми можна виявити всі потенційно можливі референції, які можуть розуміти під значенням терміну «економічний потенціал» різні його користувачі. Наведемо їх з використанням кодів, які надано у схемі: A1-B-C1 – сукупність наявних економічних ресурсів, які вступають у взаємозв'язок та максимально задовольняють функціональні потреби середовища господарювання; A2-B-C2 – узагальнена здатність наявних економічних ресурсів, які вступають у взаємозв'язок та максимально задовольняють функціональні потреби середовища господарювання; A2-B-C2 – узагальнена здатність наявних економічних ресурсів, які вступають у взаємозв'язок та максимально задовольняють функціональні потреби реалізації бізнес-процесів; A3-B-C3 – кількість наявних економічних ресурсів, які вступають у взаємозв'язок та максимально задовольняють функціональні потреби розвитку соціально-економічного середовища; A4-B-C4 – система наявних економічних ресурсів, які вступають у взаємозв'язок та максимально задовольняють функціональні потреби компетенцій підприємства; A5-C1-D – засоби і можливості середовища господарювання, за яких наявні економічні ресурси вступають у взаємозв'язок та максимально задовольняють функціональні потреби суб'єкта; A5-C2-D – засоби і можливості реалізації бізнес-процесів, за яких наявні економічні ресурси вступають у взаємозв'язок та максимально задовольняють функціональні потреби суб'єкта; A5-C3-D – засоби і можливості розвитку соціально-економічного середовища, за яких наявні економічні ресурси вступають у взаємозв'язок та максимально задовольняють функціональні потреби суб'єкта; A5-C4-D – засоби і можливості підприємства, за яких наявні економічні ресурси вступають у взаємозв'язок та максимально задовольняють функціональні потреби суб'єкта; A5-C5-D – засоби і можливості економіки країни, за яких наявні економічні ресурси вступають у взаємозв'язок та максимально задовольняють функціональні потреби суб'єкта; A5-C6-D – засоби і можливості економічної діяльності господарства, за яких наявні економічні ресурси вступають у взаємозв'язок та максимально задовольняють функціональні потреби суб'єкта; A6-C1-D – виробничі відносини, що залежать від середовища господарювання, за яких наявні економічні ресурси вступають у взаємозв'язок та максимально задовольняють функціональні потреби суб'єкта; A6-C2-D – виробничі відносини, що залежать від реалізації бізнес-процесів, за яких наявні економічні ресурси вступають у взаємозв'язок та максимально задовольняють функціональні потреби суб'єкта; A6-C3-D – виробничі відносини, що залежать від розвитку соціально-економічного середовища, за яких наявні економічні ресурси вступають у взаємозв'язок та максимально задовольняють функціональні потреби суб'єкта; A6-C4-D – виробничі відносини, що залежать від компетенцій підприємства, за яких наявні економічні ресурси вступають у взаємозв'язок та максимально задовольняють функціональні потреби суб'єкта; A6-C5-D – виробничі відносини, що залежать від економіки країни, за яких наявні економічні

ресурси вступають у взаємозв'язок та максимально задовольняють функціональні потреби суб'єкта; A6-C6-D – виробничі відносини, що залежать від економічної діяльності господарства, за яких наявні економічні ресурси вступають у взаємозв'язок та максимально задовольняють функціональні потреби суб'єкта.

Аналізуючи загальні завдання разобозначення наукових референцій, можна дійти висновку, що існування полуомонімічних та квазіомонімічних одиниць у термінознавстві становить особливу складність в практиці, бо через них можуть виникати комунікаційно наведені хиби та помилки у інтерпретації даних та самої проблемної ситуації, для пізнання якої ці дані збирають та обробляють фахівці. Один з прикладів такого явища було розглянуто більш детально на прикладі «економічного потенціалу», який розуміють: як деяку здатність суб'єкта економіки, як сукупність наявних ресурсів, як природну можливість та певні виробничі відносини. Усі ці тлумачення не суперечать одна одній у прагматичному сенсі, бо так чи інакше розкривають сутність затребуваних характеристик про керований об’єкт користувачем терміну «потенціал». Але множинність затребуваних значень має бути відбитою у множині означень, інакше у комунікаційному процесі виникнення непорозуміння призведе до спотворення інформації та через комунікаційні хиби – до когнитивних хиб та помилок у прийнятті рішень. За допомогою морфологічної скрині стало можливим виокремити саме ті функціональні частини, які можна застосувати до інших альтернативних тлумачень. Такий метод допомагає подивитися на термін під іншим кутом, виявити комбінації, що могли бути пропущені, та виокремити множину значень, яка є прагматично важливою та мотивує розпочати разобозначення цього об’єкта термінологічної полісемії. Запобігання полісемії є превенцією когнітивних і комунікаційних ризиків та цілком - когнітивної безпеки процесів інформаційно-аналітичного забезпечення у апартах управління організацій та підприємств. Причому оскільки природа такої безпеки пов'язана з відношеннями (у формі комунікаційних процесів та спільних когнітивних процесів) щодо формування та розподілу фондів економічних акторів, то її слід вважати частиною фінансової безпеки.

Література:

1. Сафонова К. Я., Кривуля П. В. Різноманіття тлумачень терміну «економічний потенціал» як вада їх чіткому розумінню та підстава для термінологічного разобозначення. *Обліково-аналітичне та організаційно-економічне забезпечення розвитку регіону* : збірник тез доповідей IV міжн. наук.-практ. конф. Сєвєродонецьк: СНУ ім. В. Даля, 2021. С. 25-29.

2. Сафонова К. Я., Кривуля П. В. Порівняння профілю належної конотації та фоносемантичного профілю потенційних позначень у вирішенні завдання разобозначення омонімічного терміну «економічний потенціал». *Сучасні*

тенденції економічного розвитку регіонів: теоретичні та прикладні аспекти : матеріали IV міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. Одеса: ОДАБА, 2021. С. 444-449.

3. Сафонова К. Я. На шляху до використання автоматизованих та експертних засобів оцінювання профілю належної конотації задля подолання термінологічної омонімії. *Сучасні інформаційні технології та системи в управлінні* : матеріали III міжнар. наук.-практ. конф. молодих вчених, аспірантів і студентів, (Інтернет-конф.), 15–16 квіт. 2021 р. Київ: КНЕУ 2021. С. 78–80.

4. Кривуля П. В. Рефлексивная экономическая семиотика: система показателей ситуационной диагностики управления предприятием : монографія. Луганськ: Віртуальна реальність, 2013. 562 с.

5. Сафонова К. Я. Актуальні завдання програми дослідження використання методу «ПУНКТ» у подоланні термінологічної омонімії у економіці та менеджменту. *Сучасний менеджмент: тенденції, проблеми та перспективи розвитку* : тези доповідей VII Міжнар. наук.-практ. конф. молодих вчених і студентів. Дніпро: Ун-т ім. А. Нобеля, 2021. С. 230-232.

6. Дорошко М. В., Кривуля П. В. Комунікаційні хиби при консолідації інформації у проектних командах : монографія. Луганськ: Вид-во ЛДАКМ, 2014. 196 с.

7. Кривуля П. В., Дорошко М. В. Конвенции внутриорганизационных коммуникантов как условие информационного обеспечения принятия управленческих решений. *Проблемы экономического и правового обеспечения менеджмента хозяйствующих субъектов* : Материалы научной конференции памяти профессора В. Н. Ткаченко. Сб. научн. трудов Донецкого нац. техн. ун-та. Донецк: ДонНТУ, 2008. С. 169-176.

8. Сафонова К. Я., Кривуля П. В. Актуальність подолання когнітивних та коммунікаційних ризиків у організаційній структурі підприємств сектору креативної економіки: чинники та тлумачення. *Наукові Вісті Далівського університету*. 2021. № 22. DOI: https://doi.org/10.33216/2222-3428-2021-22-14

ЗНИЖЕННЯ ОБЛІКОВОЇ СТАВКИ В УКРАЇНІ: ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ

Мартинов А.А., Конєв В.В.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
м. Сєвєродонецьк, Україна

Останніми роками в Україні спостерігається чітка тенденція до зниження облікової ставки і, як наслідок, відсоткових ставок за депозитними вкладами та кредитами. Якщо на початку 2019 року облікова ставка складала 18%, то на початку 2020 року – лише 11%. У червні 2020 року Правління Національного банку України ухвалило рішення знизити облікову ставку до 6%, що стало найнижчим її рівнем за історію незалежної України. У січні 2021 року Правління вирішило залишити облікову ставку без змін на рівні 6% річних [1; 3].

За допомогою облікової ставки центральний банк регулює споживання та впливає на рівень інфляції. Зниження облікової ставки має призвести до того, що кредити ставатимуть доступнішими, а депозити – менш привабливими. Люди та підприємства почнуть активніше кредитуватися та витрачати більше грошей, що «розігріватиме» економіку та стимулюватиме її зростання.

Метою продовження пом'якшення монетарної політики НБУ є подальше забезпечення належного балансу між реакцією на інфляційні ризики та підтримкою відновлення економіки в умовах пандемії COVID-19 і карантинних заходів [2; 3].

Політика Національного банку, орієнтована на підтримання низьких темпів інфляції, а також послідовні та прозорі комунікації сприяли налагодженню механізму монетарної трансмісії.

Зміна ключової ставки сьогодні, безсумнівно, впливає на вартість фінансових ресурсів в економіці. Саме облікова ставка є визначальною для рефінансування комерційних банків, які беруть в НБУ кредити за визначеною обліковою ставкою, а потім, виходячи з цього, формують свої кредитні та депозитні пропозиції для клієнтів. За даними НБУ, на кінець грудня 2019 року розмір відсоткової ставки за кредитами у гривні для населення складав в середньому 35 відсотків річних. Для бізнесу вартість запозичень коливалася від 15,7 відсотка до 19,6 відсотка річних. Отже, у банків складалася зайва ліквідність і при залученні грошей від НБУ кошти не працювали через надто високі ставки за кредитами [4; 5].

Також, однією з причин рішення НБУ щодо зниження облікової ставки стало те, що у травні 2020 року річна інфляція в Україні знизилася до 1,7% — найнижчого рівня з 2013 року. При цьому мета НБУ — досягти рівня інфляції у розмірі 4-6% [2]. Отже, якщо раніше Нацбанку потрібно було знижувати інфляцію, то тепер її треба підвищувати, зокрема знижуючи облікову ставку.

Окрім низької інфляції, на рішення Нацбанку вплинула необхідність продовження співпраці України з МВФ та іншими міжнародними фінансовими організаціями.

Від міжнародних фінансових організацій в 2020 році було отримано близько 5 мільярдів доларів в якості допомоги Україні в подоланні економічної кризи [2].

Аналізуючи вплив зниження відсоткової ставки на банківську систему, варто виділити такі позитивні та негативні наслідки:

І. До позитивних наслідків слід віднести:

1. Зниження вартості кредитування. Зниження облікової ставки має реанімувати споживче та іпотечне кредитування у країні. Споживачі, зокрема, і бізнес, зможуть вільніше оперувати кредитними грошима, а це збільшить конкуренцію та позитивно вплине на споживчі ціни та послуги, що також може опосередковано вплинути на зниження рівня безробіття в Україні [5];

2. Позитивні тенденції в економіці. Облікова ставка впливає на розмір відсотку, під який держава позичає кошти на внутрішньому ринку. Відповідно, рішення про зменшення облікової ставки може призвести до зменшення державних видатків на обслуговування держборгу. Вартість нових облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП) прив'язана до ключової ставки. Це дозволить зменшити дефіцит бюджету або спрямувати зекономлені гроші на інші витрати [2];

3. Відмова від продовження політики дорогих грошей, яка при високій обліковій ставці призводить до сповільнення темпів зростання економіки, і замість того, аби кредитувати економіку, дозволяє банкам просто отримували прибутки, користуючись цим інструментом НБУ [5]

ІІ. До негативних наслідків відносяться:

1. Суттєве зниження відсоткових ставок за депозитними вкладами. Чим менша облікова ставка, тим менший відсоток отримають ті, хто зберігає свої заощадження на депозитах у банках. Але з іншого боку, ці гроші менше знецінюються за рахунок низької інфляції в порівнянні з іншими роками [5];

2. Мала швидкість зниження кредитних ставок. Кредитні ставки реагують на пониження ключової ставки значно повільніше, аніж депозитні. Також банки, оцінюючи можливість надання кредиту, особливо зважають на кредитну історію позичальників, адже зараз у багатьох з них накопичився доволі великий портфель проблемних кредитів, які не повертають [2];

3. Зменшення дохідності банків без дорогого кредитування. Оскільки більш доступне кредитування поки що не набрало достатніх обсягів і популярності у населення та бізнесу, зниження прибутків банків у поєднанні з карантинними обмеженнями внаслідок пандемії COVID-19 призводить до скорочення мережі відділень банків та звільнення працівників [6].

Таким чином, зважаючи на вищезазначені наслідки, можна зробити наступні висновки і визначити такі подальші дії, необхідні для стабільного функціонування і сталого розвитку банківської системи України:

1. Більш активне поширення доступного кредитування, зокрема:

- створення і впровадження програм доступного споживчого та іпотечного кредитування для фізичних осіб.

Одна з таких програм, «Іпотека під 7%», вже стартувала на початку 2021 року. Також слід прискіпливіше подивитись на такий інструмент, як фінансовий лізинг [6]. Він може суттєво знизити кредитні ризики для банків і зробити іпотечне кредитування більш привабливим за умови достатнього захисту прав позичальників;

- подальша розробка та підтримка програм доступного кредитування підприємців, у першу чергу малого та середнього бізнесу.

У жовтні-листопаді 2020 року кредитний портфель МСБ зріс на 3% у річному вимірі. Прогнозувати ріст кредитування бізнесу під час світової пандемії – непросто. Доходи позичальників знизилися. Сектори послуг та торгівлі залишаються під тиском. Але експерти відзначають перші ознаки відновлення кредитних портфелів і мають сподівання, що закладений у 2020-му тренд продовжиться і в 2021 році. Адже зберігаються основні передумови для цього: зниження процентних ставок, державні програми «5-7-9%», механізм портфельних гарантій [6];

2. Необхідне проведення реформ. Одного лише зниження ставки недостатньо.

Для активізації кредитування необхідне реформування судової системи і системи стягнення за проблемними кредитами [7]. Також і для масового запуску іпотеки потрібно прибрати всі законодавчі прогалини як на первинному ринку, так і в напрямку роботи із заставою;

3. Подальша співпраця з МВФ.

Основним припущенням, яке Правління НБУ бере до уваги, залишається продовження співпраці з Міжнародним валютним фондом У 2021 році очікується надходження коштів від МВФ у межах поточної програми stand-by, а також офіційного фінансування від ЄС, Світового банку та інших міжнародних партнерів. Ці кошти дадуть змогу профінансувати значну частину бюджетних потреб у 2021 році. Співпраця з Фондом залишається важливим сигналом і для іноземних інвесторів. Вона суттєво спростить доступ і здешевить планові залучення уряду на зовнішніх ринках. Завдяки фінансуванню від МВФ та інших партнерів Україна зможе підтримувати міжнародні резерви на рівні близько 30 млрд дол., попри значні обсяги погашень зовнішнього боргу [3];

Отже, продовження усталеної монетарної політики НБУ забезпечить позитивну динаміку здешевлення кредитування, підтримку інфляції на прийнятному рівні (близько 5%), що захистить вкладників від втрати заощаджень та надасть змогу банкам надавати дешеві та довгі кредити, а також створить умови для підтримки плаваючого обмінного курсу з урахуванням можливості як його укріплення, так і знецінення. Важливим аспектом сьогодні є забезпечення незмінності цілей, орієнтирів та принципів діяльності НБУ, що

є ключовою передумовою зниження курсових очікувань та виступає стимулом зростання ресурсної бази банків.

Література:

1. Облікова ставка Національного банку [Електронний ресурс]: [сайт] // Національний банк України. - Режим доступу: https://bank.gov.ua/ua/monetary/stages/archive-rish (дата звернення 06.04.2021).- Назва з екрану.

2. Вінокуров Я. Дешеві депозити та економія на державному боргу. Що означає зниження облікової ставки НБУ? [Електронний ресурс]: [сайт] // Hromadske. – 2020. – 12 черв.- Режим доступу: https://hromadske.ua/posts/deshevi-depoziti-ta-ekonomiya-na-derzhavnomu-borgu-sho-oznachaye-znizhennya-oblikovoyi-stavki-nbu (дата звернення 06.04.2021).- Назва з екрану.

3. Національний банк України зберіг облікову ставку на рівні 6 % [Електронний ресурс]: [сайт] // Національний банк України. – 2021.-21 січ.- Режим доступу: https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-ukrayini-zberig-oblikovu-stavku-na-rivni-6-10676 (дата звернення 06.04.2021).- Назва з екрану.

4. Лепушинський В. Куди рухаються ставки за гривневими депозитами та кредитами: Політика Нацбанку із забезпечення низької інфляції створює можливості для рекордного зниження ставок за кредитами і депозитами [Електронний ресурс]: [сайт] // Економічна правда.- 2020. – 21 вер.- Режим доступу: https://www.epravda.com.ua/columns/2020/09/21/665274/ (дата звернення 06.04.2021).- Назва з екрану.

5. Ржеутська Л. Зниження облікової ставки: чи слід очікувати буму кредитування в Україні [Електронний ресурс]: [сайт] // DW. Made for minds. - 2020.- 13 січ.- Режим доступу: https://www.dw.com/uk/зниження-облікової-ставки-чи-слід-очікувати-буму-кредитування-в-україні/a-51957464 (дата звернення 06.04.2021).- Назва з екрану.

6. Як зміняться ставки за кредитами у 2021 році: прогноз від НБУ [Електронний ресурс]: [сайт] // Дебет-кредит. Бухгалтерські новини.- 2021.- 21 січ.- Режим доступу: https://news.dtkt.ua/finance/bank-system/67236 (дата звернення 06.04.2021). - Назва з екрану.

7. Рожкова К. Цьогоріч банки можуть видати іпотеки у півтора рази більше [Електронний ресурс]: [сайт] // Укрінформ.- 2021. – 12 січ.- Режим доступу: https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3169277-cogoric-banki-mozut-vidati-ipoteki-u-pivtora-razi-bilse-rozkova.html (дата звернення 06.04.2021).- Назва з екрану.

АНАЛИЗ СТРАХОВОГО РЫНКА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

Машаев А.К., Сейлеханов А.А.
Восточно-Казахстанский государственный технический университет им. Д. Серикбаева,
г. Усть-Каменогорск, Республика Казахстан

По состоянию на 01.04.2021г. страховой сектор Республики Казахстан представлен 27 страховыми организациями, из которых 9 – по страхованию жизни.

Рассмотрим ключевые финансовые показатели страховых (перестраховочных) организаций. За март 2021 года активы страховых (перестраховочных) организаций увеличились на 1,9% (рост с начала года – 8,7%) и по состоянию на 01.04.2021г. составили 1 616 млрд. тенге или 2,29% от ВВП (Рис. 1). Увеличение достигнуто за счет роста объема ценных бумаг, оцениваемых по справедливой стоимости, имеющихся в наличии для продажи и удерживаемых до погашения.

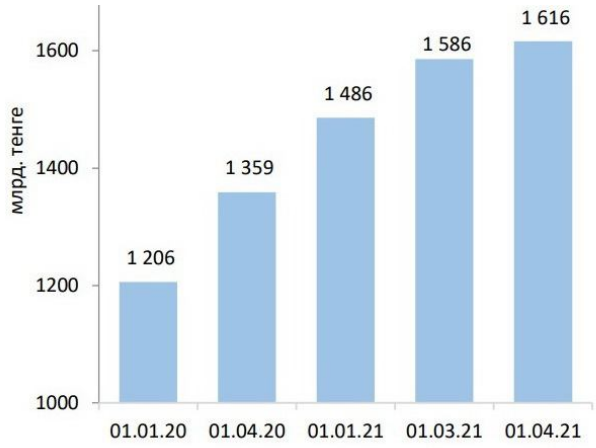

Рис. 1 – Активы страховых организаций

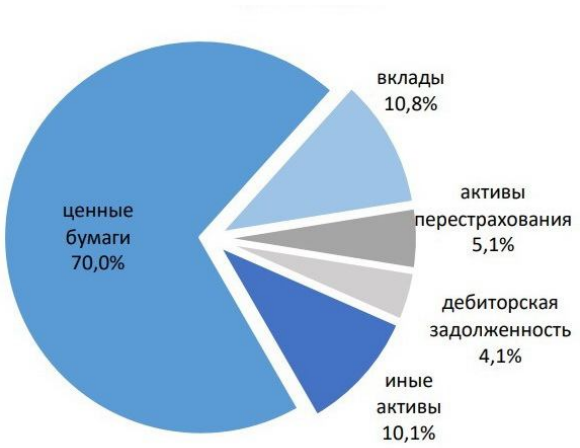

Рис. 2 – Структура активов страхових организаций

В структуре активов наибольшую долю (70% от совокупных активов) занимают ценные бумаги – 1 130 млрд. тенге, которые увеличились за март 2021 на 2,7% (С начала года – 9,5%) (Рис. 2). Вклады, размещенные в банках второго уровня, составили 174 млрд. тенге (10,8% от совокупных активов), уменьшившись за март 2021 года 6,0% и (с начала года снижение на 8,2%). По состоянию на 01.04.2021г. активы перестрахования составили 83 млрд. тенге (5,1% от совокупных активов), увеличившись за март 2021 года 2,6% и (рост с начала года – 24,1%). Основное увеличение зафиксировано по активам перестрахования по незаработанным премиям, что связано с заключением новых договоров перестрахования. Страховая дебиторская задолженность

составила 66 млрд. тенге (4,1% от совокупных активов), уменьшившись за март 2021 года на 14,8% (с начала года рост на 84,3%).

Обязательства страховых (перестраховочных) организаций за март 2021 года увеличились на 1,5% и (рост с начала года – 11,8%) и по состоянию на 01.04.2021 года составили 918 млрд. тенге. Повышение обязательств произошло за счет увеличения страховых резервов в связи с заключением новых договоров страхования. В структуре обязательств наибольшую долю (83,4% от совокупных обязательств) занимают страховые резервы в сумме 766 млрд. тенге. За март 2021 года и 1 квартал 2021 Страховые резервы за март 2021 года увеличились на 2,2% (с начала года – рост на 11,7%), в основном за счет увеличения резерва непроизошедших убытков по договорам аннуитета и страхования жизни (Рис. 3).

Рис. 3 – Резервы и капитал страховых организаций

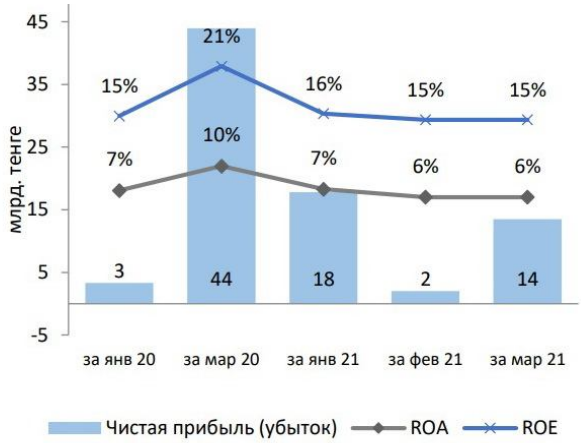

Рис. 4 – Доходность страхового сектора

Собственный капитал страховых (перестраховочных) организаций по состоянию на 01.04.2021г. составил 698 млрд. тенге, увеличившись за март 2021 года и 1 квартал 2021 года на 2,4% и 4,8% соответственно (Рисунок 2.3), в основном за счет увеличения уставного капитала. Чистая прибыль страхового сектора, в основном полученная за счет доходов от страховой деятельности, за март 2021 года составила 13,5 млрд. тенге (Рис. 4).

Далее рассмотрим страховые премии и выплаты. По состоянию на 1 апреля 2021 года объем страховых премий, принятых по договорам страхования (перестрахования) составил 190,8 млрд. тенге, что на 28,8% больше чем за аналогичный период прошлого года (Рис. 9), тогда как объем страховых премий, принятых по прямым договорам страхования, составил 175,7 млрд. тенге. По обязательному страхованию по состоянию на 1 апреля 2021 года по сравнению аналогичным периодом прошлого года наблюдается увеличение сборов страховых премий на 3,5 млрд. тенге или 15%, в основном по страхованию гражданско-правовой ответственности владельцев транспортных средств (увеличение на 3 млрд. тенге или 20,7% по сравнению

с аналогичным периодом прошлого года). По состоянию на 1 апреля 2021 года по добровольному личному страхованию по сравнению с аналогичным периодом прошлого года отмечается рост собранных страховых премий на 30 млрд. тенге или 60%. Прирост, в основном, обусловлен увеличением сбора страховых премий по классу страхования жизни на 9,1 млрд. тенге или 45% и по договорам пенсионного аннуитета почти в 3 раза или на 17,4 млрд. тенге. По добровольному имущественному страхованию страховые премии, принятые по договорам страхования (перестрахования) по состоянию на 1 апреля 2021 года, увеличились по сравнению с аналогичным периодом прошлого года на 8,9 млрд. тенге или 12%, в основном за счет страхования имущества (увеличение на 3,9 млрд. тенге или 8%) и страхования гражданско-правовой ответственности (увеличение на 5 млрд. тенге или 113%).

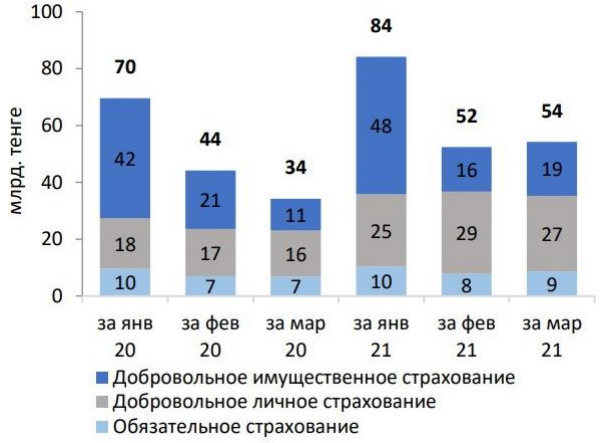

Рис. 5 – Динамика страховых премий

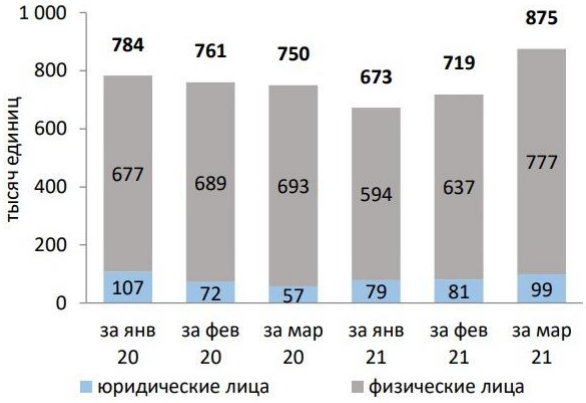

Рис. 6 – Количество заключенных договоров

Количество заключенных договоров страхования по физическим и юридическим лицам по состоянию на 1 апреля 2021 года составило 2 266 715 договоров (Рис. 6). По состоянию на 1 апреля 2021 года осуществлено 159 835 выплат на сумму 27,1 млрд. тенге, что на 59,3% меньше, чем за аналогичный период прошлого года (Рис. 7, 8 и 9).

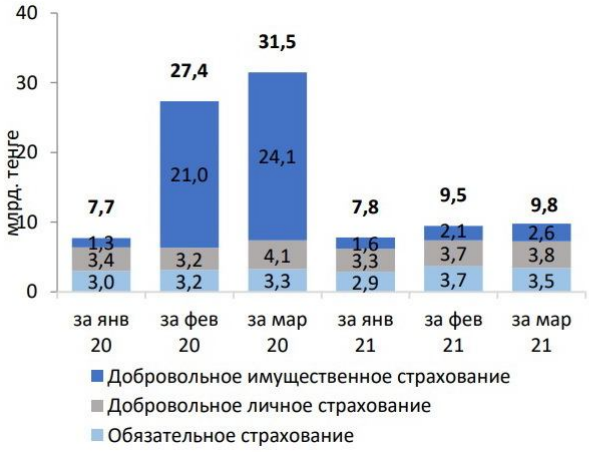

Рис. 7 – Динамика страховых выплат, млрд. тенге

Рис. 8 – Количество страховых выплат

По обязательному страхованию по состоянию на 1 апреля 2021 года по сравнению с аналогичным периодом прошлого года наблюдается увеличение расходов по осуществлению страховых выплат на 638 млн. тенге или на 6,8%, в основном за счет следующих классов страхования: - по гражданско-правовой ответственности владельцев транспортных средств увеличение на 626 млн. тенге или 7,7%; - по страхованию работника от несчастных случаев при исполнении им трудовых (служебных) обязанностей увеличение на 242 млн. тенге или 26,9%; - по страхованию туриста уменьшение на 161 млн. тенге или 67,6%; - по страхованию гражданско-правовой ответственности перевозчика перед пассажирами уменьшение на 68 млн. тенге.

По добровольному личному страхованию по состоянию на 1 апреля 2021 года по сравнению с аналогичным периодом прошлого года наблюдается увеличение расходов по осуществлению страховых выплат на 119 млн. тенге или 1,1%, в основном за счет следующих классов страхования: - по договорам пенсионного аннуитета увеличение на 494 млн. тенге или 17,2%; - по договорам аннуитета увеличение на 104 млн. тенге или 9,4%; - по страхованию от несчастных случаев уменьшение на 253 млн. тенге или 33,7%; - по страхованию на случай болезни уменьшение на 254 млн. тенге или 5,2%. По добровольному имущественному страхованию по состоянию на 1 апреля 2021 года по сравнению с аналогичным периодом прошлого года наблюдается уменьшение расходов по осуществлению страховых выплат на 40 млрд. тенге или 86,6%, обусловлено наличием крупного расхода по осуществлению страховой выплаты в 2020 году по классу страхование от прочих финансовых убытков.

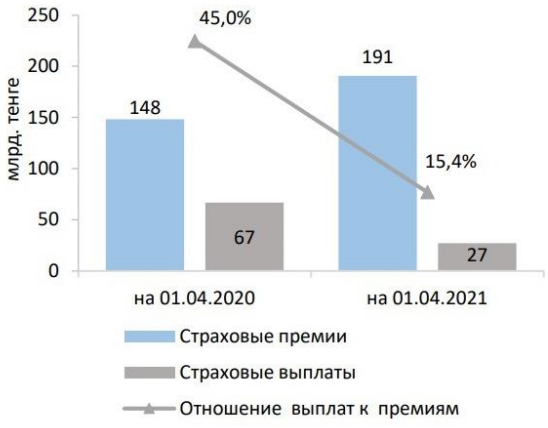

Рис. 9 – Страховые премии / выплаты

Рис. 10 – Премии, переданные на перестрахование, и возмещение от перестраховщиков

В статистике перестрахования, объем страховых премий, переданных на перестрахование, по состоянию на 1 апреля 2021 года, составил 38,2 млрд. тенге или 20% от совокупного объема страховых премий (Рисунок 2.10). Основная часть страховых премий по состоянию на 1 апреля 2021 года передана на перестрахование нерезидентам Республики Казахстан – 91,6% или 35 млрд. тенге, из которых основной объем – в Соединенное Королевство Великобритании. Общая сумма страховых премий, принятых страховыми (перестраховочными) организациями по договорам перестрахования по состоянию на 1 апреля 2021 года, составляет 17,8 млрд. тенге. При этом сумма страховых премий, принятых в перестрахование от нерезидентов Республики Казахстан, составляет 15,1 млрд. тенге. Возмещение расходов по рискам, переданным на перестрахование по состоянию на 1 апреля 2021 года составило 1,2 млрд. тенге или 4,4% от совокупных страховых выплат за этот период.

Литература:

1. Официальный сайт Агентства Республики Казахстан по регулированию и развитию финансового рынка [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.finreg.kz

2. Показатели страхового сектора Республики Казахстан // Официальный интернет-ресурс Национального Банка Республики Казахстан [Электронный ресурс]. URL: https://nationalbank.kz/ ?docid=1080&switch=russian

3. Алексеев А. А. Страхование : учебное пособие. Ростов н/Д.: Феникс, 2008. 407 с

ОЦІНКА РИЗИКІВ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОРТФЕЛЯ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ

Деркач В.С., Тищенко В.В.
Східноукраїнський національний університет імені В. Даля,
м. Сєвєродонецьк, Україна

Комерційні банківські установи виступають важливим інфраструктурним елементом фондового ринку України, адже їх інвестиційна діяльність прямо впливає на позитивні результати економіки країни в цілому і банків зокрема. На мікрорівні від проведення кредитно-інвестиційних операцій комерційні банки одержують додаткові доходи та мають можливість брати участь у статутному капіталі інших організацій, тоді як на макрорівні кредитно-інвестиційна діяльність стимулює розвиток реального сектора економіки країни шляхом надходження фінансових ресурсів. Проте розвиток інвестиційної діяльності банківських установ на вітчизняному фондовому ринку стримує значний ризик інвестування, що зумовлює актуальність проблеми дослідження.

Задля обмеження інвестиційного ризику, що пов'язаний зі здійсненням інвестиційної банківської діяльності та можливістю втратити капітал інвестора, НБУ встановлює спеціальні нормативи інвестування, а саме: норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою (Н11) та норматив загальної суми інвестування (Н12). Відтак, проаналізуємо динаміку дотримання банківським сектором України нормативів інвестування за 2018-2021 рр. (рис. 1).

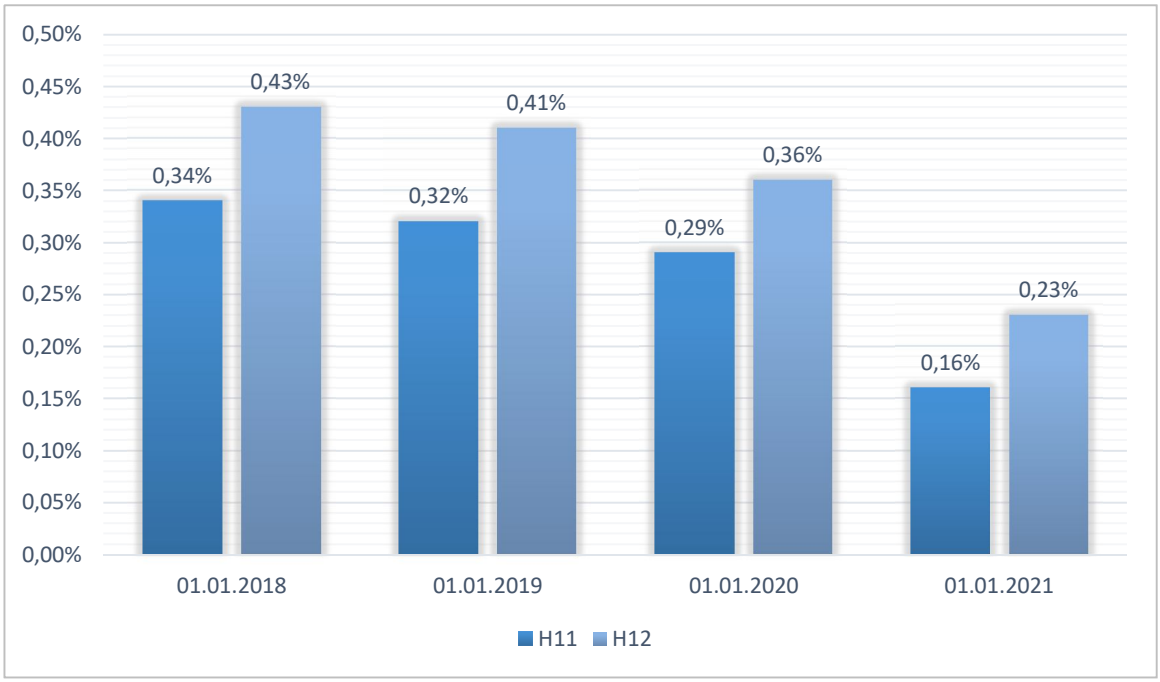

Рис. 1. Динаміка нормативів інвестування банківського сектора України за 2018-2021 рр. [1]

З наведених даних можна дійти висновку про дуже низьку інвестиційну активність банківського сектора України, оскільки фактичні значення нормативів інвестування значно нижчі за граничні. Так, норматив Н11 має тенденцію до зниження протягом усього аналізованого періоду з 0,34% станом на 01.01.2018 р. до 0,16% станом на 01.01.2021 р. при граничному рівні 15%. Норматив Н12 також стабільно скорочувався з 0,43% станом на 01.01.2018 р. до 0,23% станом на 01.01.2021 р. при граничному рівні 60%. Така тенденція і без того низької інвестиційної діяльності банківських установ України може бути обумовлена загальною пандемічною кризою в економіці.

Слід зазначити, що проведений аналіз інвестиційного ризику вітчизняної банківської системи не здатний відобразити деталізованої картини індивідуальної проблемності інвестиційних портфелів комерційних банків. Таким чином, існує необхідність оцінити наявну ситуацію в розрізі окремих банків. Відтак, проведемо аналіз на прикладі одного з системно важливих банків за версією НБУ та банку, що належить до іноземних банківських груп – ПУМБ.

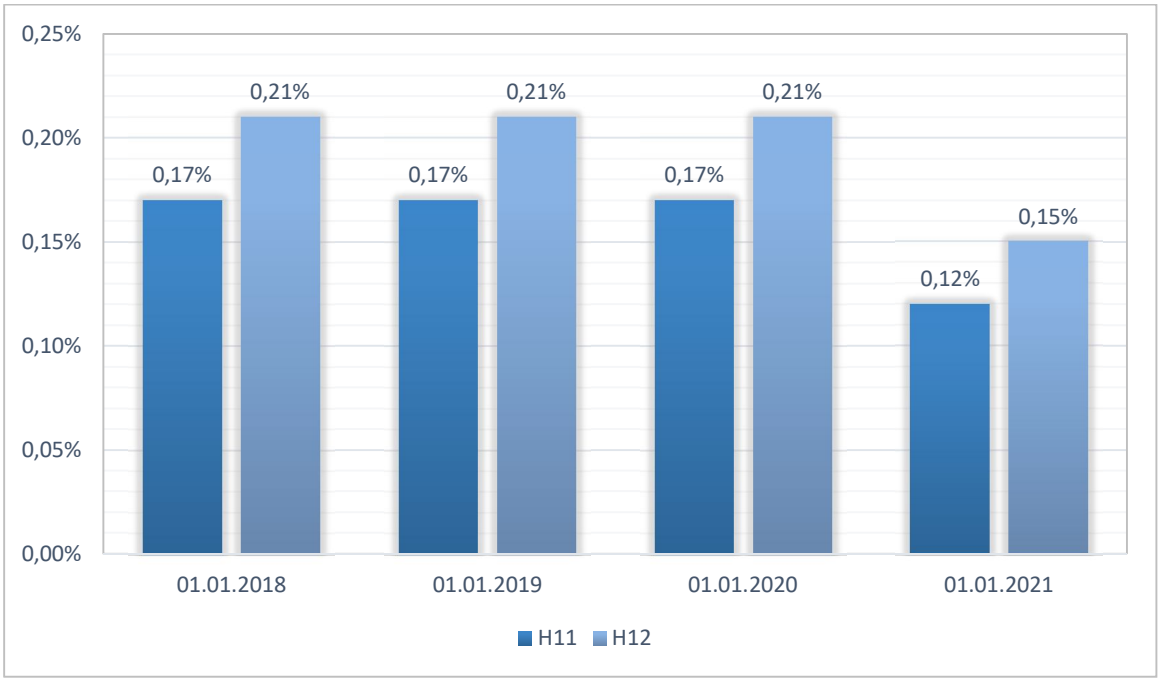

Рис. 2. Динаміка нормативів інвестування ПУМБ за 2018-2021 рр. [1]

З рис. 2 видно, що за період з 2018 по 2020 рр. ПУМБ мав сталі показники інвестування, проте станом на 01.01.2021 р. нормативи Н11 та Н12 знизились з 0,17% до 0,12% та з 0,21% до 0,15% відповідно, при цьому їх фактичні значення не відповідають граничним. Сталість показників інвестування можна пояснити тим, що банк не зацікавлений в здійсненні прямих інвестицій в корпорації України, бо зосереджений більше на портфельних інвестиціях, які купує з метою подальшого перепродажу й отримання торговельного прибутку від різниці між ціною купівлі-продажу, а їх зниження – нестабільною

економічною ситуацією в країни у зв’язку із пандемією.

Отже, фактичні нормативи інвестування в цінні папери банківського сектора України у декілька десятків разів менші за нормативні, що, з одного боку, свідчить про наднизьку інвестиційну активність комерційних банківських установ, а з іншого – про великий потенціал розвитку операцій з цінними паперами.

Література:

1. Національний банк України : веб-сайт. URL: https://bank.gov.ua (дата звернення: 20.03.2021).

ПІДХОДИ ДО СТРЕС-ТЕСТУВАННЯ БАНКІВ В УКРАЇНІ

Тищенко О.І.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля,
м. Сєвєродонецьк, Україна

З 2018 року Національний банк України розпочав проведення оцінки стійкості банків, яка передбачає, зокрема, проведення стрес-тестування для окремо визначеного Національним банком України переліку банків. Під час стрес-тестування визначаються оціночні показники фінансової звітності банку (балансу та звіту про прибутки й збитки) та необхідний рівень капіталу на три роки після звітної дати за базовим та несприятливим макроекономічними сценаріями.

Національний банк України, як і інші провідні регулятори, після обумовленої коронакризою перерви в 2020 році відновлює в 2021 році стрес-тестування банків та розпочинає щорічну оцінку стійкості.

Оцінка стійкості здійснюватиметься станом на 1 січня 2021 року. Вона передбачає оцінку якості активів (asset quality review - AQR) для всіх банків та додатково стрес-тестування для окремо визначеного переліку банків.

Фокусом цьогорічної оцінки стійкості буде стан активів банків після проходження ними гострої фази коронакризи. Особлива увага буде прикута до реструктуризованих кредитів та якості оцінки вартості нерухомого майна.

Оцінку якості активів у 2020 році проходитимуть 72 із 73 установ, які мають банківські ліцензії (банк "Розрахунковий центр", який здійснює лише розрахункові операції, не проходитиме оцінку стійкості).

Національний банк України затвердив методологію стрес-тестування банків у 2021 році, яке розпочинається в травні 2021 року.

В 2021 році його мають пройти 30 установ, на які припадає понад 93% активів банківської системи. Фінансові установи відібрано за трьома критеріями: розмір активів, зважених на ризик; обсяг депозитів, залучених від домогосподарств; та обсяг чистих кредитів, наданих домогосподарствам (з вагами 40%, 50% та 10% відповідно).

Стрес-тестування традиційно здійснюватиметься за базовим та несприятливим сценаріями. Прогнозний горизонт становитиме три роки.

З огляду на те, що у 2020 році банки пройшли через кризові явища, припущення несприятливого сценарію НБУ для стрес-тестування є помірно негативними, проте достатніми, щоб оцінити стійкість банківського сектору до глибоких та затяжних криз.

Зокрема, в перший рік несприятливого макроекономічного сценарію припускається зниження ВВП на 2.2%. Із іншими припущеннями змін макроекономічних показників для стрес-тестування у 2021 році можна ознайомитися за посиланням.

Таблиця 1

Прогнозні показники для базового та несприятливого сценаріїв

Показник	2020*	Базовий сценарій			Несприятливий сценарій		
		2021	2022	2023	2021	2022	2023
		За оцінками НБУ					
Реальний ВВП, % (р/р)	-4.0	3.8	4.0	4.0	-2.2	-1.7	0.1
Номінальний ВВП, % (р/р)	5.5	18.1	10.1	9.4	10.6	7.2	7.4
Індекс споживчих цін, % на к.п.	5.0	8.0	5.0	5.0	8.6	7.5	7.3
		За оцінками «Focus Economics»			*За оцінками НБУ*		
Зміна курсу гривні до дол США (сер. за період), % (р/р)	-4.2	-3.6	-2.8	-1.0	-16.4	-7.7	-4.9

* Фактичні значення та оцінки НБУ.

Підходи до стрес-тестування великих боржників залишаються незмінними.

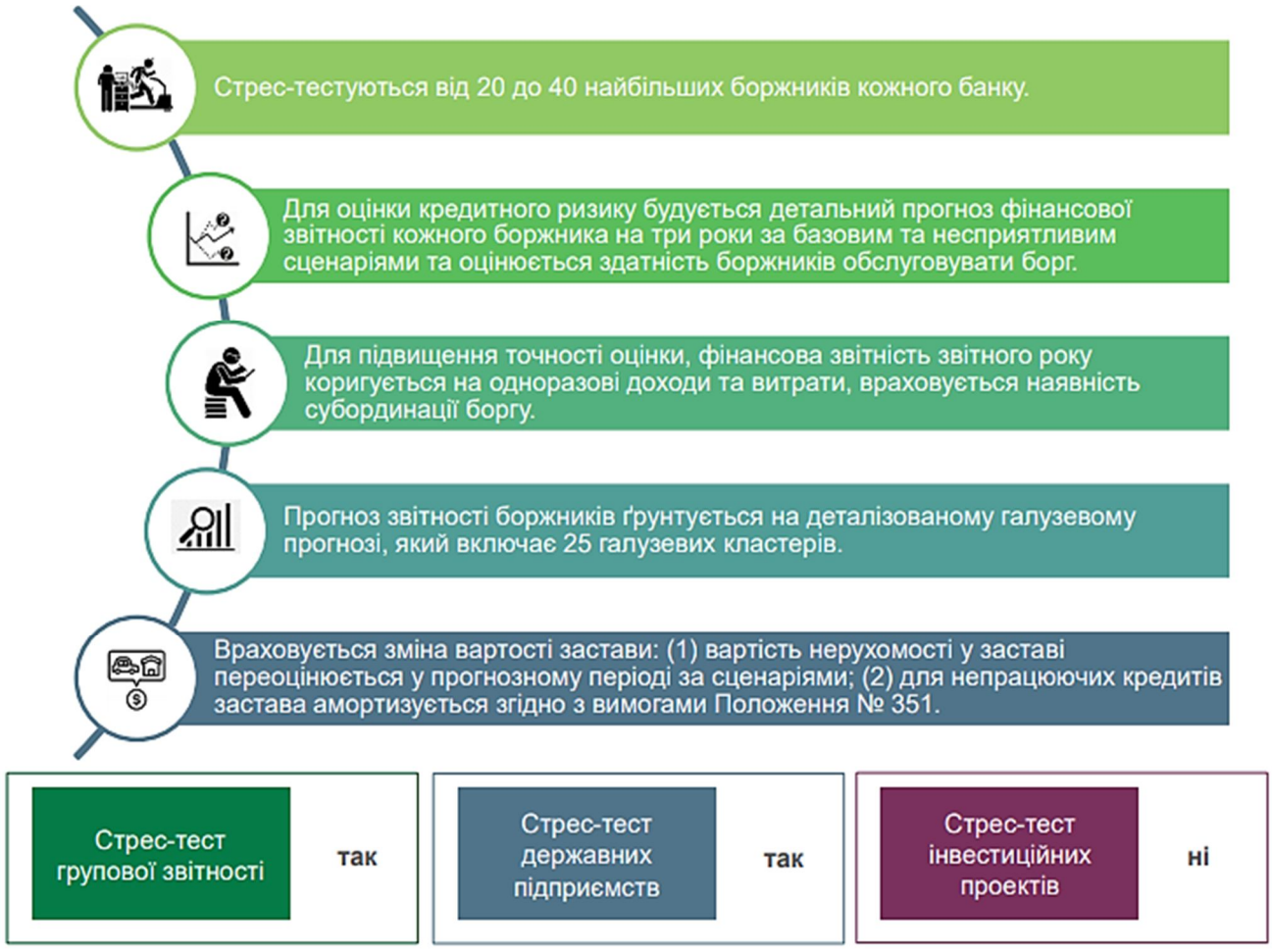

Рис. 1. Підходи до стрес-тестування великих боржників

Також уже традиційно стрес-тест припускатиме реалізацію кредитного та ринкового (процентного й валютного) ризиків.

- Кредитний ризик оцінюватиметься індивідуально за значними позиками великим корпоративним боржникам, а за рештою позик – на груповій основі. За несприятливим сценарієм припускається, що близько 10–15% гривневих кредитів стануть непрацюючими.
- Процентний ризик у несприятливому сценарії реалізується через зростання депозитних ставок та ринкових ставок дохідності за державними й муніципальними цінними паперами. Врахування в стрес-тестуванні негативного впливу макроумов на дохідність та відповідно вартість боргових цінних паперів є цьогорічною новацією в методології стрес-тестування. Проте це відповідає усталеним підходам до стрес-тестування в європейських країнах та методології МВФ.
- Валютний ризик виникатиме в разі незбалансованості валютної позиції банків та через припущення про девальвацію гривні.

Вплив на банки регуляторних змін, запланованих на найближчі три роки, у стрес-тестуванні оцінюватиметься окремо. Це дасть змогу своєчасно оцінити потенційні наслідки новацій для банків та уникнути подвійного врахування цього ефекту.

За результатами стрес-тестування для банків буде визначено необхідний рівень достатності капіталу, що дасть змогу убезпечити його від порушення нормативних вимог та неплатоспроможності навіть за кризових умов.

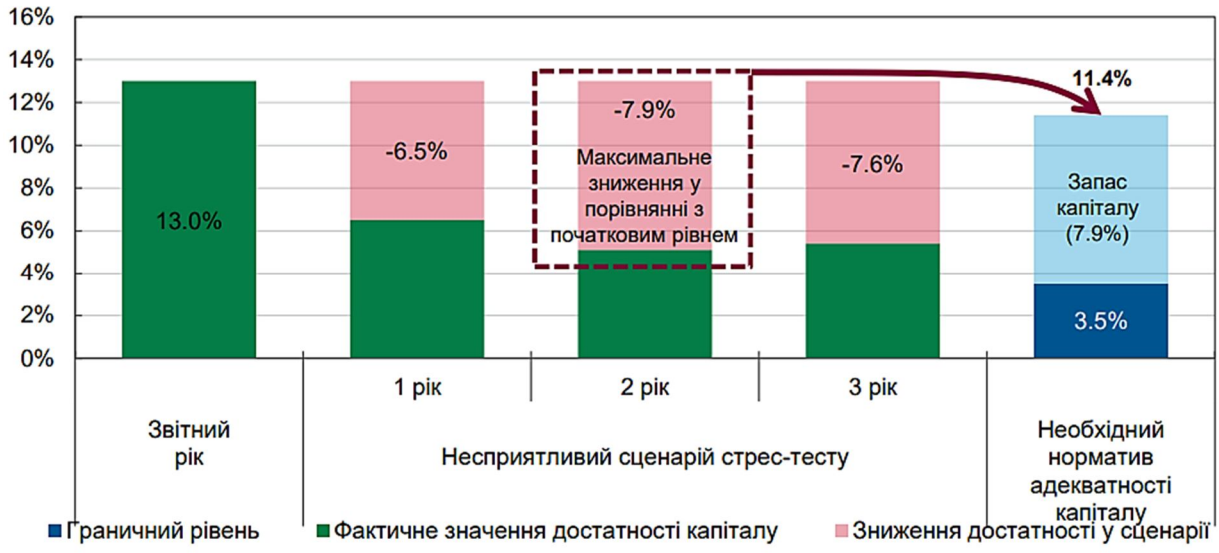

Рис. 2. Розрахунок необхідного рівня достатності основного капіталу банку

Якщо розрахований необхідний рівень достатності капіталу банку виявиться вищим, ніж фактичне значення показника, банку потрібно буде скласти програму капіталізації/реструктуризації. Виконання програми має

забезпечити досягнення встановленого необхідного рівня достатності капіталу.

Література:

1. Щербатих Д.В. Сучасні методи стрес-тестування банківської системи України. *Економіка та суспільство.* 2018. Вип. 19. С. 1210–1218.

2. Тищенко О.І., Тищенко В.В. Особливості стрес-тестування для банківської системи України. *Інфраструктура ринку.* 2019. Вип. 30. С. 445–455.

3. Посохов І.М., Ходирєва О.О. Стрес-тестування як актуальний інструмент ризик-менеджменту сучасної банківської системи України. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики.* 2018. Т. 1. № 24. С. 53–61.

СТАН БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ В УКРАЇНІ

Тищенко В.В.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля,
м. Сєвєродонецьк, Україна

Поступове відновлення економіки України на початку 2021 року посприяло підвищенню попиту на банківські послуги. Гривневий кредитний портфель нарощувався в першому кварталі 2021 році як у корпоративному, так і в роздрібному сегментах. Темпи приросту депозитів населення сповільнилися, але залишалися значними. Фінансовий результат банків знизився через переоцінку індексованих цінних паперів, водночас чистий процентний та комісійні доходи зростали темпами понад 15%. З початку квітня коефіцієнт чистого стабільного фінансування (NSFR) став обов'язковим, його початкового мінімального рівня у 80% дотримуються майже всі установи.

У І кварталі 2021 року кількість працюючих банків в Україні не змінилася (73), водночас НБУ погодив план припинення діяльності ПАТ "Розрахунковий центр" у зв'язку зі змінами в законодавстві. Частка приватних банків у чистих активах, як і в попередні два квартали, зросла на 1 в.п. Утім, державні банки продовжують зосереджувати понад половину активів та депозитів населення. Наприкінці березня 2021 року на 20 найбільших банків припадало понад 90% активів сектору.

Обсяги чистих активів банківського сектору зросли за І квартал 2021 року на 0.7%. Найпомітніше збільшилися обсяги коштів на рахунках у НБУ, міжбанківських активів та кредитний портфель клієнтів.

Обсяги чистих гривневих кредитів суб'єктам господарювання зросли на 5.3% за І квартал 2021 року та на 5.8% у річному вимірі. Три чверті номінального приросту зумовили кредити одній з державних компаній. Єдиною категорією клієнтів, що знизили попит на кредити, були дочірні компанії іноземних корпорацій. Найпомітніші темпи кредитування демонстрували приватні банки. Обсяги валютних кредитів зменшилися в доларовому еквіваленті на 2.9% за І квартал 2021 року та на 7.3% – в річному вимірі.

Після гальмування в минулому році прискорилося зростання обсягів чистих гривневих кредитів фізичним особам (на 6.0% за квартал та на 8.2% р/р). Лідерами були також приватні банки, у яких приріст чистого гривневого портфеля за квартал перевищував 10%. Частка непрацюючих кредитів далі знижувалася, але повільнішими темпами, ніж торік. За І квартал 2021 року вона знизилася на 1.1 в.п. (до 39.9%). Списань непрацюючих кредитів у І кварталі 2021 року було значно менше, ніж у IV кварталі 2020 року.

Упродовж І кварталу 2021 року зобов'язання банків зросли на 0.3%. Зміни відбулися в основному через збільшення коштів бюджету й обсягів

рефінансування НБУ. Частка останнього в загальних зобов'язаннях сектору зросла до 4.3% – це найвище значення з 2016 року. Водночас унаслідок погашення зобов'язань державних банків за євробондами суттєво зменшилися обсяги зовнішніх запозичень – кредитів МФО та інших організацій (-18.2% за квартал). Основою фондування банків залишаються кошти клієнтів: 84.7% зобов'язань.

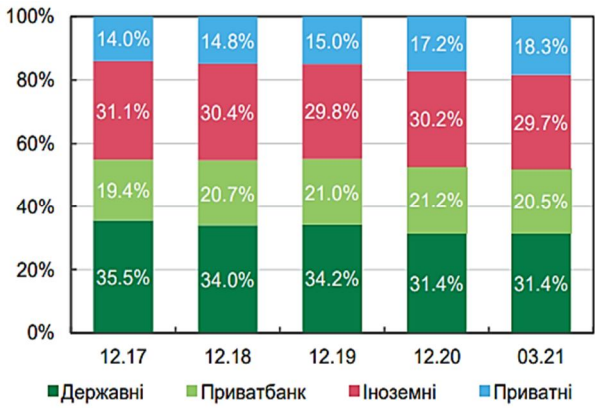

Джерело: НБУ

Рис. 1. Розподіл чистих активів за групами банків

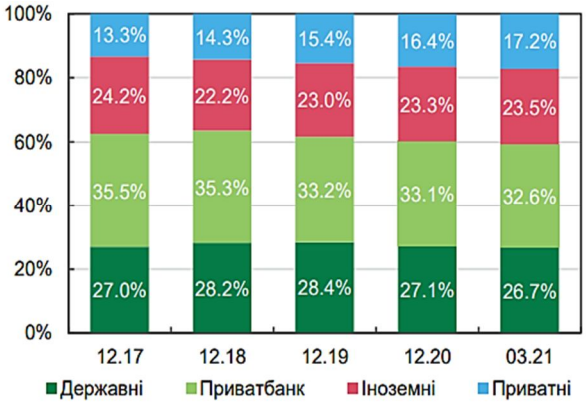

Джерело: НБУ

Рис. 2. Розподіл депозитів фізичних осіб за групами банків

У I кварталі 2021 року гривневі вклади населення зросли на 2.6% (24.2% р/р), найсуттєвіше – у банках із приватним та іноземним капіталом. Оскільки гривневі строкові депозити зростали швидше за кошти на вимогу, частка останніх за I квартал 2021 року знизилася на 0.6 в.п. (до 54.5%). Обсяг валютних вкладів фізичних осіб суттєво не змінився.

Обсяги корпоративних коштів у національній валюті сезонно зменшилися на 2.3% за I квартал 2021 року після стрімкого зростання в IV кварталі 2020 року. Падіння відбувалося протягом перших двох місяців 2021 року, а в березні приплив коштів відновився. Обсяги гривневих коштів зросли лише в державних банках. Водночас обсяги валютних коштів суб'єктів господарювання в доларовому еквіваленті збільшилися на 6.4% за I квартал 2021 року. Найістотніший приріст валютних коштів зафіксовано в банках із приватним капіталом (30.4%). Як наслідок рівень доларизації коштів клієнтів зріс за I квартал 2021 року на 0.3 в.п. (до 38.3%).

На початку 2021 року НБУ, приборкуючи інфляцію, підвищив облікову ставку с початку на 0.5 в.п. (до 6.5% річних), а згодом ще на 1 в.п. у квітні 221 року. Як результат зниження вартості 12-місячних гривневих депозитів для фізичних осіб припинилося, а зниження ставок за тримісячними депозитами загальмувалося, загалом вони стали меншими на 0.6 в.п. за I квартал 2021 року та ще на 0.1 в.п. – у квітні 2021 року. Ставки для населення в доларах США оновили історичний мінімум – вони знизилися до символічного рівня нижче 1%. Зменшення вартості нових гривневих кредитів суб'єктам господарювання тривало, хоча й повільніше, ніж торік: на 0.4 в.п. за квартал (до 8.8% річних). Оскільки здешевлення кредитів та депозитів відбувалося синхронно, спред за

новими операціями з клієнтами майже не змінився.

Прибуток банківського сектору за І квартал 2021 року був майже на третину меншим, ніж у відповідному періоді 2020 року і становив 10.9 млрд. грн. Сім установ залишалися збитковими, проте їхній сукупний збиток був незначним. Відрахування в резерви були на 58.3% нижчими, ніж торік, і не відіграли значної ролі в зниженні фінансового результату.

На скорочення прибутку сектору вплинув насамперед від'ємний результат переоцінки вартості цінних паперів: - 9.3 млрд. грн. порівняно з + 18.2 млрд. грн. торік. Це позначилося зокрема на результатах двох найбільших за активами держбанків, прибуток яких знизився порівняно з І кварталом 2020 року. Співвідношення операційних витрат і операційного доходу (CIR) за результатами кварталу було гіршим, ніж у відповідному кварталі минулого року: 61.0% порівняно з 47.4% торік. Проте без урахування переоцінок цінних паперів, валюти і похідних фінансових інструментів операційний дохід зріс на 16.3% р/р, а CIR становив 50.7%. Чистий процентний дохід зріс на 21.9% р/р передусім у зв'язку з помітним зниженням відсоткової ставки за депозитами за останні 12 місяців. Попри жорсткішання карантинних обмежень, які в 2020 році негативно вплинули на обсяг комісій, чистий комісійний дохід за І квартал 2021 року зріс на 15.1% р/р, насамперед завдяки зростанню обсягів безготівкових розрахунків.

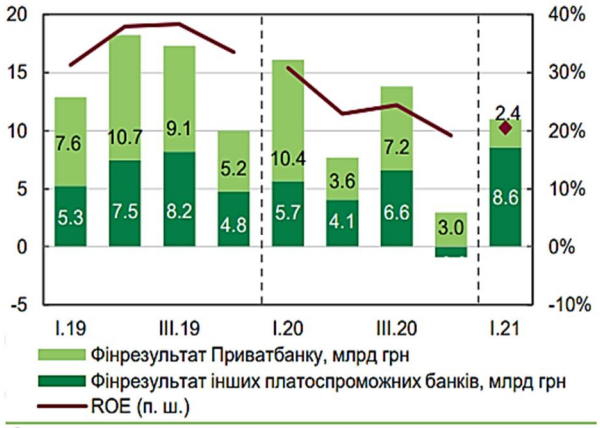

Джерело: НБУ

Рис. 3. Фінансовий результат і рентабельність капіталу банків

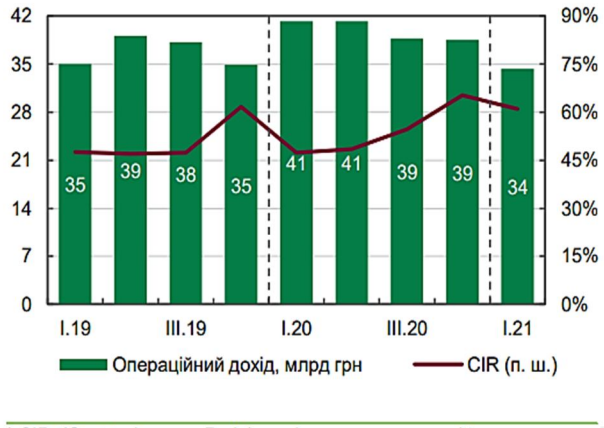

Джерело: НБУ

Рис. 4. Операційні доходи та операційна ефективність банків

Призупинення зниження вартості депозитів призведе до загального звуження спреду, тож позначиться й на процентних доходах банків. Меншою мірою це стосуватиметься банків зі значними обсягами ультракоротких кредитів, за якими банки змінювали ставки практично синхронно зі зміною облікової ставки НБУ.

Із початку квітня 2021 року почав діяти коефіцієнт чистого стабільного фондування (NSFR), його min рівень у 80% перевищили всі банки, крім одного

невеликого. Значення нормативу до квітня 2022 року буде поступово збільшене до 100%. З 1 квітня 2021 року впроваджено ваги ризику для цінних паперів в іноземній валюті, емітованих українським урядом. Від початку липня 2021 року розпочнеться перший етап підвищення ваг ризику для незабезпечених споживчих кредитів – до 125%, з початку 2022 року вони будуть підвищені до 150%.

Література:

1. Федевич Л.С., Ливдар М.В., Межирицька Я.В. Банківська система України: сучасний стан та перспективи розвитку. *Економіка та суспільство.* 2020. Вип. 21. С. 21-27.

2. Рейтинг стійкості банків. *Офіційний сайт Міністерства фінансів України*. URL: https://minfin.com.ua/ua/banks/rating/ (дата звернення 10.04.2021)

ЗМІСТ:

Секція 1:
ІНСТИТУЦІЙНИЙ ТА ФІНАНСОВИЙ БАЗИС ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ ЕКОНОМІКИ

Чернодубова Е.В. Формування та реалізація інноваційної політики підприємства 3
Костирко Л.А., Середа О.О. Фінансове регулювання розвитку суб'єктів господарювання: теоретичний аспект 5
Чернодубова Е.В., Ляшук О.О. Функціонування господарського комплексу в екологічному просторі країни 8
Турегельдинова М.С., Мухамеджанов Т.И. Инвестиции в криптовалюты: риски и перспективы 11

Секція 2:
ГРОШОВО-КРЕДИТНА ПОЛІТИКА КРАЇНИ, ПРОБЛЕМИ І НАПРЯМИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ І ФІНАНСОВОГО РИНКУ

Середа О.О., Мартинов А.А. Управління прибутковістю комерційних банків та напрями його удосконалення 14
Тищенко О.І., Деркач В.С. Криптовалюта: регулювання віртуальних активів в Україні 17
Зайцева Л.О. Фактори впливу на вільний обіг акцій в сучасних умовах функціонування фондового ринку України 20
Костирко Л.А., Розмислов О.М. Оцінка ефективності вирівнювання бюджетної забезпеченості територіальних громад на регіональному рівні 23
Кусаинов С.Н., Мырзахметов Б.И. Анализ рынка ценных бумаг Республики Казахстан 26

Секція 3:
ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Середа О.О. Власні джерела фінансування розвитку суб'єктів господарювання: вплив на формування капіталу 30
Чернодубова Е.В., Сич Д.В. Особливості оцінки об'єктів нерухомості в Україні та зарубіжних країнах 33
Костирко Л.А. Вартісно-орієнтоване управління фінансами в забезпеченні сталого розвитку корпоративних підприємств: імперативи, методи, оцінка 36

Секція 4:
КОРПОРАТИВНІ ФІНАНСИ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ, МОДЕЛІ, ІНСТРУМЕНТИ

Касьяненко Д.Ю., Моргачов І.В., Невикористані резерви оптимізації формування пасивів підприємства 40
Середа О.О., Обломій А.О. Механізм управління операційним прибутком підприємством, що здійснює інженерні послуги 42
О.М. Розмислов, Є.М. Керемет. Аналіз методів визначення вартості підприємства на базі майнового підходу при оцінки інвестиційного потенціалу 45
Мартинов А.А., Сич Д.В. Проблеми антикризового управління підприємствами в Україні 49
Тищенко В.В. Скиданенко Д.В. Розвиток транснаціональних корпорацій в Україні 52

Секція 5:
ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ

Тищенко О.І., Кожемякіна В.С. Особливості здійснення готівкових та безготівкових розрахунків в Україні 55
Середа О.О. Фетісова В.В. Поведінкові фінанси: Актуальність та сфери використання 59
Прозоров Д.В. Аудит інтегрованої корпоративної звітності підприємств 61
Костирко Р.О., Юрченко О.С Пріоритети розвитку методології бухгалтерського обліку в умовах цифровізації економіки 65
Гульфайрус Шайкакова. Накопительное страхование жизни как финансовій инструмент 68

Секція 6:
НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ БАЗИС РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

Кушал І.М., Кулаков Є.В., Лисак Д.В. Фінансова безпека, як складова економічної безпеки держави 71
Анфьоров К.С. Порядок отримання грошової допомоги або компенсації постраждалими від надзвичайних ситуацій 76
Мартинова Л.В., Гречишкіна Т. Державно-правове регулювання інноваційної діяльності аграрних підприємств в Україні 80

Секція 7:
ФІНАНСОВА ТА ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА В УМОВАХ ТРАНЗИТИВНОЇ ЕКОНОМІКИ

Тищенко О.І., Скиданенко Д.В. Загальні тенденції, проблеми та перспективи розвитку банківської системи України 85
Чернодубова Е.В. Методичні підходи до оцінки інтелектуального капіталу підприємств 89
Горбас К.О., Бучнєв М.М. Забезпечення конкурентоспроможності підприємств аграрного сектору України в умовах пандемії короно вірусу 92
Сафонова К.Я., Кривуля П.В. Подолання чинників когнітивної небезпеки на засадах розобозначення термінів шляхом складання морфологічної скрині як конструктора множини дефініцій (на прикладі огляду існуючих означень терміну «економічний потенціал») 95
Мартинов А.А., Конєв В.В. Зниження облікової ставки в Україні: причини та наслідки 100
Машаев А.К., Сейлеханов А.А. Анализ страхового рынка республики Казахстан 104
Деркач В.С., Тищенко В.В. Оцінка ризиків інвестиційного портфеля комерційних банків України 109
Тищенко О.І. Підходи до стрес-тестування банків в Україні 112
Тищенко В.В. Стан банківського сектору в Україні 116

Наукове видання

Тези доповідей

VIII Міжнародної науково практичної конференції

"ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ: ТРАДИЦІЇ, МОДЕЛІ, ПЕРСПЕКТИВИ"

22-23 квітня 2021 р.

Відповідальний за випуск: Костирко Л.А., д.е.н., професор

В авторській редакції

Технічний редактор, коректор Погорєлова Т.В.
Оригінал-макет Мартинов А.А.

Підписано до друку 29.05.2020.
Формат 60х84 1/16. Папір типогр. Гарнітура Times.
Умов. друк. арк. 7,3. Обл.-вид. арк. 4,5.
Тираж 100 екз. Вид. № 3025. Замов. № . Ціна договірна.

Видавництво Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля
Свідоцтво про реєстрацію: серія ДК № 1620 від 18.12.03 р.
Адреса університета: просп. Центральний 59-А
м. Сєвєродонецьк, 93400, Україна
E-mail: vidavnictvoSNU.ua@gmail.com

Надруковано:
Відділ технічного обслуговування СТІ СНУ ім. В. Даля
Адреса: просп. Центральний 59-А
м. Сєвєродонецьк, 93400, Україна